

Water- en rioleringsprogramma Terschelling 2025-2029

Samenvatting

Onze visie is dat het (afval)watersysteem van Terschelling nu en in de verre toekomst gezond, robuust en goed beheer- en beheersbaar is en bijdraagt aan de leefbaarheid van het eiland. Met het water- en rioleringsysteem willen we:

- De volksgezondheid beschermen;
- De fysieke leefomgeving beschermen en bijdragen aan de omgevingskwaliteit;
- Een bijdrage leveren aan een klimaatbestendige en waterrobuuste omgeving.

In dit Water- en rioleringsprogramma (Wrp) staat beschreven hoe we in de periode 2025-2029 toewerken naar het bereiken van de hierboven beschreven visie. We hebben beschreven wat we in de planperiode willen bereiken en wat de verantwoordelijkheden zijn van de actoren ten aanzien van afval-, hemel-, oppervlakte- en grondwater. Als gemeente zijn wij verantwoordelijk voor het afvalwatersysteem en het beheer en onderhoud van het oppervlaktewater in het bebouwde gebied en de duikers onder de wegen. Het functioneren van ons afvalwatersysteem wordt beïnvloed door de watersystemen waarmee ons afvalwatersysteem in verbinding staat. Dit zijn de watersystemen in het duin- en bosgebied aan de noordkant van Terschelling en het watersysteem in de polder beheerd door het Wetterskip Fryslân en de Noordzee en Waddenzee waarvoor Rijkswaterstaat verantwoordelijk is. Om het (afval)watersysteem zo optimaal mogelijk te laten functioneren willen we nauw met deze organisaties samenwerken.

We moeten hard aan de slag. Door een beperkte personele capaciteit zijn er in de afgelopen jaren veel zaken blijven liggen. We zijn begonnen met het vastleggen van de infrastructuur die we beheren, en parallel daaraan wat daarvan de kwaliteit is. Beide processen willen we in 2025 afronden. Op basis van de verzamelde informatie gaan we in 2026 hydrodynamische modellen bouwen om het functioneren van het stedelijk watersysteem te toetsen. Deze modellen gaan we ook gebruiken om maatregelen te ontwerpen en masterplannen op te stellen. In de masterplannen gaan we per kern beschrijven hoe het stedelijk (afval)watersysteem er in 2080 uit moet zien.

Op basis van de kwaliteit van de riolering, de masterplannen en de plannings van het wegen- en groenbeheer gaan we plannings maken om het (afval)watersysteem toekomstbestendig te maken. We willen een goed beheer en een beheersbaar systeem waarbij vaak voorkomende buien door het watersysteem zelf kunnen worden verwerkt. Bij extreme buien die minder vaak voorkomen kan het water over wegen afstromen naar locaties waar het water de minste overlast geeft. Vanwege de toegenomen intensiteit van de buien is het niet altijd mogelijk om hinder en overlast te voorkomen.

Iedereen heeft een taak in het waterbeheer. Bewoners, huiseigenaars, de woningbouwvereniging en bedrijven zijn verantwoordelijk voor de binnenhuisriolering en de riolering op eigen terrein. Ook zijn de eigenaars van percelen langs watergangen verantwoordelijk voor het onderhoud van de secundaire watergangen, de dammen en de duikers langs de percelen.

De gemeente is verantwoordelijk voor het onderhouden van de riolering. De buitendienst voert het dagelijkse onderhoud uit. Voor specifieke onderhoudsdiensten en soms bij acute storingen of capaciteitskrapte huren we aannemers in. Het onderhoud bestaat onder ander uit het onderhoud van de drukrioleringunits en gemalen, het zuigen van de kolken, het verhelpen van storingen en het onderhoud van het stedelijk water. Het onderhoud bestaat verder uit het reinigen en inspecteren van de riolering, het verhelpen van geconstateerde problemen en het renoveren, vervangen of verbeteren van de riolering.

Het Wetterskip is verantwoordelijk voor het transport van het afvalwater vanuit het gemeentelijk riool via gemalen en persleidingen naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI). Ook zijn zij verantwoordelijk voor het zuiveren van het afvalwater. De RWZI staat op het bedrijventerrein Nieuwe Dijk bij West-Terschelling. In het peilbesluit heeft het Wetterskip, na afweging van alle belangen, het waterpeil voor de peilvakken op Terschelling vastgelegd. Voor het handhaven van het waterpeil moet iedereen (perceeleigenaren, gemeente en Wetterskip) zijn onderhoudstaak uitvoeren. Het waterpeil beïnvloedt de grondwaterstanden en het functioneren van het afvalwatersysteem. Samenwerking is noodzakelijk om afval-, hemel-, oppervlakte- en grondwatersysteem zo goed mogelijk te laten functioneren

Voor het beheer van de riolering zijn personele en financiële middelen noodzakelijk. De afgelopen periode heeft aangetoond dat als er te weinig personele middelen zijn, alleen reactief gereageerd kan worden op meldingen. Volgens de kennisbank stedelijk water¹ is de benodigde capaciteit voor Terschelling circa 4,75 fte. Eind 2024 is 3,1 fte beschikbaar waarvan 2,3 fte in vaste dienst.

De uitgaven voor de komende jaren zijn nog onzeker omdat we nog geen compleet beeld hebben van de kwaliteit van de riolering en de benodigde investeringen. Een prognose voor de komende jaren is weergegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 1, Verwachte lasten in de planperiode

	2025	2026	2027	2028	2029
Exploitatie	617.000	602.000	602.000	572.000	597.000
Kapitaallasten verleden	220.770	214.280	207.344	172.480	141.517
Investerings (kapitaallasten)	0	54.000	65.494	90.475	113.216
Investerings (directe afschrijving)	0	500.000	550.000	600.000	600.000
BTW, exploitatie	69.720	66.570	66.570	60.270	65.520
BTW, kapitaallasten verleden	31.994	31.014	29.926	26.442	20.292
BTW, investeringen	0	112.088	124.163	138.023	141.120
Totaal	939.485	1.579.951	1.645.496	1.659.689	1.678.665

Tot op heden worden de investeringen in de riolering op Terschelling geactiveerd en afgeschreven in 40 jaar. In de komende jaren gaan we de overstap maken naar de aanleg van een voorziening groot onderhoud. Dat betekent dat de rioolheffing in de periode 2026-2041 met € 20,00 per jaar moet stijgen, daarna enkele jaren constant blijft en daarna daalt. Op termijn is de jaarlijkse heffing hierdoor circa € 50,00 per jaar lager ten opzichte van de situatie waarin alle investeringen worden

¹ <https://www.riool.net/>

geactiveerd. Om de overstap te maken wordt in de periode 2026-2035 jaarlijks €275.000 vanuit de algemene reserve toegevoegd aan de voorziening groot onderhoud (totaal €2.750.000).

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inhoudsopgave.....	6
1 Inleiding.....	9
1.1 Doel en geldigheidsduur water- en rioleringsprogramma.....	9
1.2 Leeswijzer.....	10
2 Kaders	11
2.1 Wet- en regelgeving.....	11
2.2 Taken van actoren in het waterbeheer.....	12
2.3 Ontwikkelingen	15
2.3.1 Klimaatverandering.....	15
2.3.2 Energietransitie.....	16
2.3.3 Datagedreven werken.....	16
2.3.4 Zuiveringstechnieken.....	16
2.3.5 Samenstelling afvalwater: nieuwe stoffen	16
2.3.6 Verhouding tussen de overheid en haar inwoners.....	17
3 Visie en lange termijn doelen	18
3.1 Visie.....	18
3.2 Lange termijn doelen	18
4 Situatie 2024	21
4.1 Evaluatie GRP 2019-2023.....	21
4.1.1 Aandachtspunten naar aanleiding van de evaluatie.....	21
4.2 Overzicht aanwezige voorzieningen	22
4.2.1 Toestand van de objecten.....	24
4.2.2 Functioneren van het watersysteem	27
4.2.3 Aandachtspunten op basis van inzichten in het huidige watersysteem.....	27
5 Beleid en Strategie	29
5.1 Zorgtaak stedelijk afvalwater.....	29
5.2 Zorgtaak hemelwater.....	31
5.3 Zorgtaak grondwater	35
5.4 Beleid oppervlaktewater als onderdeel van het hemelwatersysteem.....	36
5.5 Drinkwater	37
5.6 Beheer verantwoordelijkheden gemeente.....	37

6	Uitvoeringsagenda 2025-2029.....	40
6.1	Planvorming en onderzoek.....	40
6.2	Periodiek onderhoud.....	42
6.3	Verbeterings- en vervangingsmaatregelen.....	42
7	Middelen.....	44
7.1	Personele middelen.....	44
7.2	Financiële middelen: Regelgeving en mogelijkheden.....	44
7.3	Kostendekkingsplan.....	45
7.3.1	Uitgangspunten.....	45
7.3.2	Uitgaven.....	47
7.3.3	Lasten.....	47
7.3.4	Inkomsten / baten.....	49
7.4	Risico's.....	50
Bijlage A	Afkortingen en begrippen.....	52
A.1	Afkortingen.....	52
A.2	Begrippen.....	52
Bijlage B	Wet en regelgeving.....	57
B.1	Europees richtlijnen voor het stedelijk waterbeheer.....	58
B.2	Nationaal wet- en regelgeving voor het stedelijk waterbeheer.....	59
B.2.1	Omgevingswet.....	59
B.2.2	Nationaal Waterplan.....	62
B.2.3	Nationaal Deltaprogramma, Deltaplan Ruimtelijke adaptatie.....	62
B.2.4	Bestuursakkoord Water.....	63
B.2.5	Wet Milieubeheer.....	63
B.2.6	Gemeentewet.....	63
B.2.7	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en Notitie investerings, Waardering en Afschrijving.....	63
B.2.8	WIBON.....	64
B.2.9	Wet op de lijkbezorging en Besluit op de lijkbezorging.....	64
B.2.10	Drinkwaterwet.....	64
B.2.11	NEN.....	65
B.3	Provinciale en regionale richtlijnen.....	65
B.3.1	Omgevingsvisie.....	65
B.3.2	Regionaal Waterprogramma 2022-2027.....	66

B.3.3	Blauwe Omgevingsvisie.....	67
Bijlage C	Overzicht stedelijk watersysteem.....	69
Bijlage D	Evaluatie GRP 2019-2023.....	73
D.1	Evaluatie van de activiteiten uit het GRP.....	74
D.2	Evaluatie personele en financiële middelen in de planperiode.....	78
Bijlage E	Uitgangspunten kostendekkingsplan.....	83
Bijlage F	Aansluitverordening.....	87

1 Inleiding

In dit Water- en Rioleringsprogramma (Wrp) hebben wij beschreven hoe wij als gemeente Terschelling willen zorgen voor een goed functionerend afval-, hemel-, oppervlakte- en grondwater systeem. Dit Wrp is de opvolger van het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) Terschelling 2019-2023. De wijziging van GRP in Wrp is een gevolg van de invoering van de Omgevingswet in 2024.

Het programma is verbonden met de omgevingsvisie Terschelling. Vaststelling van het programma is met ingang van de Omgevingswet per 1 januari 2024 een bevoegdheid van het college. Het programma wordt echter ook ter goedkeuring aangeboden aan de raad. De geraamde kosten en kostendekkende tarieven in het programma zijn richtinggevend. De rioolheffing wordt jaarlijks door de gemeenteraad vastgesteld bij de Programmabegroting.

1.1 Doel en geldigheidsduur water- en rioleringsprogramma

Met ons watersysteem beschermen wij de volksgezondheid en het milieu door huishoudelijk- en bedrijfsafvalwater af te voeren naar de rioolwaterzuivering. We proberen huishoudelijk en bedrijfsafvalwaterlozingen in de bodem en het oppervlaktewater te beperken of te voorkomen. Zo beschermen we het milieu en onze drinkwaterbronnen. Daarnaast is het (afval)watersysteem ingericht om wateroverlast zoveel mogelijk te voorkomen.

Tegelijkertijd proberen wij ook hemelwater vast te houden. Door het vasthouden van water dragen we bij aan het verminderen van overlast en vullen we het grondwater aan als watervoorraad voor droge perioden. Het is belangrijk dat bewoners en bedrijven zich bewust zijn van het belang om zorgvuldig met ons (afval)watersysteem om te gaan. We streven naar een zo natuurlijk mogelijke grondwaterstand, zonder grondwateroverlast of -onderlast. Slechts een klein deel van het stedelijk (afval)watersysteem is zichtbaar in de openbare ruimte. Desondanks zijn er veel relaties met andere disciplines in de boven- en ondergrondse openbare ruimte zoals wegen en groen.

In dit Wrp beschrijven wij voor de periode 2025-2029 hoe we de hierboven beschreven doelen bereiken op Terschelling. We hebben beschreven wat we willen bereiken en wat de verantwoordelijkheden zijn van de actoren ten aanzien van afval-, hemel-, en grondwater.

Het Wrp heeft vier hoofdfuncties:

1. Kader gemeentelijke zorgplichten

Het Wrp geeft een overzicht van de beleidskeuzes en ambities ten aanzien van de gemeentelijke zorgplichten stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater en bijdragen aan de zorgplichten oppervlaktewater en drinkwater.

2. Interne afstemming

Met andere vakdisciplines binnen de gemeentelijke organisatie.

3. Externe afstemming

Met bijvoorbeeld het Wetterskip, de provincie en Staatsbosbeheer, bewoners en bedrijven, woningcorporatie, projectontwikkelaars en bouwbedrijven.

4. Continuïteit en voortgangsbewaking

Vanwege de relatief lange levensduur (60 jaar) van stedelijke watervoorzieningen en kapitaalintensieve investeringen is een lange termijn aanpak essentieel (begroting, investeringen en evaluatie).

Als gemeente bepalen we zelf de geldigheidsduur van het programma. De geldigheidsduur van dit Wrp is vijf jaar: 2025 tot en met 2029. Evaluatie van de voortgang en eventuele tussentijdse bijstelling van het programma vindt plaats als grote veranderingen zich voordoen. Verder zijn we voornemens om ook de financiële paragraaf periodiek te actualiseren.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk twee hebben wij de kaders voor het (afval)waterbeheer beschreven. Deze bestaan uit de vigerende wet- en regelgeving, de taken van de verschillende organisaties die betrokken zijn bij het (afval)waterbeheer en een aantal ontwikkelingen waar we mee te maken krijgen. In hoofdstuk drie hebben we onze visie en lange termijn doelen beschreven. Dit zijn de situatie en doelen waar de activiteiten uit dit Wrp aan bij moeten dragen. In het vierde hoofdstuk beschrijven wij wat we geleerd hebben in de periode 2010-2024 en de infrastructuur die we hebben voor het beheer van het (afval)watersysteem. In hoofdstuk vijf beschrijven we het beleid en de strategie voor de komende planperiode. Deze is onderverdeeld op basis van onze zorgtaken. Per zorgtaak beschrijven wij wat de inwoners en bedrijven van ons kunnen verwachten en wat wij van hen verwachten. Dit hebben wij uitgewerkt in hoofdstuk zes. Hierin staan de activiteiten die we in de periode 2025-2029 willen gaan uitvoeren. Wat we nodig hebben om deze activiteiten uit te voeren hebben we beschreven in hoofdstuk zeven. Ook bevat dit hoofdstuk de verwachte hoogte van de rioolheffing in de planperiode en in de periode daarna. De gebruikte afkortingen en begrippen hebben wij opgenomen in Bijlage A

2 Kaders

Als gemeente zijn wij verantwoordelijk voor het stedelijk afvalwaterbeheer. Wij mogen het stedelijk afvalwater ([een mengsel van] huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, afvloeiend hemelwater, grondwater of ander afvalwater) beheren op een manier die past bij Terschelling. Daarbij moeten wij ons beleid wel conformeren aan de geldende wet- en regelgeving. Deze is met de invoering van de Omgevingswet gewijzigd. In dit hoofdstuk geven wij hier een samenvatting van en in Bijlage B hebben we een uitgebreider overzicht opgenomen.

Het stedelijk watersysteem bestaat uit stedelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater, grondwater en oppervlaktewater. De waterstromen en systemen beïnvloeden elkaar en moeten daarom samen beheerd worden. Ons stedelijk watersysteem maakt onderdeel uit van een groter watersysteem dat op Terschelling beheerd wordt door het Wetterskip, Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat (RWS). Daarom willen wij bij het waterbeheer nauw samen werken met deze en andere organisaties. Dit is in lijn met het landelijke Bestuursakkoord Water. Hierin hebben het Rijk, de provincies, waterschappen, drinkwaterbedrijven en de gemeente afgesproken om de doelmatigheid van het waterbeheer te vergroten. De taken en bevoegdheden van de andere organisaties die betrokken zijn bij het waterbeheer staan in de tweede paragraaf van dit hoofdstuk. In de derde paragraaf beschrijven wij een aantal ontwikkelingen die ons waterbeheer gaan beïnvloeden.

2.1 Wet- en regelgeving

Met het van kracht worden van de Omgevingswet begin 2024 is Terschelling verplicht om een omgevingsvisie op te stellen. Dit is een integraal beleidsdocument voor de gehele fysieke leefomgeving. Omdat het een integraal karakter heeft krijgt het stedelijk waterbeheer hierin ook een plek. We werken de omgevingsvisie uit in programma's. Dit zijn beleidsdocumenten die het uitgewerkte beleid en de beleidsmaatregelen bevatten.

Het Wrp is opgenomen in de Omgevingswet (Ow) als een facultatief rioleringsprogramma (art. 3.14 Ow). Hierin beschrijven wij het beleid en de maatregelen die worden opgesteld om onze watertaken uit te voeren. Het maakt aan onze burgers en bedrijven duidelijk wat zij van de gemeente kunnen verwachten. Ook bevordert het de afstemming tussen het Wetterskip Fryslân, Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat en ons. Bovendien maakt het de rioolheffing en de besteding daarvan transparant.

Het beleid uit het Wrp vertalen wij in bindende regels voor burgers en bedrijven. Dit doen wij in het omgevingsplan. Omdat het opstellen van het omgevingsplan nog een aantal jaren duurt hebben wij als bijlage bij dit Wrp een aansluitverordening opgenomen die wij op termijn laten overgaan in het omgevingsplan. Daarnaast hebben we de uitgangspunten opgenomen voor een hemelwaterverordening. De waterschapsverordening van het Wetterskip Fryslân bevat algemene regels over het watersysteem (waterkeringen, watergangen en grondwater) binnen het beheergebied van het Wetterskip op Terschelling.

Vanuit de wet- en regelgeving hebben we zorgtaken voor:

- Stedelijk afvalwater: In artikel 2.16 lid 1a-3 van de Omgevingswet staat dat elke gemeente verantwoordelijk is voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater afkomstig van de in de gemeente gelegen percelen. Alle percelen binnen de bebouwde kom zijn

daarom aangesloten op de riolering. Buiten de bebouwde kom zijn alle percelen aangesloten op de riolering of een geoorloofd alternatief. Het waterschap heeft de verplichting om het afvalwater te (laten) zuiveren.

- Hemelwater: In artikel 2.16 lid 1-a1 van de Omgevingswet staat dat gemeenten verplicht zijn afvloeiend hemelwater doelmatig in te zamelen en te verwerken. Dit geldt alleen als degene die zich van het hemelwater wil ontdoen niet redelijkerwijs het water zelf kan verwerken op het eigen perceel. Het verwerken op eigen perceel kan door het water af te voeren naar de bodem of het oppervlaktewater.
- Grondwater: In artikel 2.16 lid 1-a2 van de Omgevingswet staat dat de gemeente de zorg heeft om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. Dit doet de gemeente door maatregelen te treffen in het openbaar gemeentelijke gebied voor zover deze doelmatig zijn en niet tot de zorg van de (grondwater)beheerders of de provincie behoort.
- Drinkwater: De gemeente is samen met Rijk, provincie en waterschap verantwoordelijk voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening (Drinkwaterwet, artikel 2).
- Bouw en onderhoud van het openbaar vuilwaterriool: Uit artikel 3.16 van het Besluit kwaliteit leefomgeving volgt dat de gemeente verantwoordelijk is voor het ontwerp, aanleg en onderhoud zodat: 1) het zoveel mogelijk berekend is op de eigenschappen, samenstelling en hoeveelheid van het afvalwater, 2) lekkage zoveel mogelijk wordt voorkomen, en 3) de lozing zo beperkt is als voor een doelmatig beheer van afvalwater mogelijk is.
- Het beheren en uitwisselen van gegevens: Als netbeheerder van de riolering is de gemeente onder andere verantwoordelijk voor het aanleveren van netinformatie over de ligging van het riool en de huisaansluitingen (Wet informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken [WIBON])

De Wet Milieubeheer is nog steeds deels van toepassing. Daarin staat onder andere de voorkeursvolgorde voor het omgaan met afvalwater. Leidend principe is het beperken van het ontstaan van afvalwater en het water schoonhouden wat schoon is.

Op basis van art. 228a Gemeentewet innen wij de rioolheffing om de watertaken te bekostigen. Hiervoor stellen wij jaarlijks een begroting op. Het beleid dat in dit Wrp is beschreven is hierbij leidend.

2.2 Taken van actoren in het waterbeheer

De zorg voor de waterketen is een gedeelde verantwoordelijkheid. Rijkswaterstaat, Provincie Fryslân, het Wetterskip Fryslân, Vitens, de perceeleigenaren, de ondernemers, de burgers en de gemeente moeten samen zorgen voor een goed functionerende waterketen. De verplichtingen en bevoegdheden zijn vastgelegd in wetgeving en beleid.

Tabel 2 samenvatting van de belangrijkste taken en bevoegdheden van de actoren in het stedelijk waterbeheer

Actor	Taak / bevoegdheid	Basis
Europa	<p>Opstellen richtlijnen om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater op goed niveau te krijgen en te houden. • Het milieu te beschermen door het opvangen en zuiveren van afvalwater van huishoudens en bedrijven • Ruimtelijke gegevens voor het milieubeleid te delen 	<p>KRW Richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater INSPIRE</p>
Rijk	<p>Het Rijk (Minister van Infrastructuur en Waterstaat) is opsteller van het Nationaal Waterprogramma, het nationale beleidskader en de strategische doelen en maatregelen voor het waterbeheer in Nederland. Daarnaast is het Rijk verantwoordelijk voor het behalen van omgevingswaarden en andere doelstellingen uit de KRW. De Minister van Infrastructuur en Milieu is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.</p>	<p>Omgevingswet Nationaal Waterplan Nationaal Deltaprogramma</p>
Rijkswaterstaat	<p>Rijkswaterstaat heeft de regiefunctie over onder andere de Rijkswateren waaronder de Waddenzee. Voor Terschelling is Rijkswaterstaat verantwoordelijk voor de kustlijnverzorging en het onderhouden van de kustlijn. De taak van Rijkswaterstaat in de Waddenzee bestaat onder meer uit het onderhouden van de vaargeulen in verband met de bereikbaarheid van de havens en eilanden. Daarnaast heeft Rijkswaterstaat een taak voor het behoud en de ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied.</p>	<p>Nationaal Water Programma Agenda voor het waddengebied 2050</p>
Provincie Fryslân	<p>De provincie is verantwoordelijk voor de vertaling van het rijksbeleid naar een regionaal beleidskader en voor strategische regionale opgaven. De provincie doet dit onder andere in het Regionaal Waterprogramma. Hierin worden de EU-richtlijnen zoals de KRW en de Grondwaterrichtlijn (GWR) geïmplementeerd. De provincie is tevens bevoegd gezag voor vergunningverlening, het toezicht en handhaving van onderstaande grondwateronttrekkingen en -infiltraties:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Industriële onttrekkingen > 150.000 m³ • Grondwateronttrekkingen t.b.v. drinkwaterwinning • Bodemenergiesystemen 	<p>Omgevingswet</p>

	Ten aanzien van het Wrp heeft de provincie een adviserende en toetsende rol. De provincie kan een aanwijzing geven indien er tegenstrijdigheden zijn tussen het Wrp en de provinciale plannen.	
Wetterskip Fryslân	<p>Het Wetterskip is verantwoordelijk voor het operationele regionale waterbeheer voor het grootste deel in de polders op Terschelling. Dit betekent dat zij zorgen voor droge voeten (veiligheid), schoon en voldoende water (zorgplicht voor het beheer van regionale wateren en keringen.) De visie hierop en de bijhorende maatregelen zijn beschreven in het Waterbeheerprogramma. Bij de vaststelling hiervan moet rekening gehouden worden met het Regionale Waterprogramma van de provincie.</p> <p>Het waterschap heeft een zorgplicht voor de zuivering van stedelijk afvalwater en is bevoegd gezag voor directe lozingen op de RWZI en naar het oppervlaktewater. Voor de regulering van indirecte lozingen (naar het riool) heeft het waterschap een adviserende rol naar gemeenten.</p> <p>Via de waterverordening reguleert het Wetterskip handelingen in het oppervlaktewatersysteem. Het Wetterskip is ook verantwoordelijk voor vergunningverlening, het toezicht en de handhaving van grondwateronttrekkingen en infiltraties in haar beheergebied, met uitzondering van de drie categorieën waarvoor de provincie verantwoordelijk is. Tenslotte is het Wetterskip verantwoordelijk voor het beheer van de Waddendijk.</p> <p>Ten aanzien van het Wrp heeft het Wetterskip een adviserende rol.</p>	Omgevingswet
Staatsbosbeheer	Het beheer van het water in het bos- en duingebied aan de noordkant van Terschelling.	
Vitens	Overheden die (in)direct betrokken zijn bij de bescherming van drinkwater hebben een verantwoordelijkheid voor de invulling van de zorgplicht drinkwater. De zorgplicht drinkwater geldt zowel voor de bescherming van bronnen van drinkwater als voor de infrastructuur.	Drinkwaterwet
Gemeente	De gemeente heeft drie zorgtaken t.a.v. stedelijk waterbeheer (zie paragraaf 2.1). Bij de verwerking van (afval)water houdt de gemeente rekening met de wettelijke voorkeursvolgorde. Volgens de wet hebben gemeenten een belangrijke taak in het voorkomen van graafschade aan kabels en leidingen (Wet informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken, WIBON) en	

	<p>het beschikbaar stellen van gegevens over de ondergrond. In het kader van het Besluit op de lijkbezorging hebben gemeenten een toetsende rol in de ontwatering van begraafplaatsen. Als onderdeel van het Fries bestuursakkoord Waterketen (FBWK) is de regionale uitwerking van het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie samen op te pakken. In het Wrp vindt de uitwerking van het onderdeel water hiervan plaats.</p>	
Perceeleigenaar	<p>De perceeleigenaar is verantwoordelijk voor de staat van zijn woning en perceel. Dit betekent dat de eigenaar zelf verantwoordelijk is voor het op eigen perceel treffen van maatregelen om de waterdichtheid te garanderen en voor de inzameling van stedelijk afvalwater en overtollig hemel- en grondwater. Pas als de perceeleigenaar zich redelijkerwijs niet kan ontdoen van het overtollige hemel- en grondwater, is er een taak voor de gemeente of het Wetterskip. De perceeleigenaar heeft ook een zorgplicht. Dit betekent dat hij geen handelingen mag verrichten waarvan hij kan verwachten dat deze het doelmatige functioneren van (water)voorzieningen belemmeren.</p>	

2.3 Ontwikkelingen

Het stedelijk waterbeheer speelt zich voor een groot deel af in de openbare ruimte. Hierdoor kan het niet als een op zichzelf staande activiteit worden gezien maar moet rekening gehouden worden met andere ontwikkelingen en uitdagingen die de openbare ruimte beïnvloeden. Deze uitdagingen zijn samen met een aantal andere ontwikkelingen die relevant zijn voor het waterbeheer in deze paragraaf beschreven.

2.3.1 Klimaatverandering

Het klimaat is aan het veranderen. Dit leidt tot meer extremen. Het wordt natter, droger en warmer en de zeespiegel stijgt. We willen een watersysteem dat goed kan omgaan met de extreme gebeurtenissen. Dat betekent dat het (hemel)watersysteem en de afvalwaterketen de neerslag zo goed als mogelijk moeten kunnen verwerken. We willen een voldoende grote (grond)watervoorraad hebben om langdurig droge perioden te kunnen overbruggen. Dit is voor Terschelling belangrijk, want als eiland hebben we wij maar beperkt de mogelijkheid om zoetwater aan te voeren vanaf een andere plek. Het opslaan van (grond)water moet echter niet leiden tot extra overlast. Een integrale aanpak is noodzakelijk waarbij we beseffen dat alleen het vergroten van rioolbuizen niet voldoende is. Om goed voorbereid te zijn op de zeespiegelstijging is de 'Integrale Waterveiligheid Strategie Waddeneilanden' opgesteld. Het beschermen van voorzieningen voor de (stedelijke) waterhuishouding is hiervan een onderdeel bij ambitieniveau twee en hoger.

In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) zijn doelstellingen opgenomen om in 2020 klimaatrobuust te handelen en in 2050 een klimaatrobuuste leefomgeving te hebben. In het Fries bestuursakkoord Waterketen (FBWK) is met de provincie, het waterschap en de Friese gemeenten afgesproken om de regionale uitwerking van het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie samen op te

pakken. We gaan in de komende planperiode onderzoeken hoe we dit kunnen uitwerken voor Terschelling. We gaan een afweging maken tussen het accepteren of beperken van schade door wateroverlast bij extreme buien. Deze aanpak richt zich op afstemming binnen de waterketen, in de openbare ruimte (klimaatadaptatie) en op particulier terrein. We gaan onderzoeken hoe we een transitie kunnen maken naar een klimaatrobuust watersysteem en hoe we rekening kunnen houden met de risico's en gevolgen van overstromingen, wateroverlast, verdroging en hitte. De uitkomsten hiervan beschrijven we in een navolgend masterplan.

2.3.2 Energietransitie

De energietransitie leidt tot aanpassingen in de openbare ruimte. Een aardgasloze samenleving vraagt om aanpassingen in de ondergrondse energie-infrastructuur. Voor deze aanpassingen zal de straat open gaan. We zoeken naar kansen om de onder- en bovengrondse infrastructuur kostenefficiënt te vernieuwen. Een concrete actie hiervoor is een overzicht maken van de noodzakelijke aanpassingen in het watersysteem op de korte en middellange termijn.

2.3.3 Datagedreven werken

Het gebruik van data (datagedreven werken) wordt steeds belangrijker, ook in het waterbeheer. De beschikbare (digitale) gegevens worden steeds beter door nieuwe en verbeterde meettechnieken. Om deze gegevens te kunnen analyseren, delen en uitwisselen is standaardisatie noodzakelijk. Daarnaast hebben Artificial Intelligence (AI) en Machine learning hun intrede gedaan in het stedelijk waterbeheer.

2.3.4 Zuiveringstechnieken

Nieuwe zuiveringstechnieken beïnvloeden de mogelijkheden voor het verwerken van afvalwater. Deze technieken maken het mogelijk om afvalwater op kleine schaal te zuiveren. Mogelijk kan dit helpen bij het inspelen op de effecten van klimaatverandering (bijvoorbeeld effluent inzetten tegen droogte) en kan energie worden teruggewonnen. Investerings in de riolering hebben een lange technische levensduur (60 jaar). De uitdaging is om flexibiliteit te creëren in de afvalwaterketen (technisch én financieel), om in te kunnen spelen op nieuwe technieken, omstandigheden en inzichten.

In 2024 is de richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater herzien.

Deze richtlijn geeft kaders voor de inzameling en zuivering van huishoudelijk afvalwater en is dus van belang voor gemeenten (riolering) en waterschappen (rioolwaterzuivering). De richtlijn moet leiden tot een betere bescherming van de waterkwaliteit en de volksgezondheid.

2.3.5 Samenstelling afvalwater: nieuwe stoffen

Het zuiveren van afvalwater wordt steeds complexer. We vinden steeds meer stoffen in het afvalwater die niet (kunnen) worden verwijderd in de huidige rioolwaterzuiveringsinstallaties. Het gaat hierbij om stoffen als medicijnresten, zware metalen, gewasbeschermingsmiddelen en een veelheid aan microverontreinigingen afkomstig uit consumentenproducten en bedrijfsprocessen. Deze stoffen kunnen nadelige effecten hebben op de waterkwaliteit. De uitdaging is om te voorkomen dat deze nieuwe stoffen in de riolering, de ondergrond en het watersysteem terechtkomen. Dat vraagt om specifieke aandacht van het domein vergunningverlening-toezicht-handhaving (VTH).

2.3.6 Verhouding tussen de overheid en haar inwoners

Bij de invulling van onze gemeentelijke watertaken willen wij handelen vanuit een brede maatschappelijke afweging. We willen transparant handelen en goed toegankelijk zijn voor inwoners en bedrijven. Tegelijkertijd hebben wij de hulp nodig van andere organisatie om de gevolgen van klimaatveranderingen tegen te gaan. We zoeken daarom de samenwerking met onze buureilanden, Staatsbosbeheer, RWS en het Wetterskip.

De Omgevingswet vraagt om een andere manier van werken die uitgaat van samenwerking met alle betrokken partijen, waarbij wordt geluisterd naar de wensen vanuit de samenleving en waarbij oog is voor het waarborgen van kwaliteit. Vanuit onze taak om bijvoorbeeld veiligheid en volksgezondheid te waarborgen en het milieu te beschermen, willen wij aangeven wat wel en niet kan.

3 Visie en lange termijn doelen

3.1 Visie

Terschelling heeft nu en in de verre toekomst een gezond, robuust en goed beheer- en beheersbaar watersysteem dat bijdraagt aan de leefbaarheid van het eiland. Met ons watersysteem willen we:

- De volksgezondheid beschermen;
- De fysieke leefomgeving beschermen en bijdragen aan de omgevingskwaliteit;
- Een bijdrage leveren aan een klimaatbestendige en waterrobuuste omgeving.

De volksgezondheid beschermen

Het hoofddoel van het watersysteem in het bebouwde gebied is en blijft het beschermen van de volksgezondheid. Daarom minimaliseren we het risico dat mensen in contact komen met afvalwater. Om dit te bereiken zamelen we het afvalwater in. Samen met het Wetterskip Fryslân zorgen we voor het transport van het afvalwater naar de zuivering waar het water door het Wetterskip wordt gezuiverd. Daarnaast willen we zoveel mogelijk voorkomen dat afvalwater op straat staat bij extreme neerslag. Daarom houden we huishoudelijk afvalwater en hemelwater bij nieuwbouw gescheiden en gaan we dit bij vervanging van bestaande systemen scheiden. Hierbij houden we rekening met de mogelijke negatieve effecten als piekafvoeren en verontreiniging van het oppervlaktewater door foutaansluitingen.

De fysieke leefomgeving beschermen en bijdragen aan de omgevingskwaliteit

Door het uitvoeren van onze wettelijke zorgtaken riolering beschermen we de leefomgeving, de waterkwaliteit en het milieu. Omdat water een waardevolle grondstof is houden we het water (zoveel mogelijk) vast op het eiland. Dit doen we zichtbaar om de bewustwording bij de burgers te vergroten. De voorzieningen hiervoor hebben overloopvoorzieningen om de kans op (grond)wateroverlast te beperken. Hierbij minimaliseren we de negatieve effecten van lozingen op het oppervlakte- en grondwater. Bij het toewijzen van functies aan de gebieden houden we rekening met het de sturende principes van water en bodem zodat we de kans op wateroverlast of tekort minimaliseren.

Een bijdrage leveren aan een klimaatbestendige en waterrobuuste omgeving

Terschelling is voorbereid op extreme weersomstandigheden. We kunnen omgaan met zowel extreme neerslag, extreme droogte als hitte. Het watersysteem is zo ontworpen dat water zoveel mogelijk wordt vastgehouden voor droge periodes. Hierbij zijn oplossingen gebruikt die bijdragen aan het verminderen van hitte en een positieve bijdrage leveren aan de biodiversiteit. Dit doen we met zichtbare bovengrondse oplossingen, om de bewustwording te vergroten. Ook richten we de openbare ruimte zo in dat als het water niet door ons watersysteem verwerkt kan worden, het water naar de locaties stroomt waar het de minste overlast geeft.

3.2 Lange termijn doelen

Om onze visie te bereiken gaan we uit van de volgende uitgangspunten:

- We wentelen niet af:
  - Niet op toekomstige generaties.
  - Niet op andere gebieden of functies.
  - Niet van publiek naar privaat of andersom.
- We gaan bij het nemen van maatregelen uit van het integrale watersysteem (stedelijk water, grondwater, oppervlaktewater, zee) en de daarbij behorende natuurlijke dynamiek. We letten daarbij op functionaliteit, kwantiteit, kwaliteit en de locatie (omgeving).

- We gebruiken flexibele maatregelen die mee kunnen “groeien” met de klimaatveranderingen. Voor de toekomstbeelden gaan we uit van de meest recente KNMI-klimaatscenario’s en we houden rekening met zowel de positieve als de negatieve scenario’s.
- Maatregelen zijn ook gericht op het beperken van gevolgen van wateroverlast/overstromingen. We beschermen de kwetsbare en vitale functies extra door bijvoorbeeld compartimentering of het aanleggen van voorzieningen op verhoogde locaties.
- De aanpassingen in watersysteem dragen bij aan het behoud van de natuur.
- We werken samen met onze partners en nemen daarbij onze eigen verantwoordelijkheden.
- We werken samen met de andere Waddeneilanden om kennis te ontwikkelen en te delen.

Om onze visie te bereiken werken we bij de uitvoering van de gemeentelijke watertaken, binnen de beschikbare middelen en mogelijkheden, aan de volgende doelen voor de korte en lange termijn:

- Stedelijk afvalwater:
  - Voorkomen van het ontstaan van afvalwater door het gescheiden houden van waterstromen;
  - Doelmatige inzameling en transport van stedelijk afvalwater;
  - Beperken van de milieubelasting op bodem, grond- en oppervlaktewater;
  - Beperken van de overlast voor de omgeving;
  - Bijdragen aan een duurzame verwerking van afvalwater;
  - Bij vervanging en renovatie vuilwater en hemelwater scheiden.
- Hemelwater:
  - Het regenwater zoveel mogelijk vasthouden in de buurt van waar het water valt;
  - Doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater;
  - Zichtbaar verwerken van hemelwater om de bewustwording te vergroten;
  - Beperken van het risico op wateroverlast;
  - We zijn voorbereid op klimaatveranderingen door een klimaatadaptieve inrichting van het openbare gebied.
- Grondwater:
  - Bijdragen aan klimaatadaptatie en de aanvulling van de grondwatervoorraad;
  - Voorkomen van structurele grondwateroverlast en -onderlast afgestemd op de functie van het gebied/object.
- Oppervlaktewater:
  - Borgen bergings- en ontwateringsfunctie van het stedelijk oppervlaktewater;
  - Bijdragen aan een biologisch gezond watersysteem;
  - Bijdragen aan klimaatadaptatie.
- Drinkwater:
  - Bijdragen aan de bescherming van drinkwatervoorzieningen.
  - Bijdragen aan het beperken van drinkwatergebruik
- Beheer:
  - We hebben goed beheerbare objecten en systemen;
  - We beschermen de vitale en kwetsbare functies in het stedelijk watersysteem tegen overstromingen;
  - We beheren onze infrastructuur risicogestuurd;
  - We treffen doelmatig maatregelen;
  - Verlagen van de kwetsbaarheid van de organisaties in de waterketen;
  - We hebben voldoende personele en financiële middelen;
  - We werken op een integrale manier;
  - We hebben een actueel inzicht in de toestand en het functioneren van het stedelijk watersysteem;

- We dragen bij aan het verbeteren van de fysieke leefomgeving. Hiervoor bouwen we onze groenblauwe structuren verder uit en verbinden we ze onderling. Verder koppelen we de structuren aan onze andere maatschappelijke opgaven;
- We behouden en ontwikkelen de kwaliteit en diversiteit van water, landschappelijke waarden en ecologie.

4 Situatie 2024

4.1 Evaluatie GRP 2019-2023

In Bijlage D is een evaluatie opgenomen van het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) 2019-2023. Uit de evaluatie komen de volgende punten naar voren:

- Ons watersysteem functioneert relatief goed. Er zijn in de afgelopen planperiode enkele meldingen ontvangen over wateroverlast. Deze zijn soms het resultaat van hoge piekintensiteiten en soms van grote water volumes;
- Een deel van de geplande activiteiten van de binnendienst (beleid, onderzoek, coördineren onderhoud, coördineren maatregelen) is niet uitgevoerd. De belangrijkste oorzaken zijn personele wisselingen en een te beperkte personele capaciteit (gemiddeld was er minder dan 1 fte beschikbaar in plaats van de volgens het GRP benodigde 3,7 fte voor de binnendienst). Ook is er meer aandacht besteed aan het vergroten van inzicht in de werking van het systeem;
- In de periode 2019-2023 zijn er nagenoeg geen verbeteringsmaatregelen of vervangingsprojecten uitgevoerd. De reden is de beperkte personele capaciteit;
- De geplande activiteiten van de buitendienst (onderhoud, gemalenbeheer, kleine werkzaamheden) zijn grotendeels uitgevoerd;
- We hebben een redelijk overzicht van de aanwezige gemengde riolering maar nog onvoldoende inzicht in de overige gegevens die noodzakelijk zijn voor het waterbeheer;
- We hebben nog onvoldoende inzicht in de kwaliteit van de waterinfrastructuur. Van de infrastructuur waarvan we de kwaliteit kennen (25% van het areaal) is de kwaliteit minder goed dan verwacht. Daarom is de theoretische technische levensduur verkort van 80 naar 60 jaar;
- We hebben nog te weinig inzicht in het werkelijk functioneren van de riolering. Dit is wel nodig om de juiste maatregelen te bepalen;
- We hebben de juridisch bindende regels voor het omgaan met hemelwater en de aanleg van nieuwe riolering nog niet op orde;
- De rioolheffing tot en met een waterverbruik van 150 m³ per jaar is gestegen van €176,49 in 2019 tot €190,50 in 2024. Uitgaande van een inflatiecorrectie van 3% per jaar zou de rioolheffing gestegen moeten zijn tot €204,60. De voorziening grootonderhoud riolering is gestegen tot €953.000 op 01-01-2024. Hiermee is de voorziening hoger dan gepland. Dit komt doordat er in de afgelopen planperiode vrijwel geen maatregelen zijn uitgevoerd;
- Voor het waterbeheer werken we samen met het Wetterskip. We wisselen informatie uit en proberen werkzaamheden op elkaar af te stemmen.

4.1.1 Aandachtspunten naar aanleiding van de evaluatie

Op basis van de evaluatie van het GRP 2019-2023 komen de volgende aandachtspunten naar voren voor het Wrp 2025-2029:

- Het op orde brengen van de benodigde informatie voor het waterbeheer. Het gaat hierbij zowel om informatie over de beschikbare infrastructuur, de kwaliteit van de infrastructuur en het functioneren van het watersysteem. De duikers maken hier expliciet onderdeel van uit omdat deze noodzakelijk zijn voor de afvoer van het hemelwater;
- Het opstellen van een strategie voor het aanpassen van ons watersysteem om voorbereid te zijn op de gevolgen van klimaatveranderingen;
- Het opstellen van de benodigde juridische instrumenten voor de aansluiting op de riolering en het omgaan met hemelwater;

- Het verder versterken van de samenwerking met de andere waterbeheerders op Terschelling en de andere Waddeneilanden;
- Voldoende personele capaciteit voor de uitvoering van de werkzaamheden.

4.2 Overzicht aanwezige voorzieningen

Voor het beheer van het water hebben we infrastructuur nodig. De infrastructuur bestaat uit:

- Voorzieningen voor het beheer van het afvalwater: de riolering;
- Voorzieningen voor het beheer van het hemelwater: de riolering en het stedelijk oppervlaktewater inclusief de duikers;
- Voorzieningen voor het beheer van het grondwater.

Zoals in de evaluatie is aangegeven hebben we nog geen volledig overzicht van de infrastructuur. Een overzicht van de infrastructuur is weergegeven in

Tabel 3. De riolering bestaat uit vrijvervalriolering en mechanische riolering. Bij vrijvervalriolering wordt het afvalwater getransporteerd door de zwaartekracht. Bij mechanische riolering wordt het afvalwater getransporteerd via gemalen en persleidingen. Drukriolering is een onderdeel van de mechanische riolering. Dit zijn de kleine pompunits en persleidingen met een kleine diameter die we gebruiken voor de inzameling en transport van het afvalwater van de afgelegen panden. De drukriolering is in ons beheer. De overige mechanische riolering is in beheer bij het Wetterskip.

Het vrijvervalstelsel bestaat voor ongeveer 85% uit een gemengd stelsel (één buis voor de afvoer van schoon en vuilwater) en 15% een vorm van een gescheiden stelsel (twee aparte buizen voor de afvoer van schoon en vuilwater). Om de overloop uit het gemengde stelsel op het oppervlaktewater te beperken zijn op vijf lozingspunten randvoorzieningen aangebracht. Deze voorzieningen bergen afvalwater en laten het vuil bezinken voordat het overstort op het oppervlaktewater. De overige lozingspunten lozen overtollig afval- en regenwater direct op het oppervlaktewater op het moment dat het rioleringsstelsel vol is. Bij gescheiden riolering lozen de hemelwaterleidingen op het oppervlaktewater (hemelwateruitlaat in tabel 2). Dit water is minder vervuild en wordt daarom niet gezuiverd. Omdat het huishoudelijke en bedrijfsmatige afvalwater in een aparte buis zit lozen we minder afvalwater op het oppervlaktewater en neemt de vuilbelasting bij de overstorten af. Door minder hemelwater naar de zuivering te sturen, zorgen we voor een besparing op de zuiveringskosten. Een overzicht van de lozingspunten is opgenomen in Bijlage C

Tabel 3 overzicht van de stedelijk waterinfrastructuur op Terschelling.

Systeem	object	aantal	eenheid
Vrijvervalriolering			
	Gemengd riool	42,8	Km
	Hemelwaterriool	7,3	Km
	Vuilwaterriool	3,0	Km
	Loze leidingen	0,4	Km
	Putten	1.520	stuks
	Putten met zandvang	onbekend	stuks
	Kolken	1.628	stuks
	lijngoten	150	m
	Bergingsvoorzieningen	3	stuks
	Externe overstorten zonder randvoorziening	4	stuks
	Externe overstorten met randvoorzieningen	5	stuks
	Hemelwateruitlaat	32	stuks
Mechanische riolering			
	Drukrioleringsgemalen	101	stuks
	Drukriool	16,5	km
	Gemalen		
	Gemalen randvoorzieningen	5	stuks
	Gemalen (beheer Wetterskip)	9	stuks
	Persleidingen (beheer Wetterskip)	onbekend	Km
	Vacuümstelsel in de haven	1	stuks
	Installaties bestrijding H ₂ S		stuks
Materieel	Kolkenzuiger	1	stuks
Oppervlaktewater			
	Watergangen in beheer gemeente (landelijk gebied)	Ca. 125	km
	Watergangen in beheer gemeente (stedelijk gebied)	Ca. 3,5	km
Duikers	Doorstroming in beheer Wetterskip, constructief perceel eigenaar	72	stuks
	Doorstroming in beheer Wetterskip, constructief wegbeheerder	191	stuks
	In beheer bij Staatsbosbeheer	3	stuks
	Beheer onbekend	83	stuks
Grondwater			
	Drainage	onbekend	km
	Peilbuizen	0	stuks

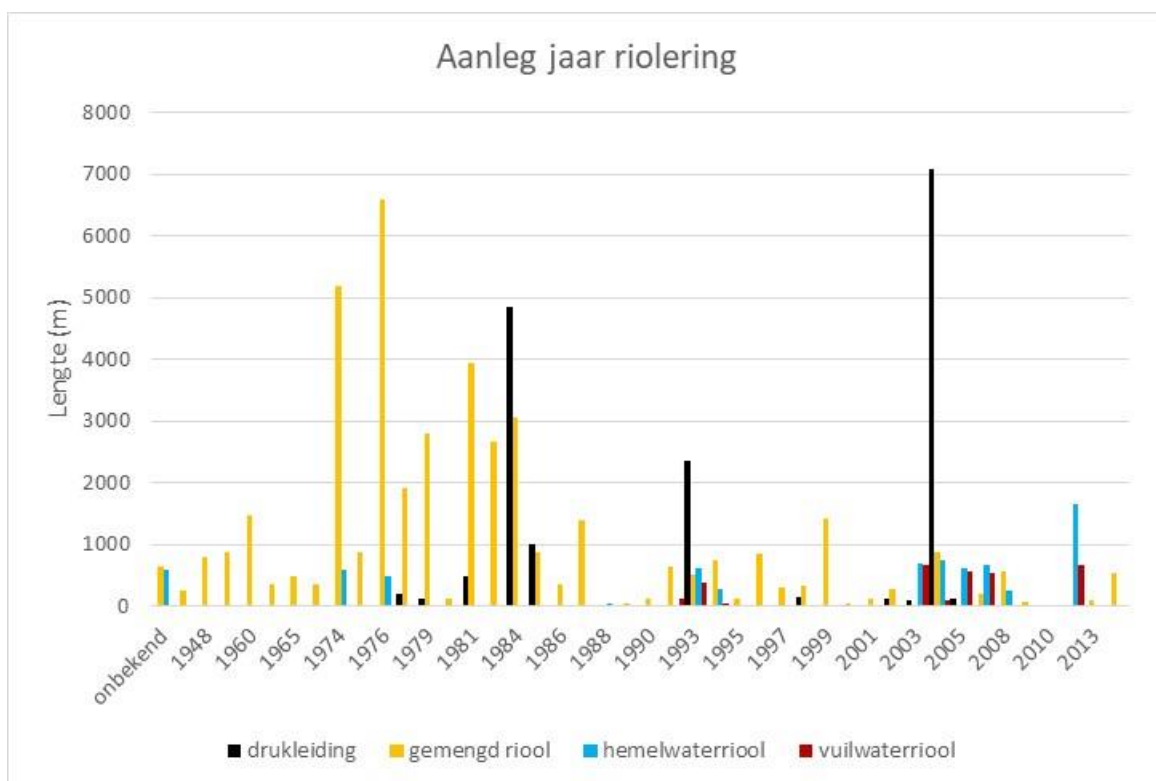
4.2.1 Toestand van de objecten

Voor het opstellen van een vervangingsplanning gaan we uit van een theoretische technische levensduur. Voor de civieltechnische onderdelen van de riolering is deze 60 jaar en voor de elektromechanische onderdelen 15 jaar. Gedurende de levensduur inspecteren we de riolering om

de kwaliteit te beoordelen. We vervangen de riolering als uit de inspecties blijkt dat de kwaliteit onvoldoende is. Om dit te beoordelen gaan we uit van de landelijk geldende waarschuwings- en ingrijpmaatstaven.

Op Terschelling is meer dan de helft van de vrijvervalleidingen aangelegd in de periode 1974-1984. In deze periode is ook circa de helft van de pompunits van de mechanische riolering aangelegd. Tussen 2002 en 2010 is nog circa 20% van de drukrioleringsgemalen aangelegd. Deze voeren het water af van de verder weg gelegen panden. De helft van de totale lengte aan drukrioleringleiding is nodig om het water van deze panden af te voeren. Van deze riolering lopen de elektromechanische onderdelen op het eind van de technische levensduur. Dat betekent dat we ons moeten voorbereiden op grootschalige vervangingen. Per 1 januari 2025 is circa 3,7 km riool ouder dan 60 jaar. De leeftijdsopbouw van de riolering is weergegeven in Figuur 1 en Figuur 2.

Figuur 1 Overzicht van het jaar van aanleg van de riolering en/of renovatie

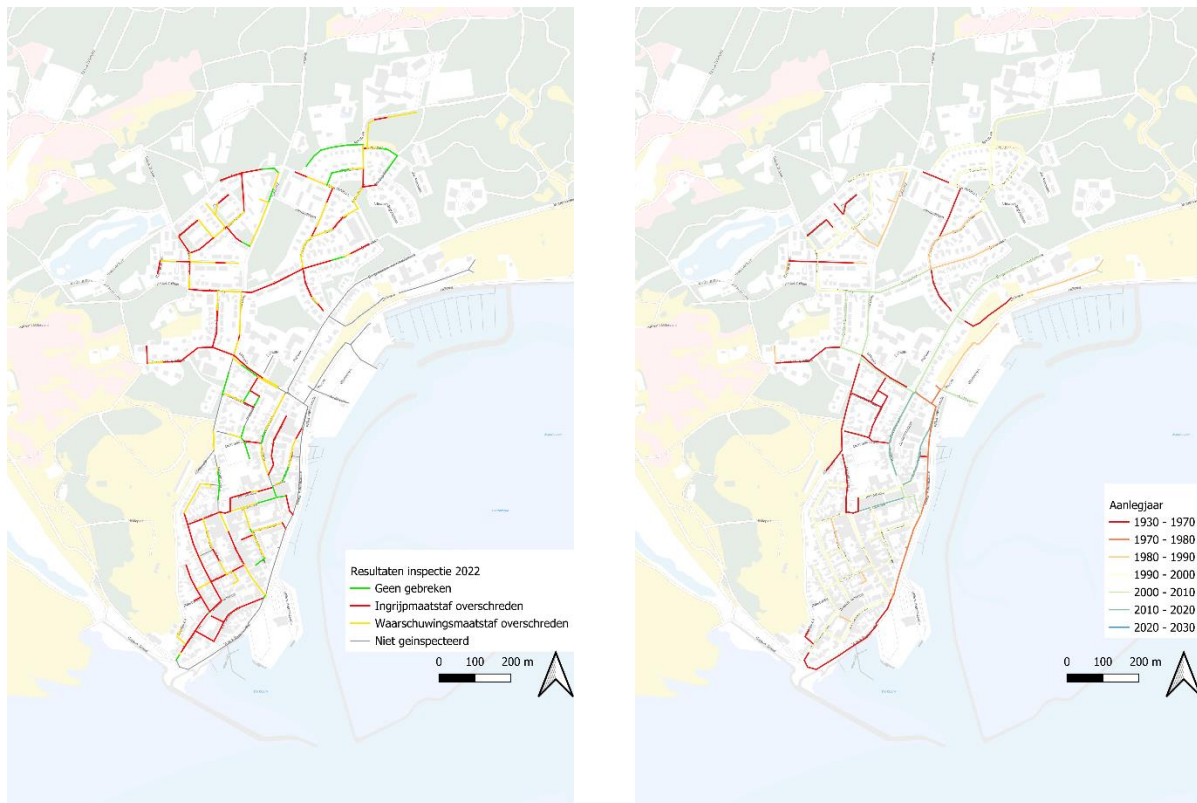
Figuur 2 Geografisch overzicht van het jaar van aanleg van de riolering

In 2022 is 25% van de gemengde riolering (291 leidingen) geïnspecteerd om inzicht te krijgen in de kwaliteit van de leidingen. Bij circa 40% van de leidingen wordt op een of meerdere punten een ingrijpmaatstaf overschreden. Bij circa 40% van de leidingen wordt op een of meerdere punten een waarschuwingmaatstaf overschreden. Bij de overige 20% van de leidingen zijn geen gebreken geconstateerd waarbij een waarschuwing- of ingrijpmaatstaf² wordt overschreden. De kwaliteit van de riolering is minder goed dan we op basis van de leeftijd verwachtten (zie Figuur 3). Daarom gaan we in 2024 en 2025 het overige deel van de riolering inspecteren.

---

² *Waarschuwingmaatstaf: de grenstoestand van een rioleringsobject waarbij de actuele toestand discutabel is en nader onderzoek benodigd.*

Ingrijpmaatstaf: de grenstoestand van een rioleringsobject waarbij ingrijpen noodzakelijk is en maatregelen moeten worden opgesteld.

Figuur 3 Resultaten van de inspectie uit 2022 (links) en het jaar van aanleg (rechts)

4.2.2 Functioneren van het watersysteem

We beschikken niet over recente modelberekeningen van de riolering. We hebben daarom geen goed beeld van het theoretisch functioneren van de riolering. Niet in de buizen en ook niet in combinatie met afstroming over het maaiveld. Ook hebben we geen inzicht in de interactie riolering oppervlaktewater.

Vanuit de praktijk weten we dat de riolering (in combinatie met het oppervlaktewatersysteem) niet overal optimaal functioneert. De volgende knelpunten zijn bij ons bekend:

- Midsland: De capaciteit van de riolering is hier onvoldoende waardoor er regelmatig hinder optreedt. De oorzaak van de hinder is niet exact bekend.
- Duikers: in 2023-2024 zijn er relatief veel meldingen binnen gekomen over het functioneren van de duikers. Een deel van de duikers heeft een kleine (< 200 mm) diameter waardoor de kans op verstopping groot is en de duikers moeilijk te beheren zijn.
- Grondwater: Na de vele neerslag in het najaar van 2023 en de winter van 2024 zijn er relatief veel meldingen van grondwateroverlast geweest.
- Bosgebied: een deel van de wegen en fietspaden in het bosgebied heeft in 2024 langdurig onder water gestaan.

4.2.3 Aandachtspunten op basis van inzichten in het huidige watersysteem

Op basis van de analyse van de infrastructuur voor het waterbeheer komen de volgende aandachtspunten naar voren voor het Wrp 2025-2029:

- Het verder aanvullen van en controleren van de data in het beheersysteem BrutIS. Het gaat hierbij zowel om de vaste gegevens van de objecten als de toestand van de objecten;
- Het vergroten van het inzicht in het functioneren van de riolering in samenhang met het oppervlaktewatersysteem;

- Het opstellen van een vervangingsplan in combinatie met verbetermaatregelen.

5 Beleid en Strategie

In Hoofdstuk 3 'Visie en lange termijn doelen' hebben we omschreven wat we willen bereiken. In dit hoofdstuk beschrijven we voor de verschillende zorgtaken wat de verantwoordelijkheden zijn van de verschillende actoren en hoe wij de visie en lange termijn doelen willen bereiken.

5.1 Zorgtaak stedelijk afvalwater

Verantwoordelijkheden huiseigenaren en bewoners

De huiseigenaar is verantwoordelijk voor de riolering op eigen terrein. Vanaf de perceelgrens is de gemeente verantwoordelijk. Op of nabij de erfgrans is een ontstoppingsput aanwezig. Bij een verstopping moet de huiseigenaar controleren of er water in de ontstoppingsput staat. In dat geval verhelpen wij het probleem in openbaar gebied. Zo niet dan ligt het probleem op eigen terrein en moet de eigenaar het probleem zelf (laten) verhelpen. In een appartementencomplex is de verhuurder of de vereniging van eigenaren verantwoordelijk voor de gemeenschappelijke leidingen.

Om verstoppingen te voorkomen dient het riool alleen te worden gebruikt voor de afvoer van afvalwater. Alle andere materialen zoals verf, schoonmaakdoekjes en frituurvet zorgen voor verstopping en vervuiling en mogen niet in het riool terecht komen. Daarnaast moet het riool niet zwaarder belast worden dan waarop het riool is ontworpen. Dat betekent dat de eigenaar piekafvoeren uit warmte- en koudeopslag systemen (WKO's), zwembaden, et cetera moet voorkomen door water tijdelijk op eigen terrein te bergen.

Verantwoordelijkheden van bedrijven

Net zoals bij de huiseigenaren zijn bedrijven verantwoordelijk voor de riolering op eigen terrein. Net als bij particulieren geldt voor de bedrijven dat het riool alleen gebruikt mag worden voor de afvoer van afvalwater met een afvoerpiek die afgestemd is op het achterliggende stelsel. Dat betekent dat bedrijven piekafvoeren moeten voorkomen door water tijdelijk op eigen terrein te bergen. Ook moeten zij ervoor zorgen dat de kwaliteit van het afvalwater zodanig is dat het de riolering niet aantast, het niet leidt tot verstopping en goed biologisch afbreekbaar is. Dat betekent dat bedrijven op eigen terrein de noodzakelijke voorzieningen moeten hebben en onderhouden zoals vet- en olieafscheiders en bergingsputten. Als het bedrijfsafvalwater biologisch slecht afbreekbaar is en het in grote hoeveelheden wordt geloosd, is het doelmatig en voor het milieu beter dat een bedrijf een eigen zuivering gebruikt.

Verantwoordelijkheden van woningcorporatie en projectontwikkelaars

Nieuwe aanleg van riolering valt onder de bouwgrondexploitatie of het bouwplan. De kosten voor nieuwe aansluitingen op het hoofdriool en de benodigde aanpassingen aan het bestaande systeem zijn dan ook voor rekening van de initiatiefnemer.

Verantwoordelijkheden van het Wetterskip Fryslân

Het Wetterskip is verantwoordelijk voor het transport van het afvalwater vanuit de gemeentelijke riolering vanaf de hoofdgemalen tot aan de zuivering. Daarnaast is het Wetterskip verantwoordelijk voor de zuivering van het afvalwater.

Verantwoordelijkheden gemeente

Aanleg riolering bebouwde kom

Binnen de bebouwde omgeving zijn alle percelen aangesloten op de riolering. Dit betekent dat er geen ongezuiverde afvalwaterlozingen plaatsvinden. Bij nieuwe riolering moeten hemelwater en vuilwater gescheiden worden aangeboden en wij houden deze stromen zoveel mogelijk apart. We streven naar een gescheiden inzameling en transport van vuilwater en hemelwater. Bij kleinschalige in/uitbreidingen kan tijdelijke aansluiting op de bestaande (gemengde) riolering acceptabel zijn. We gaan door met het scheiden van waterstromen.

Aanleg riolering buiten de bebouwde kom

De Omgevingswet geeft gemeenten de beleidsruimte om voortaan zelf te bepalen wanneer aansluiten op de riolering wenselijk/doelmatig is. Voor de planperiode van dit Wrp continueren we het bestaande beleid. Dat betekent dat het uitgangspunt is dat ook buiten de bebouwde kom alle panden aangesloten worden op de riolering.

Industriële, bedrijfsmatige en tijdelijke lozingen

Industriële, bedrijfsmatige en tijdelijke lozingen kunnen in de riolering tot capaciteitsproblemen leiden. Denk hierbij aan bronneringswater en spoelwater van WKO's of zwembaden of industriële lozingen. We gaan eisen stellen aan de maximum lozingshoeveelheid. We gaan capaciteitsbeperkende regels opnemen in een aansluitverordening en daarna in het Omgevingsplan. In eerste instantie limiteren we lozingen op het gemengde en vuilwaterriool op maximaal 5 m³/uur. Via een maatwerkvoorschrift zijn uitzonderingen mogelijk. Bij meerdere lozingen in één gebied willen we de mogelijkheid inbouwen dat we een nieuwe lozer kunnen weigeren totdat de bestaande lozing is beëindigd en er voldoende ontvangstcapaciteit beschikbaar is. De wetgeving voorziet in voldoende regels om de kwaliteit van afvalwaterlozingen te reguleren.

Daarnaast willen we meer inzicht krijgen in het gebruik van de riolering en met name de lozing van andere stoffen dan afvalwater. We willen daarom intensiever gaan controleren of de olie- en vetafscheiders goed functioneren en goed worden onderhouden.

Aansluitvoorschriften/ omgevingsplan

Om het riool beter beheerbaar te maken en meer eenduidigheid te creëren stellen we een aansluitverordening op die op termijn inhoudelijk overgenomen wordt in het omgevingsplan. We gaan eisen stellen aan de plaats, hoogte en diameter van de particuliere riolering. Als de bouwer wat anders wil dient deze een maatwerkvoorschrift aan te vragen. Ook nemen wij eisen op voor de piekafvoer waarmee water op de riolering geloosd mag worden.

Bijdragen aan een circulaire economie en de energietransitie

We willen duurzaam te werk te gaan. Daarom willen wij ons inkoopbeleid zo toepassen dat we bij projecten en maatregelen in de openbare ruimte gebruik gaan maken van duurzame materialen. Ook in onze operationele werkzaamheden houden we rekening met duurzaamheid. Zo streven we ernaar om het energieverbruik van bijvoorbeeld pompen en gemalen te verminderen. In de planperiode maken we hiermee een begin door het stroomverbruik te monitoren en zo snel mogelijk in te grijpen bij een stijgend stroomverbruik. Daarnaast maken we een plan hoe we het stroomverbruik kunnen beperken.

Bij reconstructiewerkzaamheden en revitaliseringsprojecten onderzoeken we samen met het waterschap de mogelijkheden tot een meer duurzame inrichting. Door verhard oppervlak af te koppelen verpompen we minder regenwater naar de zuivering. Dat is een stap in circulariteit en energiebesparing.

5.2 Zorgtaak hemelwater

Verantwoordelijkheden woningbouw, huiseigenaren en bewoners

Bewoners en eigenaren van huizen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het verminderen van de hoeveelheid regenwater die in het (gemengde) riool komt. Dat kunnen zij doen door hun tuin minder te betegelen en meer gras of beplanting aan te brengen. Zo krijgt het regenwater meer kans om in de grond te infiltreren. Ook kunnen zij het regenwater van daken en bestrating op het eigen perceel verwerken door het te infiltreren of af te voeren naar het oppervlaktewater.

Als de riolering in de straat wordt aangepast of vervangen verwachten wij van de burgers dat zij het dakoppervlak afkoppelen als dat technische haalbaar is. Het is technisch gezien (eenvoudig) haalbaar:

- Als de gevel direct grenst aan openbaar gebied en de nok van het dak haaks staat op de straat dan koppelen we het hele dakoppervlak af.
- Als de gevel direct grenst aan openbaar gebied en de nok van het dak parallel loopt aan de straat dan koppelen we de voorkant van de huizen af.
- Als de gevel niet direct grenst aan openbaar gebied en de nok van het dak haaks staat op de straat dan moet het hele dak afgekoppeld worden. Als de huiseigenaar afkoppelt tijdens de rioolvervangings dan verzorgt de gemeente het grondwerk, het aansluiten en het materiaal. De particulier blijft eigenaar en verantwoordelijk voor de riolering op eigen terrein. De eigenaar of bewoners is verantwoordelijk voor de planten en het herstraten. Als het dak niet wordt afgekoppeld tijdens rioolvervangings is de eigenaar verplicht om binnen 5 jaar na afloop van de werkzaamheden in het openbare gebied zijn woning af te koppelen.
- Als de gevel niet direct grenst aan openbaar gebied en de nok van het dak parallel loopt aan de straat dan moet de voorkant van de huizen worden afgekoppeld. Als de huiseigenaar afkoppelt tijdens de rioolvervangings dan verzorgt de gemeente het grondwerk, het aansluiten en het materiaal. De particulier blijft eigenaar en verantwoordelijk voor de riolering op eigen terrein. De eigenaar of bewoners is verantwoordelijk voor de planten en het herstraten. Als het dak niet wordt afgekoppeld tijdens rioolvervangings is de eigenaar verplicht om binnen 5 jaar na afloop van de werkzaamheden in het openbare gebied zijn woning af te koppelen.

Verantwoordelijkheden van bedrijven

Bedrijfsgebouwen hebben gemiddeld genomen een groot dakoppervlak en veel verhard terrein. Tijdens regenval kan veel water van deze bedrijfsterreinen stromen en het riool zwaar belasten. Het is belangrijk om het water zo veel mogelijk vast te houden en vertraagd af te voeren, bijvoorbeeld met een groen dak, verlaagde delen op het terrein, infiltreren of het water afvoeren naar groenzones of oppervlaktewater.

Als de riolering in de straat wordt aangepast of vervangen verwachten wij van bedrijven dat zij het dak- en terreinoppervlak afkoppelen conform de volgende richtlijnen:

- De regenpijpen aan de voor- en zijkant van de gebouwen moeten worden afgekoppeld van het gemengde riool. Indien mogelijk worden ook de regenpijpen aan de achterkant van de gebouwen afgekoppeld. Als de eigenaar afkoppelt tijdens de rioolvervangings dan verzorgt de gemeente het grondwerk, het aansluiten en het materiaal. Het bedrijf blijft eigenaar en

verantwoordelijk voor de riolering op eigen terrein. De eigenaar of bewoner is verantwoordelijk voor de planten en het herstraten. Als het dak niet wordt afgekoppeld tijdens rioolvervangings is de eigenaar verplicht om binnen 5 jaar na afloop van de werkzaamheden in het openbare gebied zijn bedrijf af te koppelen.

- Het water van de terreinriolering dat grenst aan het openbare gebied moet gescheiden van het afvalwater worden afgevoerd. Als de eigenaar afkoppelt tijdens de rioolvervangings dan verzorgt de gemeente het grondwerk, het aansluiten en het materiaal. Het bedrijf blijft eigenaar en verantwoordelijk voor de riolering op eigen terrein. De eigenaar is verantwoordelijk voor het herstraten. Als het dak niet wordt afgekoppeld tijdens rioolvervangings is de eigenaar verplicht om binnen 5 jaar na afloop van de werkzaamheden in het openbare gebied zijn bedrijf af te koppelen.

Verantwoordelijkheden bij nieuwbouw

Bij nieuwbouw moet het hemelwater op eigen terrein worden verwerkt en een toename in afvoerend oppervlak worden gecompenseerd. Dit betekent dat het hemelwater geïnfiltreerd moet worden met een overloop naar oppervlaktewater of afgevoerd moet worden naar aangrenzende sloten. Er mag geen verbinding gemaakt worden tussen de voorziening op eigen terrein en het gemeentelijke riool. Als aangetoond wordt dat het verwerken van het hemelwater op eigen terrein niet mogelijk is dan zamelen we al het hemelwater als gemeente in. Het hemelwater moet wel gescheiden van het afvalwater worden aangeboden. Nieuw oppervlaktewater moet zo aangelegd worden dat het machinaal onderhouden kan worden.

Verantwoordelijkheden gemeente

Inzamelen en transport hemelwater

Ons uitgangspunt is dat we stedelijk afval- en hemelwater gescheiden inzamelen en transporteren. Op Terschelling is buiten de polder de bodem over het algemeen goed doorlatend en er is voldoende ontwatering. In de polder is er over het algemeen voldoende oppervlaktewater in de buurt. Op basis van deze gebiedskenmerken hanteren we het uitgangspunt dat hemelwater lokaal wordt verwerkt op de plaats waar het valt. Alleen als dit op basis van (milieu)technische redenen niet kan, maken we gebruik van een andere lozingsroute. In dat geval mag het hemelwater vanaf het perceel worden afgevoerd naar de openbare ruimte.

Als het afstromende regenwater van verhard oppervlak niet meer via de riolering wordt afgevoerd vermindert dit de kans op wateroverlast en draagt dit bij aan een verbetering van de waterkwaliteit. Ook biedt afkoppelen van verhard oppervlak extra capaciteit om vervuild water op straat uit gemengde riolering te voorkomen. Dit draagt bij aan het beschermen van de volksgezondheid. Als het water wordt geïnfiltreerd draagt het lokaal bij aan het tegengaan van verdroging. Om deze redenen gaan we door met afkoppelen in de komende planperiode. Dit doen we zoveel mogelijk bovengronds om de kans op foutaansluitingen te beperken.

Per kern onderzoeken we in overleg met het Wetterskip de meest doelmatige manier van hemelwaterverwerking. We stellen per kern een masterplan op. Zo weten we bij rioolvervangings/verbetering en andere ingrepen in de openbare ruimte waar we naar toe werken. Indien doelmatig koppelen we als gemeente openbare verharding af. Of het doelmatig is om af te koppelen is maatwerk per situatie. Dit is afhankelijk van het functioneren van het riool- en watersysteem en de kosten. Via een gebiedsaanwijzing verplichten we dat perceeleigenaren het dakoppervlak van de openbare riolering afkoppelen en aansluiten op deze nieuwe hemelwateraansluiting. Vanuit kostentechnisch en praktisch oogpunt richten we ons op die dakoppervlakken die makkelijk zijn af te koppelen. Bij woningen met de nok van het dak parallel aan de straat is dat het dakoppervlak aan de voorzijde. Bij woningen met de nok van het dak haaks op de straat is dat het volledige dakoppervlak. Bij bedrijven zijn dit de regenpijpen aan de voorkant en

zijkant van de panden. Bij (ver)nieuwbouw van de woning dient al het hemelwater op het eigen perceel te worden verwerkt.

Aansluitverordening

We gaan regels opstellen met een verplichting tot het verwerken van hemelwater op particulier terrein in nieuwe situaties bij bouwen of verharden. In het geval de lokale omstandigheden de verwerking van hemelwater in de bodem niet toelaten, wordt het in overleg met het Wetterskip afgevoerd naar het dichtstbijzijnde oppervlaktewater. In diezelfde verordening nemen we een verplichting op voor het afkoppelen in bestaande situaties. Het aanwijzen van werkingsgebieden delegeren we aan het college. Dit zijn met name gebieden waar we zelf als gemeente afkoppelprojecten hebben. Op deze manier kunnen we zorgen voor een blijvend doelmatige werking van de openbare riolering. In het geval we voornemens zijn om een bestaand gebied aan te wijzen, gaat dit gepaard met een traject van voorlichting en/of advies. We hanteren een inspraaktermijn en zorgen ervoor dat perceeleigenaren tijdig op de hoogte worden gebracht van de voorgenomen verplichting.

Wateroverlast

Neerslag kan leiden tot hinder, overlast of schade. Voor deze planperiode definiëren we de begrippen als volgt:

- Hinder heeft de volgende kenmerken:
  - waterdieptes van minder dan 15 cm zodat fiets en auto verkeer nog mogelijk is;
  - duur minder dan circa 60 minuten.
- Ernstige hinder heeft minimaal één van de volgende kenmerken:
  - verkeer is niet meer overal mogelijk (opdrijvende putdeksels, waterdieptes van meer dan 15 cm);
  - duur orde van grootte van 60-180 minuten.
- Waterschade heeft minimaal één van de volgende kenmerken:
  - verkeer is op veel plekken niet meer mogelijk (opdrijvende putdeksels, waterdieptes van meer dan 15 cm);
  - gezondheidsschade (ziekten of letsels die direct te relateren zijn aan water op straat);
  - water in (winkel)panden met materiële schade tot gevolg.

Het is niet altijd kostenefficiënt om bij zware buien hinder te voorkomen en daarom vinden wij hinder acceptabel. Als gevolg van klimaatveranderingen zal er vaker hinder optreden. We gaan onze inwoners en bezoekers voorlichten om het acceptatievermogen te vergroten. In geval van ernstige hinder treffen we als gemeente allereerst maatregelen om het acute veiligheidsrisico te beperken en de duur te minimaliseren. We onderzoeken als gemeente de oorzaken en oplossingsrichtingen en brengen deze, mits doelmatig, ten uitvoer op het moment van een reconstructie (werk-met-werk). De doelmatigheid is mede afhankelijk van de functie van het gebied. Hierbij zijn de masterplannen leidend. Waterschade willen we niet, maar kunnen we niet altijd voorkomen. We weten nog niet hoe kwetsbaar of robuust ons watersysteem is. Dit gaan we in de planperiode van dit Wrp onderzoeken. We gaan daarbij ook klimaatbuien doorrekenen. Op basis van de uitkomsten bepalen we in hoeverre we waterschade kunnen voorkomen.

Omdat de investeringskosten in de rioleringen hoog zijn willen we de kans op desinvesteringen minimaliseren. Daarom gaan we zorgvuldig onze rekenmodellen opbouwen en verbeteren. We toetsen de rekenresultaten aan de hand van praktijkervaringen. Als de rekenresultaten plausibel zijn gebruiken we de uitkomst van de modellen voor het opstellen van masterplannen inclusief maatregelen. Ook gaan we ons zaaksysteem Mozard waarin de meldingen van wateroverlast zijn

geregistreerd benutten om waterproblemen te analyseren. We richten ons zowel op boven- als ondergrondse maatregelen.

Ontwerpeisen bestaande en nieuwe riolering

Bij het opstellen van het Systeemoverzicht Stedelijk Water (SSW) gaan we de bestaande riolering toetsen. De riolering is ontworpen op een capaciteit van bui 08, een bui die theoretisch in het verleden één keer per twee jaar voor kwam. Vanaf nu willen we het systeem gaan toetsen met een zogenaamde composietbui met een terugkeerperiode van 2 jaar. Omdat we niet weten wat de huidige capaciteit van ons systeem is gaan we voorlopig uit van de volgende richtlijnen:

- Bestaand riool: vasthouden aan het ontwerp van een kans op water op straat (hinder) 1 x per 2 jaar met de composietbui;
- Bij aanpassingen aan het riool de capaciteit vergroten zodat de kans op water op straat afneemt tot 1 x per 5 jaar (huidig klimaat, komt overeen met 1 x per 2 jaar voor klimaat van 2080);
- Bovengrondse inrichting aanpassen zodat:
  - bij hevige neerslag water tijdelijk geborgen kan worden op het maaiveld en kan infiltreren in de ondergrond;
  - het water waar mogelijk vertraagd wordt afgevoerd naar het oppervlaktewater;
  - de kans op ernstige hinder kleiner of gelijk is aan 1 x per 10 jaar;
  - de kans op waterschade kleiner of gelijk is aan 1 x per 25 jaar.

Op basis van de uitkomsten van het SSW stellen we bij het Wrp 2030-2034 nieuwe normen vast voor de bestaande en nieuwe riolering. Bij het opstellen van het SSW gaan we ook stresstesten uitvoeren volgens de landelijke standaard van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). Op basis van de uitkomsten van de stresstesten bepalen we in overleg met betrokkenen hoe we omgaan met de risicolocaties.

Een waterrobuust en klimaatbestendig Terschelling

We krijgen te maken met meer extreme weersomstandigheden als gevolg van klimaatverandering. We willen daarom het eiland waterrobuust en klimaatbestendig inrichten. We willen voorbereid zijn op extreme neerslag en op droogte. Dit willen we bereiken door verhard oppervlak af te koppelen, hemelwater bovengronds te bergen en waar mogelijk te infiltreren in de bodem, bebouwde gebieden te vergroenen en waar mogelijk te ontharden. Op de totale waterbalans van het eiland is het effect klein, maar op lokaal niveau draagt dit bij aan een robuuster stedelijk watersysteem.

Bij het opstellen van het SSW gaan we onderzoeken hoe we met een combinatie van een ondergronds en bovengronds systeem extreme neerslaghoeveelheden kunnen verwerken. We onderzoeken hoe we regenwater zoveel als mogelijk bovengronds kunnen verwerken. Hierdoor neemt ook de belevingswaarde en het bewustzijn toe en de kans op verkeerd gebruik af. Bovengrondse maatregelen zijn ook beter te beheren dan ondergrondse.

Verantwoordelijkheden van het Wetterskip Fryslân

De verantwoordelijkheden van het Wetterskip voor de afvoer van hemelwater hangen samen met het functioneren van het oppervlaktewatersysteem en zijn beschreven in paragraaf 5.4 over het oppervlaktewaterbeleid. Water bergen heeft de voorkeur of te voorkomen dat zoetwater wordt afgevoerd naar de Waddenzee.

5.3 Zorgtaak grondwater

Verantwoordelijkheden huiseigenaren en bewoners en bedrijven

Huiseigenaren en bewoners zijn verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen op eigen perceel. Ook zijn zij er verantwoordelijk voor dat kelders en vloeren waterdicht zijn om vochtoverlast in huis te voorkomen. In wijken met structurele grondwateroverlast waar de gemeente maatregelen heeft getroffen kunnen de huiseigenaren gebruik maken van deze voorzieningen. Het drainagewater moet dan gescheiden van het afvalwater aangeleverd worden zodat het water via hemelwaterriolen afgevoerd kan worden.

Verantwoordelijkheden van woningcorporatie en projectontwikkelaars

De woningcorporatie en projectontwikkelaars moeten rekening houden met de van nature voorkomende grondwaterstanden. Dat betekent dat er niet gebouwd moet worden in gebieden met een (te) hoge grondwaterstand. Het water en bodemsysteem is op deze manier sturend bij ruimtelijke ontwikkelingen. Als gemeente geven we een advies over de drooglegging die past bij het te ontwikkelen gebied. Voor nieuwbouw geldt dat we al in het bestemmingsplan rekening houden met de benodigde vloerpeil- en maaiveldhoogten.

Verantwoordelijkheden van het Wetterskip Fryslân

Van het Wetterskip verwachten wij dat zij binnen hun beheergebied het oppervlaktewaterpeil beheren conform de peilbesluiten. De oppervlaktewater stand heeft een directe invloed op de grondwaterstand. In sommige gebieden is het Wetterskip vrijgesteld van de beheerplicht. Daarnaast is het Wetterskip bevoegd gezag voor grondwateronttrekkingen tot 150.000 m³ per jaar.

Verantwoordelijkheden provincie Fryslân

De provincie Fryslân is bevoegd gezag bij industriële grondwateronttrekkingen groter dan 150.000 m³ per jaar, bodemenergie-systemen en onttrekkingen voor de openbare drinkwatervoorziening.

Staatsbosbeheer

Staatsbosbeheer is verantwoordelijk voor het waterbeheer in het duin- en natuurgebied aan de noordkant van Terschelling. Wij verwachten dat zij het water zo beheren dat het niet leidt tot (grond)wateroverlast voor de bewoners langs de duinweg.

Verantwoordelijkheden gemeente

Op Terschelling richten we ons op het beheer van het ondiepe grondwater in het bebouwde gebied. Grondwater is lokaal lastig te beïnvloeden. Grondwater kan wel grote invloed hebben op de functie van een locatie. Een bepaalde mate van fluctuatie in de grondwaterstanden is onvermijdelijk. Onze verantwoordelijkheid is om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te (blijven) voorkomen of beperken. De grondwaterstand is onder andere afhankelijk van de neerslag, de oppervlaktewaterpeilen en door kwelstromen. Met het Wetterskip en Staatsbosbeheer streven we naar oppervlaktewaterpeilen die bijdragen aan het tegengaan van grondwateroverlast en -tekort.

Als gemeente hebben wij de zorgplicht om (onder voorwaarden) in de openbare ruimte maatregelen te treffen tegen structurele nadelige gevolgen van de grondwaterstand. Onder structureel verstaan

wij dat de problemen meerdere aaneengesloten jaren aanhouden. Als dit het geval is voeren wij grondwateronderzoek uit, bijvoorbeeld in de vorm van het plaatsen van een peilbuis. Als uit het onderzoek blijkt dat wij met doelmatige maatregelen in openbaar gebied de nadelige gevolgen kunnen beperken nemen wij maatregelen. Dit doen wij bij herinrichting of renovatie van het bebouwde gebied. In deze planperiode willen we het inzicht in het grondwatersysteem vergroten. We maken hiervoor gebruik van de resultaten van het onderzoek 'Handelingsperspectief Klimaatadaptatie Landbouw Terschelling'.

Verdroging als gevolg van langdurig lage grondwaterstanden gaan we tegen door slim peilbeheer en het infiltreren van hemelwater op plaatsen waar dit mogelijk is. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in gebieden met een hoge kans op grondwateroverlast willen we voorkomen. In nieuwbouwsituaties hanteren we (straat/vloer) peilen die passen bij de lokale grondwaterstanden.

5.4 Beleid oppervlaktewater als onderdeel van het hemelwatersysteem

Verantwoordelijkheden van het Wetterskip Fryslân

Het oppervlaktewater op Terschelling is onderverdeeld in primaire en secundaire watergangen. Dit is vastgelegd in de legger. Het Wetterskip is zowel verantwoordelijk voor het oppervlaktewaterpeil en de oppervlaktewaterkwaliteit. De doelen voor de oppervlaktewaterkwaliteit zijn vastgelegd in de KRW. De streefpeilen zijn vastgelegd in peilbesluiten. In de waterschapsverordening heeft het Wetterskip regels opgenomen over het beheer van de watergangen en lozingen op de watergangen. Het Wetterskip is verantwoordelijk voor het beheer van de primaire watergangen. Het beheer van de secundaire watergangen is de verantwoordelijkheid van de eigenaren van de aangrenzende percelen.

Verantwoordelijkheden perceeleigenaren

De perceeleigenaren aan weerszijden van de watergangen zijn verantwoordelijk voor het onderhoud van de watergangen. Jaarlijks moeten de watergangen worden geschoond. Dit betekent dat de begroeiing en bagger verwijderd moet worden zodat het water via de watergang afgevoerd kan worden. Ook kan het noodzakelijk zijn het profiel van de watergang terug te brengen conform de legger. De perceeleigenaren zijn ook verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van de duikers onder de inritten naar de percelen. Gebeurt dit niet, dan kan de watergang minder water afvoeren en ontstaan risico's op wateroverlast.

Verantwoordelijkheden van woningcorporatie en projectontwikkelaars

Bij nieuwe (bouw)plannen en ruimtelijke ontwikkelingen zijn de woningcorporatie en projectontwikkelaars verantwoordelijk voor de oppervlaktewatercompensatie. Extra meters verhard oppervlak moeten gecompenseerd worden met waterberging of alternatieve maatregelen in overleg met het Wetterskip en de gemeente. Hierdoor blijft het watersysteem nu en in de toekomst goed functioneren.

Verantwoordelijkheden gemeente

Voor het goed functioneren van het oppervlaktewater is samenwerking met het Wetterskip essentieel. Binnen de bebouwde omgeving is het functioneren van het watersysteem complex door de interactie tussen gemengde riolering, hemelwaterriolen en retentievoorzieningen. Bij nieuwe (bouw)plannen en ruimtelijke ontwikkelingen trekken we intensief en in een vroeg stadium op met

het Wetterskip en bewaken elkaars waterbelangen. Samen met het Wetterskip willen we werken aan een watersysteem dat voldoende bergings- en afvoercapaciteit heeft, het realiseren van een klimaat- en waterrobuust systeem is het uitgangspunt.

Samen met het Wetterskip willen we ook werken aan een goede waterkwaliteit. We willen samen de negatieve gevolgen van slechte waterkwaliteit zoals stankoverlast, vissterfte, problemen door kroos of blauwalg en visuele verontreinigingen voorkomen. Om de waterkwaliteit te verbeteren, zetten we in op:

- Afkoppelen: door af te koppelen komt minder hemelwater in het rioolstelsel en zijn er minder riooloverstortingen;
- Herstellen en voorkomen foutaansluitingen: door foute aansluitingen op de riolering op te sporen voorkomen we onbedoelde lozingen van huishoudelijk afvalwater in het oppervlaktewater;
- Afstromend straatvuil: door een goed veegbeheer voorkomen we de afstroming van straatvuil naar het oppervlaktewater.

Als perceeleigenaar schoont de gemeente jaarlijks de watergangen waarvoor de gemeente verantwoordelijk is. De gemeente onderhoud ook de duikers onder de wegen.

5.5 Drinkwater

Vitens is verantwoordelijk voor de drinkwatervoorziening in onze gemeente. Het grootste deel (circa 65%) van het drinkwater komt van de wal en de rest (circa 35%) wordt gewonnen op Terschelling. Voor de drinkwaterwinning wordt grondwater gebruikt. We moeten hier goed voor zorgen. Dat betekent dat we moeten voorkomen dat we het grondwater vervuilen en dat we proberen om het zo veel mogelijk aan te vullen met schoon regenwater.

Verantwoordelijkheden provincie, Wetterskip en gemeente

De provincie, het Wetterskip en wij als gemeente hebben gezamenlijk de zorg voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Dat betekent dat we samen moeten zorgen dat er genoeg drinkwater van goede kwaliteit beschikbaar is nu en in de toekomst. Als gemeente dragen we hieraan bij door het vasthouden en infiltreren van hemelwater.

Daarnaast streven we naar een bewust en zuinig gebruik van drinkwater. We gaan in gesprek met Vitens hoe we bij de drinkwaterbesparingsstrategie kunnen aansluiten. Samen met ondernemers gaan we een plan opstellen om de inwoners, bezoekers en ondernemers bewuster te maken van de beperkte drinkwaterbeschikbaarheid op Terschelling. Een vervolgstap is het maken van een plan om het drinkwatergebruik te beperken.

5.6 Beheer verantwoordelijkheden gemeente

Informatiebeheer

Voor een goed beheer van het watersysteem hebben we inzicht nodig in wat we beheren, wat de toestand is en hoe het functioneert. In de afgelopen planperiode hebben we een begin gemaakt met het ordenen en aanvullen van de gegevens over wat we hebben en wat de toestand is. Dit proces willen we in de komende jaren afronden en daarna op orde houden. Op basis van de gegevens willen we een model maken van het watersysteem. Dit model willen we gebruiken om inzicht te krijgen in

het functioneren van het watersysteem. Daarnaast willen we het model gebruiken om een masterplan te maken om een toekomstvisie voor het watersysteem te ontwikkelen. Omdat een model een theoretisch beeld geeft van de werkelijkheid willen we het model goed valideren op basis van de meetgegevens bij gemalen en waarnemingen.

Het functioneren van het watersysteem in het bebouwde gebied wordt beïnvloed door de andere watersystemen. Daarom willen we bij het opstellen van het SSW samenwerken met Staatsbosbeheer en het Wetterskip.

Assetmanagement

De vervangingswaarde van de waterinfrastructuur is circa 37,5 miljoen euro. Goed functioneren van het systeem vraagt om goed beheer. We werken nu nog met vaste onderhoudsfrequenties. We willen een overstap maken naar gedifferentieerd onderhoud op basis van een risicoafweging en de maatschappelijke, economische en ecologische waarde (risicogestuurd beheer). Het doel hiervan is het systemen zo optimaal mogelijk te laten functioneren met een efficiënte inzet van personeel en financiële middelen. Uitgangspunt hierbij is dat alle inwoners van Terschelling het recht hebben op een goed functionerend rioolstelsel en een veilige leefomgeving.

We onderscheiden vier typen beheer- en onderhoudsmaatregelen:

1. Vervanging, renovatie en verbeteren

Vervangingsmaatregelen combineren we met verbeteringsmaatregelen zoals afkoppelen van verhard oppervlak, het vergroten van de capaciteit of het aanpassen van de openbare ruimte om de kans op wateroverlast te verminderen. Een verbetermaatregel valt niet onder de vervangingsinvesteringen maar is een nieuwe investering. Vervangings- en verbeteringsinvesteringen worden in principe geactiveerd. We werken zoveel mogelijk integraal om 'werk-met-werk' te maken en eventuele hinder tot een minimum te beperken. Daarom stemmen we de werkzaamheden af met het weg- en groenbeheer.

2. Groot onderhoud

Onder groot onderhoud verstaan we preventieve maatregelen welke niet levensduur verlengend zijn. Het zijn maatregelen om het rioolstelsel in goede staat te houden of te brengen. Groot onderhoud valt niet onder de noemer van vervangingsinvestering zoals bedoeld in het BBV. Preventieve kosten zoals plaatselijke reparaties aan het rioolstelsel, het verhelpen van verstoppingen bij huisaansluitingen, inspectie en reparatie van gemalen en pompen zijn opgenomen in de exploitatie. Voor het opvangen van pieken en dalen in de kosten is sprake van voorziening groot onderhoud riolering (artikel 44, lid 1c van het BBV). De maatregelen zijn erop gericht de oorspronkelijke levensduur van deze assets te herstellen of te behouden.

3. Klein onderhoud

Onder klein onderhoud verstaan we reguliere onderhoudsactiviteiten met een kort-cyclisch karakter, zoals reinigen en repareren van kolken, gemalen en riolen. Maatregelen zijn erop gericht om het systeem te laten functioneren zonder storingen. Het budget voor klein onderhoud is opgenomen in de exploitatie.

4. Correctief onderhoud

Soms is onvoorzien onderhoud nodig, bijvoorbeeld bij een calamiteit. De kans hierop proberen we zoveel als mogelijk te beperken door een goed beheer en onderhoud. Voor correctief onderhoud is geen budget in de exploitatie opgenomen. We dekken de kosten uit de voorziening groot onderhoud riolering.

Communicatie

De inwoners van Terschelling realiseren zich steeds meer dat zij bij kunnen dragen aan het verminderen van wateroverlast, verdroging en hittestress. Wij streven ernaar dat die verhoogde bewustwording ook leidt tot een toename aan waardevolle particuliere initiatieven.

Wij willen de bewustwording vergroten. Dit doen wij door communicatie bij projecten en algemene communicatie. We zetten in op:

- Verminderen van de hoeveelheid afstromende neerslag en het bevorderen van de lokale verwerking door de verharding te verminderen en gebieden te vergroenen;
- Acceptatie water op straat door inwoners;
- Draagvlak creëren voor het realiseren van rioleringsmaatregelen;
- Bewustwording van een goed gebruik van de riolering door alleen die dingen te lozen die ook door de riolering verwerkt kan worden.

Samenwerking

De kernactiviteiten van onze watertaken voeren we in eigen beheer uit. Vanuit efficiencyoverweging besteden we specialistische of incidentele werken en diensten uit aan de markt. We willen de samenwerking met de andere Waddeneilanden versterken om kennis uit te wisselen, de kwaliteit van onze dienstverlening te verbeteren en kosten te besparen. We betrekken het Wetterskip vroegtijdig om waterbelangen af te stemmen. Bij de (her)inrichting van de openbare ruimte spelen initiatieven van onze inwoners en bedrijven een grote rol. Als (mede)ontwerpers waarborgen zij de identiteit van hun leefomgeving, brengen gebruikerservaringen in en nemen hun eigen verantwoordelijkheid (bijvoorbeeld infiltreren hemelwater op eigen perceel). De rol van onze gemeente richting particulieren is: faciliterend en stimulerend, weliswaar met een stok achter de deur via de verordening.

6 Uitvoeringsagenda 2025-2029

Het beleid en de strategie leidt tot acties. In dit hoofdstuk geven wij een overzicht van wat wij de komende planperiode gaan doen. We hebben de activiteiten onderverdeeld in:

- Planvorming en onderzoek
- Periodiek onderhoud
- Verbetering en vervangingsmaatregelen.

6.1 Planvorming en onderzoek

Voor doelmatig water- en rioleringsbeheer is planvorming onmisbaar. De planvormingsactiviteiten zijn opgenomen in Tabel 4. We gaan onderzoek doen om inzicht te krijgen in de toestand en het functioneren van het watersysteem. Het onderzoek bestaat uit inventariseren (wat hebben we?) inspecteren (wat is de onderhoudsconditie?), berekenen (hoe functioneert het?), plannen maken (hoe bereiken we onze visie?). Een overzicht van de onderzoeken is opgenomen in Tabel 5.

Tabel 4 overzicht planvorming. Vermelde bedragen zijn in euro's exclusief BTW op prijspeil 2024

	2025	2026	2027	2028	2029
Actualiseren Wrp					25.000
Binnendienst	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
<i>Uit uren eigen organisatie</i>					
Opstellen plannen gedifferentieerd onderhoud				X	X
Verordeningen opnemen in Omgevingsplan			X		
Publiekscampagnes	X	X	X	X	X
Duurzaam inkoopbeleid riolering				X	X
Totaal	100.000	100.000	100.000	100.000	125.000

Tabel 5 overzicht onderzoek. Vermelde bedragen zijn in euro's exclusief BTW op prijspeil 2024

	2025	2026	2027	2028	2029
Actualiseren beheergegevens duikers	25.000				
Actualiseren beheergegevens gemalen en drukrioleringsunits	25.000				
Opstellen SSW inclusief stresstest		35.000			
Opstellen masterplannen incl. maatregelen			35.000		
NEN inspectie (drukriolerings)gemalen en putten	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Onderzoek wateroverlast (Midsland, Dellewal, Boschrijk)	25.000	25.000	25.000		
Overige onderzoeken				30.000	30.000
Totaal	80.000	65.000	65.000	35.000	35.000
<i>Uren eigen organisatie (interne onderzoeken):</i>					
Opstellen lozingenkaart grote lozers	X	X			
Functioneren gemalen inclusief stroomverbruik		X	X		
Onderzoek functioneren grondwatersysteem				X	
Bijhouden gegevensbeheer	X	X	X	X	X

6.2 Periodiek onderhoud

Het watersysteem wordt onderhouden om het in stand te houden en goed te laten functioneren, waarbij risico's optimaal worden vermeden (assetmanagement). Het onderhoud bestaat uit regulier onderhoud en reparaties. Het onderhoud wordt grotendeels uitgevoerd door de buitendienst. Daarnaast worden voor specifieke storingen en onderhoudsdiensten aannemers ingehuurd.

Tabel 6 overzicht cyclisch onderhoud. Vermelde bedragen zijn in euro's exclusief BTW op prijspeil 2024

	2025	2026	2027	2028	2029
Reinigen gemalen (3 x per jaar)	Uren buitendienst				
Kolken zuigen (2,5 x per jaar)					
Reinigen zandvangputten (2 x per jaar)					
Reparaties en vervangingen (uren)					
Buitendienst	135.000	135.000	135.000	135.000	135.000
Handhaving olie- en vetafscheiders	Uren handhaving				
Reparaties en vervangingen (materiaal en gereedschap)	120.000	120.000	120.000	120.000	120.000
Uitbesteden werkzaamheden (Verhelpen storingen en incidenten)	72.000	72.000	72.000	72.000	72.000
Uitbesteden onderhoudswerkzaamheden	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Bijdragen straatreiniging	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Gas, water, elektriciteit, telecom	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Totaal	437.000	437.000	437.000	437.000	437.000

6.3 Verbeterings- en vervangingsmaatregelen

We moeten de riolering in stand houden, verbeteren en optimaliseren om te voldoen aan onze zorgtaken. De riolering die het eind van de technisch levensduur nadert moet tijdig vervangen worden. Het moment van vervangen baseren we op inspectieresultaten en/of optredende problemen. Ten behoeve van de verbetering van de afvoercapaciteit worden verbeteringsmaatregelen uitgevoerd. In dit Wrp hebben we de maatregelen uit het vorige GRP overgenomen. Op basis van de onderzoeken die we in het kader van dit Wrp uitvoeren actualiseren we gedurende de looptijd van dit Wrp het overzicht van de verbeterings- en vervangingsmaatregelen.

Tabel 7, overzicht vervangings- en verbeteringsmaatregelen. Vermelde bedragen zijn in euro's exclusief BTW op prijspeil 2024

		2025	2026	2027	2028	2029
Torenstraat en Brandarisplein	1.450.000	x	x			
Zwarteweg	300.000	x				
Schoolstraat	300.000		x	x		
Commandeurstraat	340.000			x	x	
Burgermeester Eschauzierstraat	300.000			x	x	
Onderhoud Willem Barentszkade	400.000			x	x	
Reparatie scheur dak BBB	100.000			x	x	
Westerbuurtstraat	340.000				x	x
Burgermeester Mentzstraat	400.000				x	x
Oosterburen + persleiding	800.000				x	x
Dennenweg	285.000					x
Trompstraat	150.000					x
Burgermeester Swaanstraat	250.000					x
Tjerk de Haanstraat & De Ruyterstraat	250.000					x
Onderhoudswerkzaamheden	250.000	x	x	x	x	x
Totaal	5.915.000					

7 Middelen

De vervangingswaarde van de riolering op Terschelling is circa 37,5 miljoen euro. Voor het beheer hebben we voldoende goede mensen en financiële middelen nodig. In dit hoofdstuk onderbouwen we de benodigde personele en financiële middelen voor het beheer van het watersysteem van Terschelling.

7.1 Personele middelen

Op basis van de kennisbank stedelijk waterbeheer is een inschatting gemaakt van de benodigde personele capaciteit van de binnendienst. Op basis van de ervaringsgetallen van de afgelopen jaren is een inschatting gemaakt van de benodigde capaciteit van de buitendienst (zie Tabel 8). De tabel laat zien dat voor de binnendienst circa 3 fte en voor de buitendienst circa 2 fte noodzakelijk zijn. De capaciteit voor de buitendienst is iets te laag. Voor de binnendienst is de beschikbare capaciteit te laag. De activiteiten van de beleidsmedewerker, de beheerder en de gegevensbeheerder kunnen niet eenvoudig worden uitbesteed. In totaal is de benodigde capaciteit voor deze drie functies circa 1,6 fte en de beschikbare capaciteit 0,8 fte. De capaciteit voor de functies van ontwerper en projectleider, werkvoorbereider en toezichthouder zijn wel geschikt voor uitbesteding (inhuur).

Tabel 8 Overzicht van de benodigde en beschikbare personele capaciteit

Taken	Benodigd (fte)	Beschikbaar (fte)
Beleidsmedewerker	0,80	0,65
Beheerder	0,63	0,4
Ontwerper	0,48	-
Gegevensbeheerder	0,11	-
Projectleider, werkvoorbereider, toezichthouder	0,95	0,8
Subtotaal Binnendienst	2,97	1,85
Gemaalbeheer (drukriolering)	1	
Reinigen kolken	0,25	
Herstellen kleine gebreken	0,25	
Onderhoud duikers	0,25	
Subtotaal buitendienst	1,75	1,5
Totaal	4,72	3,1

7.2 Financiële middelen: Regelgeving en mogelijkheden

Het BBV (het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) schrijft voor hoe wij als gemeente Terschelling investeringen en onderhoudsactiviteiten moeten begroten en verantwoorden. Het BBV verplicht gemeenten, en dus ook ons, om gebruik te maken van een baten-lastenstelsel. De baten zijn de inkomsten vanuit de rioolheffing. Bij een baten-en-lastenstelsel spreken we niet langer over uitgaven, maar over lasten (of kosten). Lasten zijn in de tijd toegerekende uitgaven. Hiervoor gaat de gemeente van gedane of nog te verrichten uitgaven na op welke periode(n) zij betrekking hebben. Aan deze periode rekent zij de betreffende uitgaven toe en deze merkt zij aan als lasten. Op korte termijn (over een boekjaar) hoeven lasten en uitgaven niet gelijk te zijn. Maar op de lange termijn (de toerekeningsperiode) zijn ze altijd gelijk aan elkaar.

In het kostenoverzicht maken we onderscheid in exploitatiekosten en investeringslasten (kapitaallasten). Bij de exploitatiekosten gaat het om jaarlijkse kosten voor beheer- en onderhoudsactiviteiten die nodig zijn voor het rioolbeheer. De kosten van deze uitgaven worden toegeschreven aan het boekjaar waarin deze worden uitgegeven. De kosten voor beheer en onderhoud worden jaarlijks hoger door inflatie en mogelijk door vergroting van het areaal en uitbreiding van werkzaamheden.

Investeringsuitgaven bestaan uit vervangingsinvesteringen (bijvoorbeeld rioolvervanging) en verbeteringsinvesteringen (bijvoorbeeld buisvergroting of afkoppelmaatregelen). Investerings uitgaven voor zaken die meerdere jaren meegaan en vaak worden geactiveerd. De jaarlijkse lasten die daaruit voortkomen, -de kapitaallasten- bestaan uit rente en afschrijvingen.

7.3 Kostendekkingsplan

7.3.1 Uitgangspunten

Bij het opstellen van het kostendekkingsplan voor de berekening van de rioolheffing zijn de volgende uitgangspunten gebruikt:

Rente & inflatie

- De rente op nieuwe investeringen en boekwaarden bedraagt 1,5%;
- De rentetoerekening vindt plaats aan het begin van het jaar vanaf het eerste jaar na de investeringen;
- Er vindt geen toerekening van rente plaats op een positief saldo van de voorziening grootonderhoud;
- Er vindt in de modelberekening geen indexatie van de uitgaven plaats (inflatiecorrectie).

BTW

- De bedragen zijn exclusief BTW;
- 21% BTW wordt doorbelast aan de rioolheffing, op basis van de exploitatiekosten en de afschrijvingscomponent van investeringen.

Investerings

- De investeringen in de planperiode zijn gebaseerd op de beschikbare ramingen en projectplanningen. Waarschijnlijk moeten deze gedurende de looptijd van dit Wrp worden bijgesteld;
- De langjarige, cyclische vervangingsinvesteringen zijn bepaald op basis van het beheersysteem en de theoretische technisch levensduren (Tabel 9);
- De gebruikte kostenkengetallen zijn de kostenkengetallen uit de Kennisbank van Rioned 2021 . Deze zijn gecorrigeerd voor inflatie met 2,55% per jaar naar het prijspeil 2025;
- We gaan sparen voor alle vervangings- en verbeteringsinvesteringen en hanteren hierbij de volgende technische levensduren uit Tabel 9;
- De afschrijving vindt lineair plaats, startend aan het begin van het jaar volgend op de investering.

Tabel 9, Technische en financiële afschrijvingstermijn

afschrijvingstermijnen	technisch levensduur (jaar)	Afschrijvingstermijn (jaar)
vrijvervalriolen	60	0 - 40
Gemalen - bouwkundig	60	0 - 40
minipompunits - bouwkundig	60	0
gemalen – elektromechanisch	15	0
minipompunits - elektromechanisch	15	0
persleidingen	60	0 - 40
drukriolering - leidingen	60	0 - 40
drukriolering - vrijvervalriolen	60	0 - 40
randvoorzieningen	60	0 - 40
Kolkenzuiger	12	7

Voorziening groot onderhoud riolering

- Het saldo van de *Voorziening groot onderhoud riolering* bedraagt per 1 januari 2024: € 956.000. De prognose voor de stand op 1 januari 2025 is: € 694.000³. Dit laatste getal is gehanteerd als uitgangspunt voor de berekeningen;
- Het saldo van de voorziening mag gedurende de gehele beschouwde periode (60 jaar) niet negatief zijn;
- Er is geen maximum gesteld aan het saldo dat gedurende de beschouwde periode in de voorziening(en) wordt begroot.

Heffingseenheden

- Het aantal heffingseenheden bedraagt per 1 januari 2024: 3.269 woningen (zowel woning als recreatiewoning) en over 461 niet-woningen;
- De relatieve stijging in de rioolheffing is gelijk bij de woningen en niet-woningen;
- Het aantal heffingseenheden blijft constant gedurende de planperiode.

Heffingssystematiek

Om alle uitgaven die met de rioleringszorg gepaard gaan te dekken heft de gemeente rioolheffing. Het gebruikersdeel van de rioolheffing wordt geheven naar het aantal kubieke meters water dat vanuit het perceel wordt afgevoerd. Het gebruikersdeel bedraagt per 1 januari 2024:

- € 190,50 bij 0 tot en met 150 m³ water;
- € 190,50 vanaf 150 m³, vermeerderd met EUR 1,14 per m³ voor elke m³ water boven de 150 m³
- De rioolheffing mag op begrotingsbasis gerekend over de planperiode maximaal kostendekkend zijn: de geraamde opbrengsten (baten)mogen de geraamde lasten niet overstijgen (Gemeentewet artikel 229b);
- Reserveren voor tariefsegalisatie en/of toekomstige vervangingsinvesteringen door dotaties aan de voorziening is toegestaan;

³ Dit bedrag is € 894.000 - € 200.000 i.v.m. de inspectie en reiniging die nu in voorbereiding is.

- De opbrengsten van de rioolheffing mogen niet voor andere doeleinden dan voor het gemeentelijk rioolstelsel (inclusief grond- en hemelwatervoorzieningen en het) worden aangewend ofwel hebben een relatie met de waterhuishouding;

7.3.2 Uitgaven

De verwachte uitgaven voor het beheer (exclusief kapitaallasten en investeringen) in de planperiode 2025-2029 zijn gemiddeld circa 620.000 euro per jaar (Tabel 10). Naast deze uitgaven zijn er nog de uitgaven van de kapitaallasten (uit het verleden), investeringen en BTW.

Tabel 10, Exploitatielasten

	2025	2026	2027	2028	2029
Binnendienst	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Buitendienst	135.000	135.000	135.000	135.000	135.000
Onderzoeken	80.000	65.000	65.000	35.000	60.000
Reparaties en vervangingen (materiaal en gereedschap)	120.000	120.000	120.000	120.000	120.000
Uitbesteden werkzaamheden (Verhelpen storingen en incidenten)	72.000	72.000	72.000	72.000	72.000
Uitbesteden onderhoudswerkzaamheden	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Bijdragen straatreiniging	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Gas, water, elektriciteit, telecom	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Totaal	617.000	602.000	602.000	572.000	597.000

Tabel 11, Totale uitgave in de planperiode inclusief BTW

	2025	2026	2027	2028	2029
Exploitatie	617.000	602.000	602.000	572.000	597.000
Kapitaallasten verleden	220.770	214.280	207.344	172.480	141.517
Investeringen	1.350.000	800.000	1.190.000	1.190.000	1.385.000
BTW, exploitatie	69.720	66.570	66.570	60.270	65.520
BTW, kapitaallasten verleden	31.994	31.014	29.926	26.442	20.292
BTW, investeringen	283.500	168.000	249.900	249.900	290.850
Totaal	2.572.985	1.881.864	2.345.740	2.271.092	2.500.178

7.3.3 Lasten

De lasten zijn afhankelijk van hoe de uitgaven in de loop van de tijd worden toegerekend. In Figuur 4 zijn de mogelijk opties weergegeven om voor de toerekening van de investeringsuitgaven en de daarbij behorende BTW.

Figuur 4 Mogelijkheden verwerking van investeringen in de rioolheffing (bron: NOTITIE Lokale heffingen (belastingen, heffingen en rechten) Commissie BBV 2021)

Tot op heden zijn de vervangingsinvesteringen geactiveerd. Deze investeringen worden vervolgens in 40 jaar afgeschreven. Een alternatief (zie Figuur 4) is het creëren van een voorzieningen waarin gespaard wordt voor toekomstige vervangingsinvesteringen.

De vervangingswaarde van de riolering van Terschelling is circa 37,5 miljoen euro. De huidige financiële afschrijvingstermijn is 40 jaar en de rente 1,5 %. De technische levensduur is 60 jaar. De gemiddelde afschrijving per jaar is gelijk bij alle varianten (gemiddeld 625.000 euro/jaar). Het verschil tussen de varianten zit in de rentelasten.

Bij activeren wordt gedurende 40 jaar rente betaald over de investeringen. Het jaarlijkse bedrag varieert maar gemiddeld genomen wordt er 40 jaar lang 1,5% rente betaald over 18 miljoen euro aan investeringen. Dat is in totaal 11,25 miljoen euro en gerekend over 60 jaar is dat 187.500 euro/jaar. Uitgaande van 3.677 heffingseenheden (woningen en niet woningen) is dat ruim 50 euro per heffingseenheid per jaar.

De huidige kapitaallasten zijn momenteel relatief laag (circa 220.000) omdat in de afgelopen 10 jaar weinig investeringen zijn gedaan. Deze kapitaallasten nemen in de komende 5 jaar af tot circa 142.000 euro in 2029. De voorziening grootonderhoud is momenteel circa 900.000 euro. Voor de komende drie jaar staan aanzienlijke investeringen gepland die hoger zijn dan de huidige voorziening groot onderhoud.

Voor de lange termijn zijn er twee opties:

1. Investeringen activeren en afschrijven in 40 jaar.
2. Investeringen activeren en afschrijven in het jaar van de investering.

Het voordeel van optie 1 is dat de lasten geleidelijk stijgen. Het voordeel van optie 2 is dat de totale lasten gemiddeld 150.000 euro/jaar lager zijn dan bij optie 1. Bij optie 2 moet in de komende jaren een voorziening groot onderhoud worden opgebouwd. Vanaf 2026 wordt toegewerkt naar optie 2 zodat vanaf 2042 alle investeringen uit de voorziening groot onderhoud gefinancierd kunnen worden

Tabel 12, Totale lasten in de planperiode inclusief BTW

	2025	2026	2027	2028	2029
Exploitatie	617.000	602.000	602.000	572.000	597.000
Kapitaallasten verleden	220.770	214.280	207.344	172.480	141.517
Investeringen (kapitaallasten)	0	54.000	65.494	90.475	113.216
Investeringen (directe afschrijving)	0	500.000	550.000	600.000	600.000
BTW, exploitatie	69.720	66.570	66.570	60.270	65.520
BTW, kapitaallasten verleden	31.994	31.014	29.926	26.442	20.292
BTW, investeringen	0	112.088	124.163	138.023	141.120
Totaal	939.485	1.579.951	1.645.496	1.659.689	1.678.665

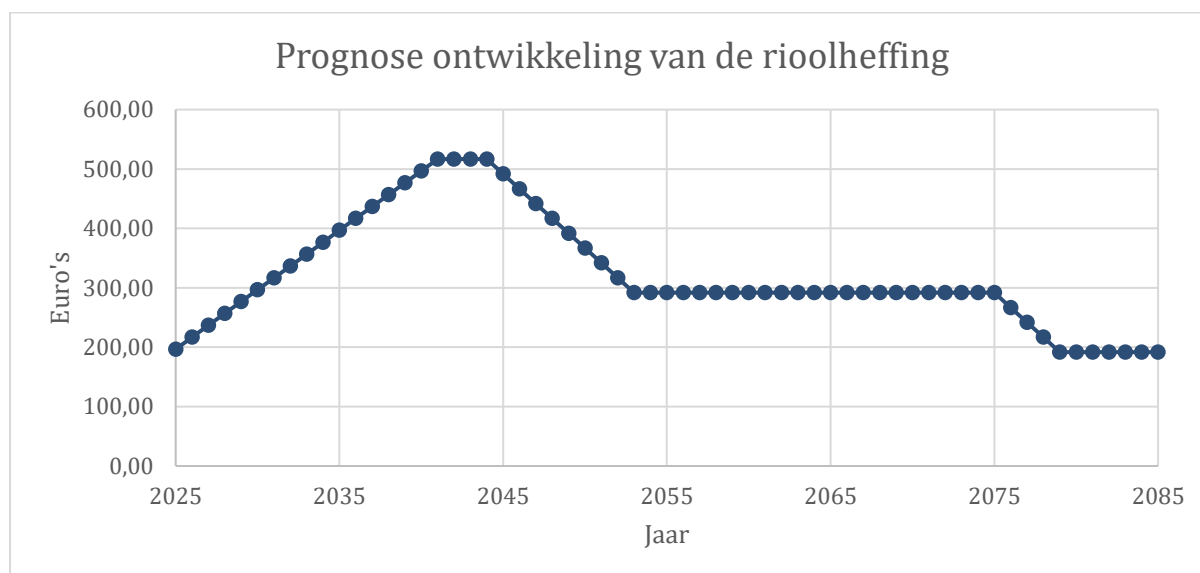
7.3.4 Inkomsten / baten

De lasten van de riolering worden gedekt vanuit de rioolheffing. De rioolheffing bestaat uit een vast deel en een gebruikersheffing bij een verbruik boven de 150 m³/jaar. De heffing bedraagt in 2025:

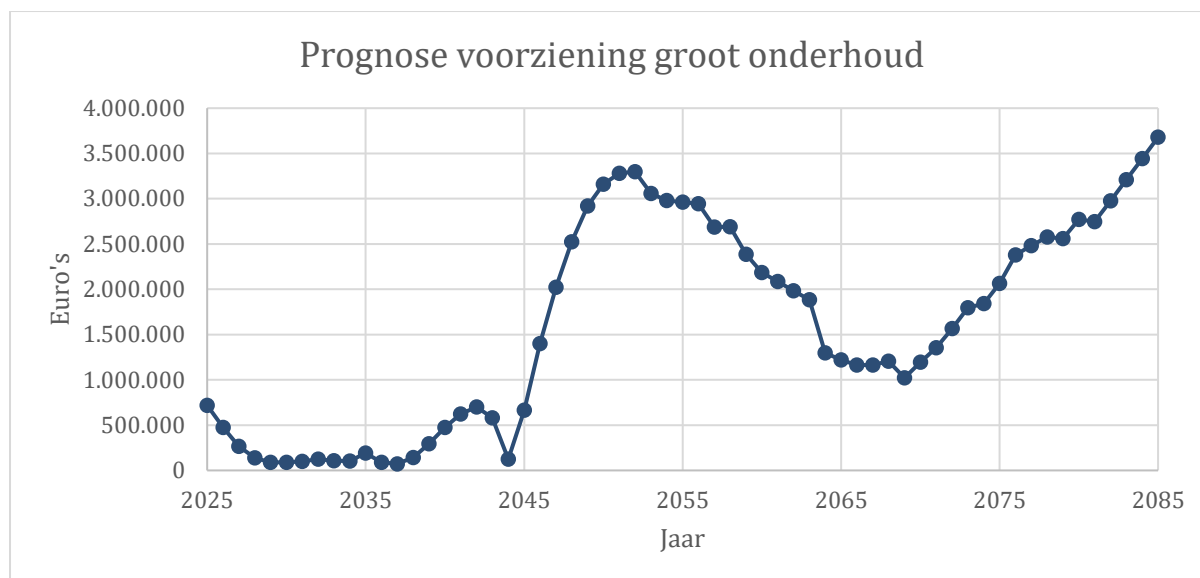
- Tot een verbruik van 150 m³/jaar: € 196,65
- Bij een verbruik hoger dan 150m³/jaar: €196,65 + €1,18 per m³ water boven de 150 m³

Om een voorziening grootonderhoud te vormen wordt in de periode 2026-2035 jaarlijks € 275.000 toegevoegd aan de voorziening groot onderhoud vanuit de algemene middelen. In de periode 2026-2041 stijgt de rioolheffing elk jaar met €20,00 (exclusief indexatie) en de gebruikersheffing met hetzelfde percentage als de stijging van het vaste deel van de rioolheffing.

Dit leidt tot het verloop van de rioolheffing en de voorziening groot onderhoud zoals is weergegeven in figuur 5 en 6.

Figuur 5 ontwikkeling van de rioolheffing

Figuur 6 ontwikkeling van de voorziening groot onderhoud

7.4 Risico's

Wij hebben bij het opstellen van het Water- en rioleringsprogramma de volgende risico's geïdentificeerd die van grote invloed kunnen zijn op de uitvoering van dit Wrp:

Risico 1: Beperkte kennis van de riolering

Nog niet alle rioolgegevens zijn opgenomen in het beheersysteem. Ook zijn nog niet alle riolen geïnspecteerd en hebben we het functioneren van de riolering nog niet geanalyseerd met rioolberekeningen. Hierdoor hebben we nog onvoldoende inzicht in de staat en het functioneren van het watersysteem. Als de kwaliteit van de riolering tegenvalt of het systeem minder goed functioneert dan verwacht, kunnen er meer investeringen nodig zijn dan waar we nu vanuit gegaan zijn. De rioolheffing zal dan sterker moeten stijgen.

Risico 2: Extreme weersomstandigheden

Extremer weer gaat vaker voorkomen als gevolg van de klimaatveranderingen. Hierdoor kunnen er meer meldingen binnenkomen met betrekking tot wateroverlast of -tekort. De afhandeling hiervan is vaak urgent. De tijd en inzet die hieraan worden besteed gaan ten koste van andere werkzaamheden.

Risico 3: Afhankelijkheid bij de uitvoering van projecten

We willen projecten zoveel mogelijk integraal uitvoeren. Dat betekent dat andere disciplines, te weten haven, groen en wegen, ook voldoende capaciteit en middelen moet hebben om projecten uit te voeren. Ook is de planning afhankelijk van de planning van de andere disciplines. Dit kan ertoe leiden dat geplande investeringen eerder of later worden uitgevoerd dan nu voorzien. Daarnaast is de beschikbaarheid van in- en externe capaciteit voor voorbereiding en uitvoer van de werkzaamheden van invloed op de planning en doorlooptijd.

Risico 4: Personele capaciteit

De afgelopen jaren hebben we te maken gehad met een onderbezetting. Op Terschelling hebben we één specialist per domein. Dat maakt de organisatie kwetsbaar voor wisselingen in personeel of

uitval van personeel door ziekte. Door de samenwerking met de andere Waddeneilanden te intensiveren willen we de kwetsbaarheid verminderen.

Risico 5 Financiële uitgangspunten

De kostendekkingsberekening is gebaseerd op financiële uitgangspunten. Rente- en inflatiepercentages kunnen wijzigen en de afschrijvingstermijnen kunnen aangepast worden op basis van nieuwe inzichten. Daar moet de gemeente alert op zijn.

Bijlage A Afkortingen en begrippen

A.1 Afkortingen

AMvB	algemene maatregelen van bestuur
BaL	het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal);
BaW	bestuursakkoord Water
BbL	het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl).
BBT	beste beschikbare technieken
BBV	het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
BkL	het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl);
BIB	Besluit op de lijkbezorging
BOVI	Blauwe Omgevingsvisie
BBV	het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
DPRA	Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
FBWK	Fries bestuursakkoord Waterketen
GGOR	Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime
GRP	gemeentelijk rioleringsplan
IKW	Investeringskader Waddengebied
INSPIRE	Richtlijn inzake Infrastructuur voor Ruimtelijke Informatie in de Europese Gemeenschap
IPO	het Interprovinciaal Overleg
KRW	Kaderrichtlijn Water
LVVN	ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
NWP	Nationaal Waterplan
Ob	Omgevingsbesluit
Ow	Omgevingswet
RWP	Regionaal Waterprogramma
RWS	Rijkswaterstaat
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SSW	Systeemoverzicht stedelijk water
UvW	de Unie van Waterschappen
Vewin	Vereniging van waterbedrijven in Nederland
VGS	Verbeterd gescheiden rioolstelsel
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
WIBON	Wet informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken
WKO's	warmte- en koudeopslag systemen
Wlb	Wet op de lijkbezorging
Wrp	Water en Rioleringsprogramma
Wm	Wet milieubeheer

A.2 Begrippen

Afvloeiend regenwater

Neerslag die tot afstroming komt.

Afkoppelen/niet-aankoppelen

Het op de gemengde of vuilwaterriolering aangesloten afvoerend verhard oppervlak loskoppelen en aansluiten op een hemelwatervoorziening. Bij nieuwbouw: het niet aansluiten van afvoerend verhard oppervlak op een vuilwatersysteem.

Afnamehoeveelheid

De toegestane hoeveelheid regenwater dat op het overnamepunt wordt aangeboden.

Afvalwater

Al het water waarvan de houder zich - met het oog op de verwijdering daarvan - ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen.

Algemene regels

De lozingen worden tegenwoordig hoofdzakelijk geregeld via algemene regels (AmvB's). Uitgangspunt: de lozer mag niets doen waarvan hij kan verwachten dat het problemen oplevert voor het riool, de zuivering of het (water)milieu.

Asset management

Maximaliseren van de waarde van bezittingen door het optimaal uitbalanceren van onderhoud en vervanging in relatie tot kosten, prestaties en risico's.

Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten

Besluit van 17 januari 2003, waarin de voorschriften voor de begrotings- en verantwoordingsdocumenten, uitvoeringsinformatie en informatie voor derden van provincies en gemeenten staan (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten).

Bedrijfsafvalwater

Afvalwater dat vrijkomt bij door de mens bedrijfsmatig of in een omvang alsof zij bedrijfsmatig was, ondernomen bedrijvigheid, dat geen huishoudelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater of grondwater is.

Bruidschat

Onder de Omgevingswet verhuist een aantal regels van het Rijk naar gemeenten en waterschappen. Het Rijk zorgt er met het Invoeringsbesluit voor dat deze regels automatisch in het omgevingsplan of de waterschapsverordening komen. Dit noemen we ook wel de 'bruidsschat'.

Drukriolering

Een mechanisch rioleringsstelsel waarbij het afvalwater via kleine pompjes en persleidingen wordt verpompt naar een ontvangstput. Drukriolering wordt vaak toegepast in het buitengebied. Het systeem is niet geschikt voor het transporteren van regenwater.

Gemengd rioolstelsel

Rioolstelsel waarbij afvalwater en regenwater door één buizenstelsel worden ingezameld en afgevoerd.

Gescheiden rioolstelsel

Rioolstelsel waarbij afvalwater en regenwater door afzonderlijke buizenstelsels worden ingezameld en afgevoerd. Het afvalwater wordt afgevoerd naar een AWZI, (een groot deel van) het regenwater wordt rechtstreeks afgevoerd naar het oppervlaktewater.

Groene berging

Verdiepte groenvoorziening voor de tijdelijke opvang van overtollig regenwater.

Groen dak

Begroeid dak, heeft niet alleen een beschermende functie, maar vangt ook fijn stof af, werkt verkoelend, vertraagt de waterafvoer en draagt positief bij aan vergroening van de stad.

Hemelwaterafvoer

Afvoer van hemelwater voordat het tot afstroming komt over het wegdek of via de riolering.

Huishoudelijk afvalwater

Afvalwater dat overwegend afkomstig is van menselijke stofwisseling en huishoudelijke werkzaamheden.

Industrieel afvalwater

Afvalwater afkomstig van industrieën of bedrijven.

Ingrijpmaatstaf

Grenstoestand van een rioleringsobject waarbij ingrijpen noodzakelijk is en maatregelen moeten worden opgesteld.

Infiltratievoorziening

Een waterdoorlatende ondergrondse voorziening die het regenwater opvangt en het langzaam laat wegzakken in de bodem.

Inspecteren

Het waarnemen, herkennen en beschrijven van de toestand van rioleringsobjecten.

Kapitaallasten

De langjarige kosten verband houdend met een nieuwe investering die niet direct is afbetaald.

Openbare riolering

Het gedeelte van de buitenriolering in eigendom en beheer bij de overheid (in de meeste gevallen is dit de gemeente).

Overnamepunt

Punt waar de overdracht plaatsvindt van het afvalwater uit de riolering aan het transportsysteem van het waterschap.

Persleiding

Een leiding waardoor rioolwater met gebruikmaking van één of meerdere pompen onder overdruk wordt afgevoerd.

Randvoorziening

Vloeiëtdichte voorziening als onderdeel van het rioolstelsel met als het doel het afvangen van vuil en/of bergen van overtollig afvalwater. Dergelijke voorzieningen worden toegepast ter verbetering van de waterkwaliteit.

Regenwaterriool

Riool alleen bestemd voor de inzameling en het transport van afstromend regenwater.
Regenwatersysteem Zie "RWA-systeem".

Regenwateruitlaat

Voorziening bedoeld voor de directe lozing van regenwater op oppervlaktewater of groene berging.

Regenwatersysteem

Het geheel aan voorzieningen voor de gescheiden inzameling en transport van regenwater.

Riolering

Het geheel van riolen, rioolputten en bijbehorende voorzieningen voor de inzameling en het transport van afvalwater.

Rioleringsbeheer

Zorg voor het goed functioneren van het rioleringsstelsel.

Rioolheffing

De belasting die bewoners en bedrijfsleven moeten betalen om gebruik te mogen maken van de riolering. De heffing kan uit een aansluitheffing en een afvoerheffing bestaan. De aansluitheffing wordt geheven wegens het hebben van een aansluiting op het gemeentelijk riool. De rioolafvoerheffing wordt geheven wegens het afvoeren van rioolwater afkomstig van de gebruiker van een onroerend goed.

Rioolgemaal

Bouwwerk met een inrichting voor het verpompen van afvalwater.

Riooloverstortput

Voorziening die bij hevige of langdurige neerslag in werking treedt en het overtollige regenwater loost op een voorziening of direct op oppervlaktewater.

Rioolwaterzuivering

Een inrichting (werk) waar het afvalwater wordt ontdaan (van een groot deel) van de verontreinigingen.

RWA-systeem

Rioolstelsel alleen bestemd voor de inzameling en het transport van regenwater.

Stedelijk afvalwater

Huishoudelijk afvalwater of een mengsel daarvan met bedrijfsafvalwater, afvloeiend hemelwater, grondwater of ander afvalwater.

Verbeterd gescheiden rioolstelsel

Gescheiden rioolstelsel waarbij een deel van het (meest vervuilde) regenwater wordt verpompt naar de AWZI of alternatieve locatie voor de behandeling van verontreinigd regenwater.

Verhard oppervlak

Het op de riolering aangesloten oppervlak dat tijdens neerslag regenwater afvoert naar het Rioleringsstelsel.

Vrijvervalriolering

Rioleringsstelsel waarbij het transport van afvalwater plaatsvindt door middel van de zwaartekracht.

Vuilemissie

Het totaal aan vervuilende stoffen afkomstig uit het rioleringsstelsel dat (in)direct via riooloverstortputten wordt geloosd op oppervlaktewater.

Vuilwaterriool

Riool alleen bestemd voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater.

Waarschuwingsmaatstaf

Grenstoestand van een rioleringsobject waarbij de actuele toestand discutabel is en nader onderzoek benodigd.

Wadi

Een bovengrondse droogstaande groenvoorziening die het regenwater opvangt en langzaam laat wegzakken in de bodem.

Water-op-straat

Het verschijnsel tijdens hevige of langdurige neerslag dat water uit de riolering op straat komt te staan of dat regenwater niet in de riolering kan stromen als gevolg van een onvoldoende of belemmerde afvoercapaciteit.

Wateroverlast

Het verschijnsel dat “water op straat” overgaat in wateroverlast in de vorm van ernstige hinder (langdurige onbereikbaarheid) of leidt tot waterschade (bijvoorbeeld water in de woning).

Bijlage B Wet en regelgeving⁴

Het juridisch kader voor het stedelijk waterbeheer bestaat uit wet en regelgeving op verschillende niveaus Europees, nationaal, decentraal. De Europese regelgeving is omgezet in nationale wet- en regelgeving. Deze bestaat uit wetten en uitvoeringsregels waaronder de Omgevingswet. De Omgevingswet is de basis voor de lozingsregels van het Rijk en de gemeentelijke watertaken⁵. De Omgevingswet is ook het uitgangspunt voor de verplichte omgevingsvisie, het facultatieve water en rioleringsprogramma en het omgevingsplan. Naast de Omgevingswet zijn op rijksniveau vier onderliggende algemene maatregelen van bestuur (AMvB's), ook wel uitvoeringsbesluiten genoemd) van belang:

- het Omgevingsbesluit (Ob);
- het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl);
- het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal);
- het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl).

Met de invoering van de Omgevingswet zijn veel lozingsregels overgegaan naar het decentrale niveau. Lozingsregels voor lozingen op de riolering en in de bodem zijn overgegaan naar het gemeentelijke omgevingsplan en voor lozingen in het oppervlaktewater naar de waterschapsverordening. Gemeente, waterschap en provincie hebben door de Omgevingswet meer mogelijkheden om eisen te stellen aan geplande activiteiten. De meest relevante wet- en regelgeving voor het stedelijk waterbeheer is weergegeven in Tabel 13 en is beschreven in de volgende paragrafen.

---

⁴ De informatie is afkomstig van en gebaseerd op informatiepunt leefomgeving <https://iplo.nl/thema/water/beleid-regelgeving-water/> en op de kennisbank van Rioned <https://www.riool.net/juridisch-en-beleid> , <https://www.omgevingsweb.nl/nieuws/water-onder-de-omgevingswet/> <https://www.omgevingsweb.nl/nieuws/water-onder-de-omgevingswet/>

⁵ De gemeentelijke watertaken zijn de voormalige gemeentelijke zorgplichten.

Tabel 13, Meest relevante wet- en regelgeving voor het stedelijk waterbeheer (aangepast op basis van Rioned, <https://www.riool.net/wet-en-regelgeving-stedelijk-waterbeheer>)

Overheid	Milieubeheer	Waterbeheer	Ruimtelijke ordening en bouwen	Overige richtlijnen en wetten	Opmerkingen
Europa	Richtlijn stedelijk afvalwater	Kaderrichtlijn Water	n.v.t.	INSPIRE-richtlijn	
Rijk					
Wetten	Omgevingswet Wet milieubeheer Gemeentewet	Omgevingswet Waterwet Waterschapswet	Omgevingswet Woningwet	Algemene wet bestuursrecht Burgerlijk Wetboek Drinkwaterwet Wet publiek gezondheid WIBON	
Amvb's Omgevingswet	Omgevingsbesluit (Ob) Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl)				
Ministeriele regeling	Omgevingsregeling				
Provincie	Omgevingsverordening	Omgevingsverordening	Omgevingsverordening		
Gemeente	Omgevingsplan	Omgevingsplan	Omgevingsplan	n.v.t.	
Waterschap	n.v.t.	Waterschapsverordening	n.v.t.	n.v.t.	
Overig		Bestuursakkoord Water			

B.1 Europees richtlijnen voor het stedelijk waterbeheer

De waterregelgeving is voor de Europese Unie voor een groot deel gezamenlijk vastgesteld. Nederland is verplicht deze regelgeving op te nemen in de Nationale wet- en regelgeving. Voor het stedelijk waterbeheer zijn de belangrijkste richtlijnen:

- Kaderichtlijn Water (KRW);
- Richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater;
- Richtlijn inzake Infrastructuur voor Ruimtelijke Informatie in de Europese Gemeenschap (INSPIRE).

De **KRW** is een van de belangrijkste milieu richtlijnen voor water. Het doel van de KRW is om de watervoorraden en de waterkwaliteit te beschermen en de gevolgen van overstromingen en droogte te beperken. De KRW bevat de verplichting om water duurzaam te beheren en lozingen te verminderen. De KRW is in Nederland uitgewerkt in de Omgevingswet en in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) en in landelijke beleidsuitgangspunten, kaders en instrumenten. Zowel voor de Waddenzee als voor de polders op Terschelling is er een ecologische en kwaliteitsdoelstelling. Het betreft een resultaatsverplichting waar momenteel nog niet aan wordt voldaan.

De **richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater** schrijft voor dat huishoudens en bedrijven hun afvalwater zo goed mogelijk opvangen en zuiveren met als doel een schoon milieu. De lidstaten moeten de voortgang monitoren en daarover rapporteren. De richtlijnen hiervoor zijn in Nederland opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl hoofdstuk 10). In januari 2024 hebben de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Europese Raad (overleg van de leiders van de 27 Europese lidstaten) een akkoord bereikt over de herziening van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater.

De richtlijn bevat een planverplichting voor het beheer van het stedelijk (afval)water. Het plan moet een beschrijving geven van het afvalwatersysteem, het functioneren tijdens droogweer en regen en inzicht geven in de emissies. Daarnaast moeten de beheerders het functioneren van het systeem gaan monitoren. De richtlijn moet nog vastgesteld worden door het Europees parlement en daarna worden geïmplementeerd door elke lidstaat.

De **INSPIRE-richtlijn** verplicht overheidsinstanties in de Europese Unie tot het delen van “ruimtelijke gegevens”. Dit zijn gegevens die direct of indirect verwijzen naar een specifieke locatie of een specifiek geografisch gebied. Het doel van de richtlijn is het opzetten van een infrastructuur voor het delen van ruimtelijke gegevens voor het milieubeleid. Voor gemeenten betekent dit dat de liggingsgegevens inclusief een aantal kenmerken van hun kabel- en leidingnetten 24 uur per dag, zeven dagen per week beschikbaar moeten zijn voor externe partijen. De INSPIRE-eisen zijn in Nederland vertaald in de WIBON (zie B.2.8) en de daarbij behorende regelgeving.

B.2 Nationaal wet- en regelgeving voor het stedelijk waterbeheer

B.2.1 Omgevingswet

Per 1 januari 2024 is de omgevingswet van kracht. Hiermee zijn 26 wetten geïntegreerd waaronder delen van de Waterwet en de Wet milieubeheer die betrekking hadden op het stedelijk waterbeheer. De Omgevingswet heeft onder meer invloed op het lozen van afvalwater, het onttrekken of infiltreren van grondwater en andere activiteiten die invloed hebben op de waterkwaliteit, de waterkwantiteit, de waterveiligheid en de waterfuncties. De Omgevingswet regelt de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving.

Kerninstrumenten en overige instrumenten

De Omgevingswet harmoniseert de instrumenten van de verschillende wetten die in de Omgevingswet opgaan. De Omgevingswet maakt onderscheid tussen kerninstrumenten en overige instrumenten. Het stedelijk waterbeheer kan met de kerninstrumenten worden ingevuld. De kerninstrumenten zijn:

1. Omgevingsvisies voor Rijk, provincies en gemeenten.
2. Programma's, waaronder het Water- en rioleringsprogramma (Wrp).
3. Decentrale regelgeving: omgevingsplan, waterschapsverordening en omgevingsverordening.
4. Algemene rijksregels: één wet, vier AMvB's en één Omgevingsregeling.
5. De integrale omgevingsvergunning en daarnaast de apart gebleven omgevingsvergunning voor wateractiviteiten.
6. Het projectbesluit.

In een **omgevingsvisie** worden op hoofdlijnen de huidige kwaliteit van de fysieke leefomgeving, de ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied, en het integrale beleid voor de fysieke leefomgeving beschreven (art. 3.2 Ow). In de omgevingsvisie wordt de samenhang tussen ruimte, water, milieu, natuur, landschap, verkeer en vervoer, infrastructuur en cultureel erfgoed beschreven.

De omgevingsvisie wordt uitgewerkt in programma's (onder andere in het **Water- en rioleringsprogramma** (Wrp)) en bestuurlijke afspraken. Hierin staan de maatregelen en activiteiten die moeten worden uitgevoerd. Waar nodig of verplicht worden regels aan activiteiten verbonden. Die juridisch bindende regels – zoals algemene regels of vergunningplichten – worden opgenomen in het **omgevingsplan**, de **waterschapsverordening** en/of de **omgevingsverordening**.

Het Wrp is opgenomen in de Omgevingswet als een facultatief **rioleringsprogramma** (art. 3.14 Ow). In de memorie van toelichting bij de Omgevingswet wordt gesteld: "Dit instrument stelt gemeenten in staat het beleid en de maatregelen die worden opgesteld om de taken op het gebied van stedelijk afvalwater (volgend uit de richtlijn stedelijk afvalwater), afvloeiend hemelwater en voor het treffen van grondwatermaatregelen na te komen en in samenhang te beschrijven. Het stimuleert gemeenten het rioolstelsel op orde te houden en maakt aan burgers en bedrijven inzichtelijk wat zij op dit gebied van de gemeente kunnen verwachten. Ook bevordert het gemeentelijk rioleringsprogramma een goede beleidsafstemming tussen gemeenten en waterschappen en maakt het de besteding van de rioolheffing transparant."

Decentrale regelgeving in het stelsel van de Omgevingswet

De regels voor activiteiten in de fysieke leefomgeving stellen de decentrale overheden vast in één gebiedsdekkende regeling. Deze regels zijn te vinden in:

- de omgevingsverordening voor de provinciale regel;
- het omgevingsplan voor de gemeentelijke regels;
- de waterschapsverordening voor de waterschapsregels.

De **omgevingsverordening (Provincie)** bevat regels over bijvoorbeeld de ruimtelijke ordening, natuurbescherming en de bescherming van de grondwaterkwaliteit. De omgevingsverordening kan de volgende typen regels bevatten:

1. omgevingswaarden en beoordelingsregels voor vergunningaanvragen; bijvoorbeeld omgevingswaarden voor regionale waterkeringen en wateroverlast (inundatie vanuit oppervlaktewater);
2. rechtstreeks werkende regels (bindend voor burgers en bedrijven), zoals algemene regels en vergunningplichten;
3. instructieregels waaraan gemeenten en waterschappen gebonden zijn bij het maken van hun eigen omgevingsplan of waterschapsverordening;
4. maatwerkregels ofwel generieke gebiedsgerichte regels die in afwijking van of in aanvulling op de algemene regels van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) zijn gesteld.

Het **omgevingsplan** bevat de juridisch bindende regels over de fysieke leefomgeving. Dit is de juridische vertaling Het beleid van de omgevingsvisie en het Water- en rioleringsprogramma vertalen in bindende regels voor burgers en bedrijven. Voor de overgangsfase heeft het Rijk die regels uit de oude regelgeving overgenomen en toegevoegd aan het omgevingsplan en de waterschapsverordening (de zogenaamde "bruidsschat"). In de bruidsschat zijn regels opgenomen

voor activiteiten die het Rijk vroeger nog wel regelde, maar nu niet meer. Gemeenten en waterschappen moeten in de overgangsfase (tot eind 2029) hiervoor zelf regels opstellen.

De **waterschapsverordening** is de opvolger van de Keur. De waterschapsverordening bevat onder meer regels voor activiteiten in of nabij watersystemen, lozingen in oppervlaktewaterlichamen en beperkingengebieden. Regels voor activiteiten zijn bijvoorbeeld regels en/of een vergunningplicht voor het aanleggen van een steiger, het dempen van een sloot, het onttrekken van grondwater en oppervlaktewater en het compenseren in het geval van nieuwe verharding. De lozingsregels zijn onderdeel van de “bruidsschat” en bevatten de lozingsregels uit de vroegere lozingsbesluiten, en die niet langer meer door het Rijk worden gesteld. Beperkingengebieden zijn de waterstaatswerken (waterkeringen, oppervlaktewaterlichamen, bergingsgebieden en ondersteunende kunstwerken) die in beheer van het waterschap zijn en de hierbij behorende beschermingszones.

Het omgevingsplan en de waterschapsverordening moeten op elkaar worden afgestemd. Afstemming is in ieder geval nodig bij de regels over lozingen in de riolering en de bodem (gemeente) en in oppervlaktewater (waterschap), die via de bruidsschat aan het omgevingsplan en de waterschapsverordening worden toegevoegd.

Zowel het Rijk als de decentrale overheden kunnen een **omgevingsvergunning** verlenen voor activiteiten. De vergunningplichten van het Rijk staan in het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit bouwwerken leefomgeving. De decentrale overheden regelen de vergunningplichten in het omgevingsplan (gemeente), de waterschapsverordening (waterschap) en de omgevingsverordening (provincie).

Het **Besluit activiteiten leefomgeving** (Bal) bevat de regels over onder andere milieubelastende activiteiten en de daarbij horende lozingsactiviteiten in lozingen in bodem, riolering en oppervlaktewater. Daarnaast bevat het Bal de regels over activiteiten bij de rijkswateren. Denk bijvoorbeeld aan het bouwen in de uiterwaarden van de grote rivieren of aan of op het strand. In het **Besluit bouwwerken leefomgeving** (Bbl) staan de regels voor het bouwen, verbouwen en slopen van bouwwerken. Het Bbl bevat alleen technische eisen. De vergunningplicht voor bouwen die in het Bbl staat, wordt daarom ook wel de omgevingsvergunning voor de technische bouwactiviteit genoemd.

De beoordelingsregels (wanneer wordt de vergunning verleend of geweigerd) staan in hoofdstuk 8 van het **Besluit kwaliteit leefomgeving** (Bkl). De omgevingsvergunning voor de technische bouwactiviteit wordt bijvoorbeeld alleen verleend als het bouwwerk voldoet aan de technische regels van het Bbl. En de omgevingsvergunning voor de milieubelastende activiteit mag alleen worden verleend als het bedrijf voldoet aan de **beste beschikbare technieken** (BBT).

Het Rijk, de provincie of het waterschap kunnen voor complexe projecten in de fysieke leefomgeving met een publiek belang (bijvoorbeeld de aanleg of versterking van een waterkering) projectbesluit vaststellen. Het projectbesluit kan alle verplichte toestemmingen bevatten die nodig zijn voor het project. Activiteiten die normaal gesproken vergunning- of meldingsplichtig zijn, kunnen worden meegeregeld in het projectbesluit. Het projectbesluit de regels van het omgevingsplan direct wijzigen als die regels in strijd zijn met die van het projectbesluit. Een projectbesluit moet worden goedgekeurd door de provincie.

B.2.2 Nationaal Waterplan

Het Nationaal Waterplan (NWP) is het Rijksplan voor het waterbeleid en het beheer van de rijkswateren en rijkswaarsewegen voor de periode 2022-2027. Het NWP beschrijft welke maatregelen nodig zijn om Nederland ook in de toekomst veilig en leefbaar te houden. Belangrijke onderdelen van het NWP zijn de stroomgebiedbeheerplannen, het overstromingsrisicobeheerplan en het Programma Noordzee. Met de Gebiedsagenda's Zuidwestelijke Delta, Waddengebied en IJsselmeergebied geeft het Rijk een integraal langetermijnperspectief voor de grote wateren, Waddenzee en Eems-Dollard.

Belangrijke opgaven voor de Waddenzee en de Eems-Dollard zijn de duurzame bescherming van deze gebieden, het behoud en de ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en goed onderhoud van vaargeulen voor de bereikbaarheid van de havens en eilanden. Daar wordt aan gewerkt via onder andere de Agenda voor het Waddengebied 2050.

Overheden, natuurorganisaties, visserijorganisaties en de samenwerkende havens hebben voor het Waddengebied een gezamenlijk perspectief en een koers richting 2050 geformuleerd. Daarvoor is de Agenda voor het Waddengebied 2050 opgesteld. De Agenda bundelt ambities, doelen en strategieën van Rijk en regio en scherpt deze aan waar dat kan. Voor de nieuwe ontwikkelingen rond het Waddengebied benoemt de agenda de belangrijkste opgaven en bijbehorende dilemma's. De Agenda moet worden gezien als een leidend beleidskader voor betrokken partijen.

De Agenda schetst voor de Waddenzee, de Waddenkust, de Waddeneilanden en het Eems-Dollard- gebied een perspectief voor 2050. Dit sluit nauw aan bij het perspectief in het Programma naar een Rijke Waddenzee, dat het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) heeft ontwikkeld om de natuur in de Waddenzee te ontwikkelen en het medegebruik te verduurzamen. Voor het Eems-Dollardgebied sluit het perspectief in de Agenda ook nauw aan bij de ambities in het meerjarig adaptief programma Eems-Dollard 2050

B.2.3 Nationaal Deltaprogramma, Deltaplan Ruimtelijke adaptatie

In het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie zijn zeven ambities opgenomen. Hierin staat hoe gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk het proces van ruimtelijke adaptatie willen versnellen en intensiveren. Het doel is om samen te zorgen dat Nederland in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig is ingericht.

Dit gaat op basis van 7 ambities:

1. Kwetsbaarheden in beeld
2. Risicodialogen en strategie
3. Uitvoeringsagenda opstellen
4. Meekoppelkansen benutten
5. Stimuleren en faciliteren
6. Reguleren en borgen
7. Handelen bij Calamiteiten

B.2.4 Bestuursakkoord Water

Het bestuursakkoord Water (BaW) is in 2011 gesloten tussen het Rijk, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW) en de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin). Het doel van het BaW is de doelmatigheid van het waterbeheer te vergroten, de samenwerking te verbeteren en kosten beheersbaar te houden. In 2018 zijn aanvullende afspraken gemaakt (Addendum BaW). Hier zijn afspraken gemaakt over:

- Het ontwikkelen een gezamenlijke visie en aanpak om de kansen van de informatiesamenleving beter te benutten.
- De risico's van digitale bedreigingen te minimaliseren.
- het waterbeheer verder te professionaliseren en de personele kwetsbaarheid te verminderen.
- Het samenwerken bij de implementatie van de omgevingswet.

B.2.5 Wet Milieubeheer

De wet Milieubeheer is niet in volledig opgegaan in de Omgevingswet en bevat bijvoorbeeld nog de voorkeursvolgorde voor het omgaan met afvalwater (art. 10.29a Wm). Gemeenten gebruiken deze voorkeursvolgorde om lozingsbeleid te ontwikkelen en om eisen aan lozingen te stellen.

1. Het ontstaan van afvalwater wordt voorkomen of beperkt.
2. Verontreiniging van afvalwater wordt voorkomen of beperkt.
3. Afvalwaterstromen worden gescheiden gehouden, tenzij het niet gescheiden houden geen nadelige gevolgen heeft voor een doelmatig beheer van afvalwater.
4. Huishoudelijk afvalwater en, voor zover doelmatig en kostenefficiënt, afvalwater dat daarmee wat biologische afbreekbaarheid betreft overeenkomt, wordt ingezameld en naar een rwzi getransporteerd.
5. Ander afvalwater dan bedoeld in onderdeel 4 wordt, zo nodig na retentie of zuivering bij de bron, hergebruikt.
6. Ander afvalwater dan bedoeld in onderdeel 4 wordt lokaal, zo nodig na retentie of zuivering bij de bron, in het milieu (de bodem of het oppervlaktewater) gebracht.
7. Ander afvalwater dan bedoeld in onderdeel 4 wordt naar een rwzi getransporteerd.

B.2.6 Gemeentewet

De Gemeentewet biedt de gemeente met de rioolheffing (art. 228a) een adequaat instrument om haar watertaken te bekostigen. Belangrijk hierbij is dat de gemeente jaarlijks een begroting opstelt. Rioolheffing

De rioolheffing (art. 228a) heeft het karakter van een bestemmingsheffing. De gemeente kan hiermee collectieve maatregelen bekostigen die zij noodzakelijk acht voor een doelmatig werkende riolering, en overige maatregelen voor hemel- en grondwater.

B.2.7 Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en Notitie investeringen, Waardering en Afschrijving

Om de transparantie te vergroten heeft de commissie BBV richtlijnen opgesteld voor de bepaling van de rioolheffing. Deze regels verplichten gemeenten financieel verslag te leggen volgens een baten-

en lastenstelsel. Dit stelsel wijkt af van het eenvoudigere kasstelsel, waarbij uitgaven en inkomsten worden geboekt op het moment van de feitelijke betaling. Bij het baten- en lastenstelsel spreken we niet langer over uitgaven, maar over lasten. Lasten zijn in de tijd toegerekende uitgaven. In de notie riolering bevat richtlijnen die onderverdeeld zijn in ‘stellige uitspraken’ en ‘aanbevelingen’. Dat betekent dat gemeenten de stellige uitspraken in principe moeten volgen. Op basis van specifieke omstandigheden kán een gemeente hiervan afwijken. Maar dan moet zij dit motiveren en expliciet kenbaar maken in de begroting en jaarrekening. Bij aanbevelingen gaat het om uitspraken die steun en richting geven aan de praktijk.

B.2.8 WIBON

De Wet informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken (WIBON) is gericht op het voorkomen van graafschade aan kabels en leidingen te voorkomen door informatie uitwisseling. De INSPIRE eisen zijn opgenomen in de WIBON. Een van de verplichting uit de WIBON is het digitaal beschikbaar stellen van informatie over huisaansluitingen. In het overgangsrecht staat onder meer dat de registratie van huisaansluitingen door de gemeente pas verplicht is bij nieuwe aanleg, vervanging of renovatie.

B.2.9 Wet op de lijkbezorging en Besluit op de lijkbezorging

De Wet op de lijkbezorging (Wlb) bevat bepalingen omtrent begraving. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen op grond van die wet regels worden gesteld over onder meer de inrichting van het graf en de afstand van de graven onderling. In het Besluit op de lijkbezorging (Blb) is daaraan gevolg gegeven. Uit de artikelen 40 en 41 Wlb kan worden afgeleid dat burgemeester en wethouders bevoegd gezag zijn met betrekking tot (bijzondere) begraafplaatsen. In het Besluit op de lijkbezorging, Paragraaf 4. De inrichting van een graf en de afstand tussen de graven onderling Artikel 5 staat:

1. De afstand tussen de graven onderling bedraagt ten minste dertig centimeter.
2. Boven de kist of het omhulsel bevindt zich een laag grond van ten minste vijftenzestig centimeter.
3. Ten hoogste drie lijken mogen boven elkaar worden begraven, mits boven elke kist of ander omhulsel een laag grond van ten minste dertig centimeter dikte wordt aangebracht, die bij een volgende begraving niet mag worden geroerd. Ten aanzien van de bovenste kist of het bovenste omhulsel is het tweede lid van toepassing.
4. De graven bevinden zich ten minste dertig centimeter boven het niveau van de gemiddeld hoogste grondwaterstand.
5. Het derde en vierde lid zijn niet van toepassing op bestaande graven.

B.2.10 Drinkwaterwet

De Drinkwaterwet en het drinkwaterbesluit bevatten de wettelijke regels voor de winning, de zuivering en de levering van drinkwater. In de Drinkwaterwet is een specifieke zorgplicht, gericht aan alle bestuursorganen opgenomen om te zorgen voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Bij de uitoefening van hun taken en bevoegdheden moeten zij steeds rekening houden met het drinkwaterbelang.

B.2.11 NEN

Naast wet- en regelgeving kunnen landelijke, Europese of internationale richtlijnen en normen van toepassing zijn op het stedelijk waterbeheer. De juridische status van deze richtlijnen en normen ('best practices') is anders dan die van wetgeving.

Wetten en regels verwijzen soms wel naar normen. Meestal is de norm dan een hulpmiddel om te voldoen aan de wet en is deze niet verplicht. Maar de overheid kan er ook voor kiezen om de norm wél te verplichten. In dat geval is dit aangegeven in de wetgeving.

NEN-normen

Alle officiële normen voor producten en diensten in Nederland zijn te vinden bij het Nederlands Normalisatie-Instituut (afgekort als NEN). De Hoge Raad heeft zich in 2012 uitgesproken over de juridische status van deze normen. NEN-normen waarnaar wetgeving verwijst, zijn niet aan te merken als algemeen verbindende voorschriften. Daarmee hoeven deze normen niet te voldoen aan de vereisten van de Bekendmakingwet en vallen ze onder de bescherming van het auteursrecht.

Er zijn productnormen en systeemnormen. Enkele belangrijke normen voor de riolering als systeem zijn:

- NEN 3215: gebouwriolering en buitenriolering binnen de perceelgrenzen;
- NTR 3216: riolering van bouwwerken – richtlijnen voor ontwerp, uitvoering en beheer;
- NPR 3218 (diverse delen): buitenriolering;
- NEN 7801: rioolrenovatie;
- NEN-EN 13508-2: onderzoek en beoordeling van de buitenriolering – deel 2: coderingssysteem voor visuele inspectie.

B.3 Provinciale en regionale richtlijnen

B.3.1 Omgevingsvisie

Provincie Fryslân heeft in de Omgevingsvisie 'De Romte Diele' (2020) de ambitie voor de Friese leefomgeving beschreven. Dit omvat de ambitie om veranderingen in het klimaat te kunnen opvangen en een gezond grond- en oppervlaktewatersysteem te behouden. Momenteel werkt de provincie aan een nieuwe provinciale omgevingsvisie. Deze is naar verwachting in 2026 gereed.

Met De romte diele wil de provincie wil extra inzetten op vier urgente, integrale opgaven:

1. Fryslân vitaal, leefbaar en bereikbaar houden;
2. Energietransitie met kracht voortzetten;
3. Fryslân klimaat adaptief inrichten;
4. Versterken van de biodiversiteit.

De leidende principes hierbij zijn:

- Duurzaam ruimtegebruik;
- Gezondheid;
- Ruimtelijke kwaliteit;
- Identiteit en erfgoed.

Investeringskader Wadden

Het interprovinciale beleid voor het Wadden(zee) gebied is vastgelegd in 'Wadden van allure'. De provincies Groningen, Noord Holland en Fryslân hebben in aanvulling daarop een gezamenlijk Investeringskader Waddengebied (IKW) opgesteld. Het doel van het IKW is verduurzaming van de economie en versterking van de ecologische kwaliteiten van het Waddengebied. In het IKW zijn zes belangrijke opgaven benoemd: Waddenzee, havenontwikkeling en natuurverbetering, versterken en vermarkten werelderfgoed, vitale kust en Afsluitdijk, Eems-Dollardgebied in balans, en Eilanden op eigen kracht. Bij eilanden op eigen kracht gaat het vooral om het zoveel mogelijk zelfvoorzienend worden op het gebied van energie, water en grondstoffen. Ingezet wordt onder andere op verduurzaming van mobiliteit, landbouw, bestaande bebouwing (inclusief vakantieverblijven) en duurzaam toerisme.

In de Agenda voor het Waddengebied zijn de volgende hoofddoelen opgenomen voor het Waddengebied:

- In 2050 is het Waddengebied veilig, vitaal en veerkrachtig. Veilig doordat we tijdig antiperen op de gevolgen van klimaatverandering en zeespiegelstijging. Vitaal doordat wonen, werken, onderwijs en zorg mogelijk blijven, op de eilanden en langs de kust, en doordat economische sectoren excelleren in de context van Werelderfgoed Waddenzee. Veerkrachtig doordat robuuste natuur en het landschap van wereldklasse de effecten van klimaatverandering, duurzaam gebruik en nieuwe ontwikkelingen kunnen opvangen.

Binnen deze doelstellingen is de hoofddoelstelling voor de Waddenzee: een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap. Daarbij gaat het specifiek om de duurzame bescherming en/of een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van:

- de waterbewegingen en de hiermee gepaard gaande geomorfologische en bodemkundige processen;
- de kwaliteit van water, bodem en lucht. De water- en bodemkwaliteit dient zodanig te zijn dat verontreinigingen slechts een verwaarloosbaar effect hebben op flora en fauna;
- de flora en de fauna;

en het behoud van:

- de landschappelijke kwaliteiten, met name rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid inclusief duisternis.

B.3.2 Regionaal Waterprogramma 2022-2027

Provincie Fryslân heeft in de Omgevingsvisie 'De Romte Diele' de ambitie voor de Friese leefomgeving beschreven. Als doorvertaling daarvan werken Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân in de planperiode van dit RWP samen aan een Blauwe Omgevingsvisie (BOVI). De BOVI voor Friesland is bedoeld als een integrale lange termijn visie voor de toekomst van het Friese watersysteem en het beheer ervan, inclusief de ruimtelijke implicaties. De visie geeft aan hoe het watersysteem en het waterbeheer richtinggevend kunnen zijn bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Het RWP heeft samenhang met de andere Omgevingsprogramma's. Relevante relaties worden in de beleidsmatige hoofdstukken bij de betreffende onderwerpen aangegeven. Daarnaast wordt in interprovinciaal verband (IPO) afgestemd over ons waterbeleid.

Duurzaam peilbeheer

De nadruk ligt op maatregelen voor waterconservering en vergroten van de zoetwatervoorraad en het tegengaan van verzilting. De zoetwaterbellen op de Waddeneilanden zijn kwetsbaar en door klimaatverandering kan ook de verzilting toenemen. Voor de vrij afstromende delen op de Waddeneilanden is een GGOR vastgesteld in 2006. In het project toekomst bestendig polders wordt onderzoek gedaan naar handelingsperspectieven;

Verzilting

Op de Waddeneilanden stroomt zout kwelwater onder de dijk door naar de polders. In lage gebieden komt dit zoute grondwater omhoog (zoute kwel). Hierdoor komen zowel in de bodem als in watergangen verhoogde zoutgehalten voor. De landbouw kan hier schade van ondervinden. Door klimaatverandering stijgt de zeespiegel en neemt de verdamping in de zomer toe. Deze twee effecten versterken elkaar, waardoor de verzilting van het kleigebied toeneemt en sneller gaat.

Waterafvoer Fryslân

Door de stijging van de zeespiegel wordt in de toekomst het spuien van het boezemwater onder vrij verval op de Waddenzee steeds lastiger en uiteindelijk zelfs onmogelijk. Daarom zijn in 2010 twee combigemalen gerealiseerd. Of de capaciteit van deze gemalen in de toekomst voldoende is, is afhankelijk van de gevolgen van klimaatverandering.

Zoetwater

Op de Waddeneilanden is zoet grondwater de eerste keuze voor de productie van drinkwater. Maar gezien de bijzondere situatie (zoetwaterbel en kwetsbare natuur) zal de inzet van andere bronnen hier mogelijk aan de orde zijn. Inzet van andere bronnen wordt onderzocht en landelijke ontwikkelingen worden gevolgd.

Integrale waterplannen

Omdat ieder Waddeneiland een eigen, geïsoleerd watersysteem heeft, zal per eiland een integraal waterplan opgesteld worden. In deze waterplannen onderzoeken we hoe de drinkwatervoorziening op de eilanden in de toekomst geborgd kan worden in interactie met andere (water)belangen op de Waddeneilanden.

B.3.3 Blauwe Omgevingsvisie

Fryslân klimaatbestendig 2050+, is de gezamenlijke visie op het water- en bodemsysteem van de toekomst. Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân werken al lange tijd samen met Friese gemeenten, Vitens, Rijkswaterstaat en andere partners aan onze waterveiligheid, een goede waterkwaliteit, een gezonde bodem en aan niet te veel en niet te weinig water. Dat doen ze samen met de mienskip: de inwoners en belanghebbenden. Belangrijke thema's zijn:

- Verdere zeespiegelstijging maakt nieuwe dijkversterkingen voor waterveiligheid noodzakelijk en versterkt de verziltingsdruk; Waterkwaliteit onder druk in droge en hete perioden;
- De inrichting van het watersysteem is niet bestand tegen extreme droogte of extreme neerslag;
- Het behouden van een voldoende grote zoetwaterbel op de Waddeneilanden komt onder druk te staan door zeespiegelstijging;

Leidende principes

Om deze uitdagingen voor de lange termijn het hoofd te bieden zijn acht leidende principes geformuleerd. Deze principes vormen de denkrichtingen waarlangs de toekomstvisie per deelgebied is opgesteld:

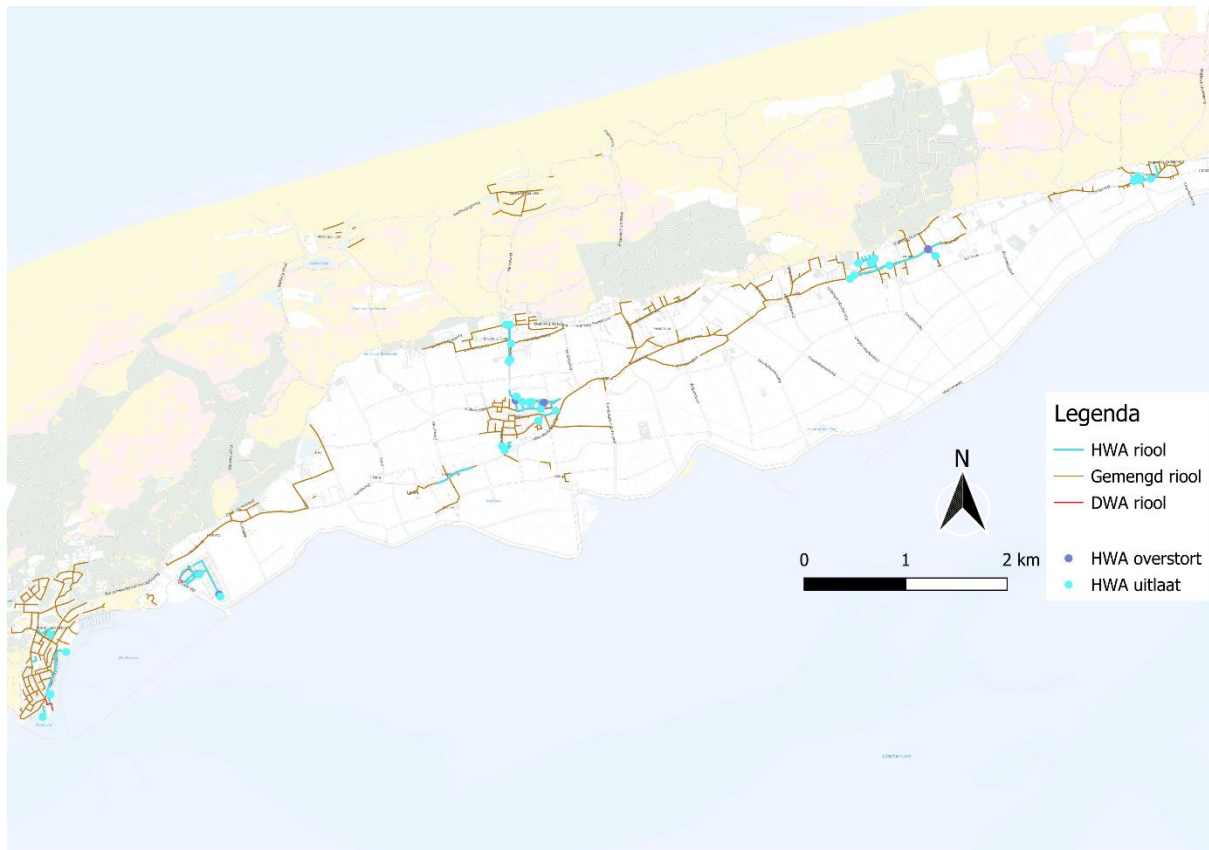
1. Een veerkrachtig bodem en watersysteem, dat een goede basis vormt voor een duurzame zoetwaterbalans in heel Fryslân, dat een omslag mogelijk maakt van water afvoeren naar water vasthouden, en beter kan omgaan met extreme omstandigheden. Daarbij hoort ook dat we leren omgaan met de risico's van wateroverlast en droogte;
2. Meer gebiedseigen zoet water beschikbaar (grond- én oppervlaktewater); Het automatisme dat we jaarrond voor waterinlaat kunnen rekenen op het IJsselmeer als onze nationale regenton, kan veranderen. Het is belangrijk hier nu al op te anticiperen, en dat we toewerken naar een provincie waarin we lange periodes met droogte kunnen opvangen;
3. Niet afwentelen op toekomstige generaties, op andere gebieden, of van privaat naar publiek en vice versa. Het betekent dat we bij investeringen tijdig en voldoende rekening houden met klimaatverandering;
4. De bodemvitaliteit verbetert; we zetten in op herstel, behoud en verbetering van de chemische en biologische bodemkwaliteit; zo bevorderen we het watervasthoudend vermogen en de biodiversiteit;
5. De waterkwaliteit verbetert; dit is essentieel voor herstel van natuurwaarden en biodiversiteit, voor de landbouw en voor de recreatie;
6. We waarborgen waterveiligheid via het meerlaagsveiligheid- principe (robuuste primaire keringen, toekomstbestendige ruimtelijke inrichting, adequate crisis- en risicomanagement);
7. Circulair (CO₂ vastleggen, energietransitie, grondstoffen en materialen);
8. Partnerschap, omdat we de uitdagingen alleen samen met alle betrokkenen aan kunnen gaan.

Visie op de Waddeneilanden in de blauwe omgevingsvisie

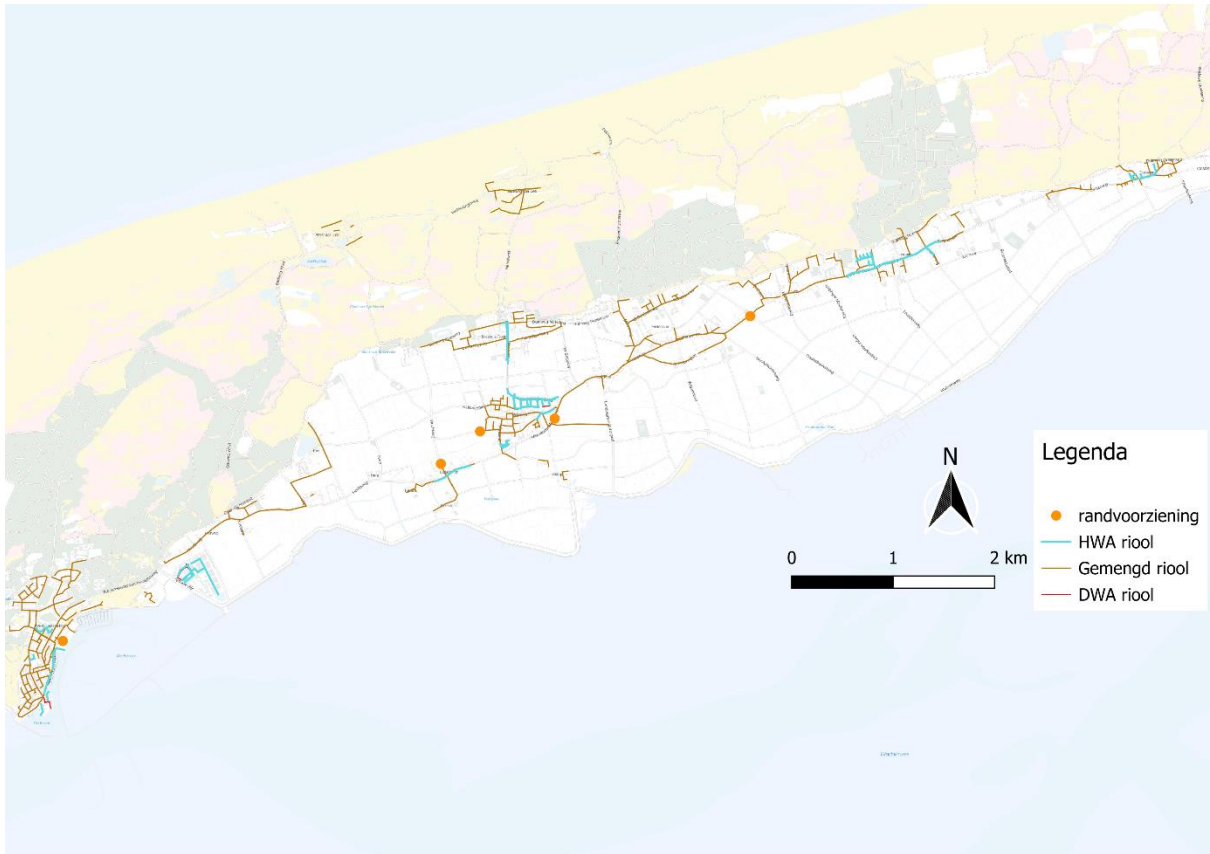
In 2050 en verder is de zoetwaterbel op de Waddeneilanden, ondanks zeespiegelstijging en klimaatverandering, in balans. Dat betekent dat gebruik en aanvulling van zoetwater in evenwicht zijn. Om dit te bereiken verhogen we in de duinen en binnenduintrand stapsgewijs de grondwaterstanden gelijk met de zeespiegelstijging. In de polders accepteren we plaatselijk de verzilting en wateroverlast. Dit doen we per eiland op een manier die rekening houdt met de lokale kenmerken.

Bijlage C Overzicht stedelijk watersysteem

In de volgende figuren zijn de belangrijkste kenmerken van het stedelijk watersysteem van Terschelling weergegeven. De HWA-lozingspunten en het stelseltype is weergegeven in Figuur 7. De lozingspunten vanuit de gemengde stelsels zijn weergegeven in Figuur 8 (met randvoorzieningen) en Figuur 9 (zonder randvoorzieningen). Een overzicht van de lozingspunten per kern is opgenomen in Tabel 14.

Figuur 7 Overzicht van de HWA lozingspunten

Figuur 8 Overzicht van de lozingspunten met randvoorziening

Figuur 9 Overzicht van de lozingspunten van het gemengde riool

Tabel 14 Overzicht van de overstorten en lozingspunten per kern

Kern	Type stelsel	Overstort intern	Overstort extern	randvoorziening	Uitlaat	x-coördinaat	y-coördinaat	Opmerkingen
Baaiduinen	Gemengd	BA0230	BA0231	BA0230	BA0232	147491	599225	
Formerum	Gemengd	FO0440			FO4482	149452	600196	
Formerum	Gemengd	FO0671	FO0672	FO0671	FO0673	150677	600561	
Halfweg	Gemengd	HA0027			HA0028	146042	598701	
Hoorn	HWA				HO0478	151579	601039	
Hoorn	HWA				HO0481	151535	601004	
Hoorn	HWA				HO0485	151740	601156	
Hoorn	HWA				HO0488	151782	601201	
Hoorn	HWA				HO0499	151620	601157	
Hoorn	HWA				HO0454	152308	601295	
Hoorn	HWA				HO0459	152382	601228	
Hoorn	HWA				HO0468	151930	601134	
Hoorn	HWA	HO0341			HO0343	151538	601003	
Hoorn	HWA	HO0471				151804	601093	Buiten gebruik
Hoorn	HWA	HO0472				151805	601089	Buiten gebruik
Hoorn	HWA	HO0454			HO0459	152382	601228	
Midsland	HWA		MI0351		MI0360	148249	599842	
Midsland	HWA				MI0387	148401	599788	
Midsland	HWA				MI0393	148304	599791	
Midsland	HWA				MI0397	148370	599785	
Midsland	HWA				MI0383	148488	599718	
Midsland	HWA		MI0376		MI0376	148520	599782	
Midsland	HWA				MI0150	148464	599600	
Midsland	HWA				MI0155	148636	599701	
Midsland	gemengd	MI0217	MI0218	MI0217	MI0219	148658	599624	
Midsland	HWA				MI0239	148131	599311	
Midsland	HWA				MI0240	148107	599354	
Midsland	Gemengd	MI0090	MI0091	MI0090	MI0092	147888	599470	
Midsland Noord	HWA				MN0113	148172	600188	
Midsland Noord	HWA				MN0115	148190	600204	
Midsland Noord	HWA				MN0117	148194	600365	
Midsland Noord	HWA				MN0123	148147	600550	
Midsland Noord	HWA				MN0124	148185	600550	
Oosterend	Gemengd		OO0051		OO0053	154446	601876	
Oosterend	HWA				OO0075	154505	601989	
Oosterend	HWA				OO0081	154336	601969	
Oosterend	HWA				OO0082	154375	602015	
Oosterend	HWA				OO0083	154338	601965	
Oosterend	HWA				OO0084	154393	601975	
West Terschelling	HWA				WE0434	143578	596683	
West Terschelling	HWA	WE0402				143652	596910	Buiten gebruik
West Terschelling	HWA				WE0423	143654	596909	
West Terschelling	HWA				WE0416	143809	597324	
West Terschelling	Gemengd	WE0209	WE0210	WE0208	WE0206	143852	597395	

Water en rioleringsprogramma Terschelling 2025-2029

West Terschelling	HWA		WE0531		WE0548	145125	598090	
West Terschelling	HWA		WE0543		WE0544	145328	597871	
West Terschelling	HWA				WE0220	143653	597493	

Bijlage D Evaluatie GRP 2019-2023

Het beleid uit het GRP 2019-2023 hebben we geëvalueerd. We hebben een overzicht gemaakt van de in het GRP beschreven activiteiten en in hoeverre deze zijn uitgevoerd en de beschikbare personele en financiële middelen. Uit de evaluatie komt naar voren dat:

- Om de afkoppelen doelen bij nieuwbouw te realiseren moeten wij hiervoor regels opstellen.
- Vanwege personele wisselingen en een te kleine personele capaciteit in de planperiode is een deel van de activiteiten niet uitgevoerd. Hierdoor is een achterstand opgelopen in de uitvoering van projecten en het ontwikkelen van beleid. Het beheer van de gemalen, kolken is wel conform planning uitgevoerd.
- We kennen de kwaliteit van circa 25 % van de riolering. De kwaliteit is minder goed dan verwacht door H₂S aantasting bij uitstroompunten van de drukriolering. Ook zijn er relatief veel breuken omdat de riolen met te weinig dekking zijn aangelegd. Voor de komende planperiode betekent dit dat standaard eisen opgesteld moeten worden voor de aanleg van de riolering. Ook is onderzoek noodzakelijk om aantasting door H₂S te verminderen. Dit pakken we samen op met het Wetterskip en de tracéstudie voor de persleidingen.
- Voor de wateroverlast problemen van Midsland is een structurele oplossing noodzakelijk. Omdat we de gegevens nog niet op orde hebben kunnen we deze nog niet op korte termijn bieden. Voor het ontwerpen van een oplossing die blijft functioneren op lange termijn is samenwerking met het Wetterskip cruciaal.
- Er is geen hemelwaterverordening en aansluitverordening opgesteld. Hierdoor hebben wij geen instrumenten om eisen en wensen van de gemeente bij rioolvervangings of nieuwbouw af te dwingen.
- In de periode eind 2023 tot begin 2024 zijn er relatief veel meldingen binnengekomen over wateroverlast. Dit is veroorzaakt door de overvloedige neerslag. Uit de meldingen blijkt:
  - Dat een deel van de duikers in slechte staat is of zodanig klein dat deze niet onderhouden kunnen worden.
  - Voor het eerst in jaren grondwateroverlast is opgetreden op een aantal locaties op Terschelling.

De achtergrond informatie van de evaluatie is opgenomen in Tabel 15 uitgevoerde activiteiten, Tabel 16 personele middelen, Tabel 17 investeringen en Tabel 18 - Tabel 20 financiële middelen.

D.1 Evaluatie van de activiteiten uit het GRP

Legenda evaluatie 2019-2023

✓ Uitgevoerd

✗ Heroverwogen/niet meer van toepassing

In uitvoering

∞ Uitgesteld

→ In voorbereiding

Tabel 15 Evaluatie van het GRP 2019-2023

Nr	Activiteit	status	analyse	Opmerkingen
Speerpunten				
1	Afkoppelen	✓ →	We koppelen alleen afvoerend oppervlak bij nieuwbouw en rioolvervanging. In de periode 2019-2023 zijn de volgende vervangingsprojecten uitgevoerd: in 2020 is het dakoppervlak van circa 60 (vakantie)huizen in Midsland-Noord afgekoppeld. In 2017 is bij de rioolvervanging in de Parnassieweg het straatoppervlak en de voorkant van de huizen afgekoppeld.	In 2025 wordt het project Torenstraat uitgevoerd. Hierbij wordt een deel van het afvoerend oppervlak afgekoppeld. Om bij nieuwbouw afkoppelen te verplichten stellen wij hiervoor regels op.
2	Beheer	#	Het beheerprogramma Brutis is aangeschaft. De gegevens van de riolering zijn deels in het systeem opgenomen. De gemengde riolering zit voor 90% in Brutis. De gegevens van kolken, afvoerend oppervlak, gemalen, duikers en drainage is nog niet op orde.	In de komende planperiode moeten de ontbrekende gegevens worden aangevuld. Vervolgens moet de data omgezet worden in informatie voor het beheer van de riolering.
3	Klimaatadaptief maken riolering en inrichting	∞	Dit is nog niet gebeurd. De oorzaak is een gebrek aan personele capaciteit.	

4	Duurzaamheid	∞	Dit is nog niet gebeurd. De oorzaak is een gebrek aan personele capaciteit.	
Maatregelen en onderzoeken				
5	Inspectie vrijvervalriolering	#, →	<p>In totaal is circa 15 km riolering geïnspecteerd. Hieruit is gebleken dat de kwaliteit minder goed is dan verwacht. De belangrijkste oorzaken zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aantasting door H₂S bij de uitstroompunten van de drukriolering. - Mechanisch falen doordat de dekking op de riolen te klein is <p>In 2024 inspecteren we nog circa 10 km en zetten we de inspectie van het resterende deel uit in de markt</p>	<p>Om een volledig beeld te krijgen van de kwaliteit van de riolering moet in de komende planperiode 35 km worden geïnspecteerd. Daarnaast zijn de volgende activiteiten noodzakelijk</p> <ul style="list-style-type: none"> - Onderzoek naar maatregelen om aantasting door H₂S te verminderen - Opstellen standaard eisen voor de aanleg van de riolering
6	Herstellen gebreken	∞	De in 2017 geconstateerde gebreken zijn nog niet structureel opgelost. Wel zijn er reparaties uitgevoerd maar dit zijn voornamelijk adhoc oplossingen.	Op basis van de inspectie resultaten moet een plan opgesteld worden voor het uitvoeren van reparaties en vervangingen.
7	Tracé-studie persleidingen	∞	Dit is nog niet gebeurd. De oorzaak is een gebrek aan personele capaciteit.	In verband met de aantasting van de riolering heeft deze activiteit hoge urgentie
8	Vervolgstappen werkatelier	#	In 2022 is het onderzoek toekomstperspectief Terschelling ⁶ gestart. Dit project focust op het in beeld brengen van handelingsperspectief om droogte en verzilting tegen	De uitkomsten van het onderzoek kunnen in de komende plan periode gebruikt worden om een strategie op te stellen om verdroging en verzilting tegen te gaan.

⁶ Van Hall Larenstein, Deltares, Wageningen Economic Research, ABT, Acacia Water, ANV Waddenvogels, DLF, Gemeente Terschelling, LTO-Noord, Melkveehouder C.G. Cupido, Provincie Fryslân, Staatsbosbeheer, Stichting De Zilte Smaak, Terschellinger Campinghouders Vereniging, Vitens, Vogelbescherming Nederland, Vogelwacht Terschelling, Wetterskip Fryslân.

			te gaan. Het project wordt in 2026 afgerond.	
9	Onderzoek gevolgen klimaatopgave op beheer	∞	Dit is nog niet gebeurd. De oorzaak is een gebrek aan personele capaciteit.	
10	Vasthouden zoet water	#	Het onderzoek uit punt 8 levert hier input voor. Daarnaast zijn er gesprekken gestart met het Wetterskip en de andere Waddeneilanden.	
11	Fout aansluitingen opsporen	∞	Dit is gedeeltelijk gedaan. Er zijn rooktesten gedaan maar de problemen zijn niet opgelost. De oorzaak is een gebrek aan personele capaciteit.	In Midsland zijn veel problemen met wateroverlast. Een structurele oplossing is noodzakelijk.
12	Onderzoek omgevingswet	✓	De omgevingswet hanteert drie planvormen: de omgevingsvisie, omgevingsprogramma en het omgevingsplan. Dit Wrp is een van de programma's. De omgevingsvisie is in voorbereiding	
13	Hemelwaterverordening	∞	Dit is nog niet gebeurd. De oorzaak is een gebrek aan personele capaciteit.	Met de invoering van de Omgevingswet is het omgevingsplan de plek om juridische regels op te nemen.
14	Opstellen rioleringsbeleid	✓	Dit Wrp vormt de basis van het rioleringsbeleid voor de komende jaren.	De geldigheidsduur van het Wrp is 5 jaar en zal in 2029 worden geactualiseerd.
Onderhoud				
15	Reinigen riolen	#	De planning was om de riolen één keer per 15 jaar te reinigen. In de afgelopen plan periode is circa 15 km gereinigd dit komt overeen met één keer per 30 jaar.	Momenteel wordt een inhaalslag gemaakt met het inspecteren en reinigen van de riolering. Op basis van de resultaten wordt het reinigingsplan aangepast.

16	Reinigen putten	#	De planning was om de putten één keer per 5 jaar te reinigen.	Op Terschelling hebben een aantal putten een zandvang. Om deze goed te laten functioneren moeten deze minimaal 1 x per jaar worden gereinigd en mogelijk vaker.
17	Kolken zuigen	✓	De planning was om de kolken twee keer per jaar te zuigen. Dit is circa 2 x per jaar gedaan. Sommige kolken zijn vaker gereinigd. De gemeente heeft de kolkenzuiger vervangen	Op basis van de informatie die verzameld wordt tijdens het kolkenzuigen kan in de komende planperiode het kolkenzuigen worden geoptimaliseerd.
18	Onderhoud gemalen en pompinstallaties	✓	De planning was om de gemalen drie keer per jaar te reinigen	Zowel de drukriolering als de gemalen zijn 3 maal per jaar gereinigd. Het onderhoud van de gemalen wordt door externen uitgevoerd. Het onderhoud van de drukrioleringsunits wordt door de buitendienst uitgevoerd.
19	Onderhoud, reparatie persleidingen / drukriolering	✓	Het onderhoud aan de persleiding wordt storingsgestuurd uitgevoerd	
20	Gedetailleerde camera-inspectie	✓	De planning was om de riolen één keer per 60 jaar te inspecteren. Dit beleid is in de planperiode bijgesteld omdat het onvoldoende inzicht geeft in de werkelijk toestand van de riolering. In de afgelopen plan periode is 15 km gereinigd.	De frequentie is opgevoerd omdat de in het GP opgenomen frequentie te laag was. Bij de eerste inspecties is namelijk gebleken dat de kwaliteit minder goed is dan verwacht
Vervanging en renovatie				
Gemalen, drukriolering, randvoorziening en persleidingen				
21	Gemalen, drukriolering, randvoorziening	✓	Er stonden geen vervangingen op de	Voor de komende planperiode wordt uitgegaan van de

			planning. In de planperiode zijn deze ook niet uitgevoerd	vervanging van alle mechanische en elektrische installaties die ouder zijn dan 15 jaar. Op basis van de inspectie van de installaties wordt besloten of vervanging daadwerkelijk noodzakelijk is.
22	Aanleg persleidingen	∞	De planning was om 4,6 km persleiding aan te leggen. Dit is niet gebeurd.	De aanleg moet in overleg met het Wetterskip worden opgepakt
Vervanging en renovatie van vrijvervalriolering				
23	Torenstraat in West-Terschelling	→	Het project is in 2024 voorbereid De uitvoering start in 2025.	
24	Burgemeester Swaanstraat	∞	Dit is nog niet gebeurd. De reden is dat het project integraal uitgevoerd gaat worden (combinatie met herinrichting/herstraten).	
Verbeteringsmaatregelen				
25	Afkoppelen	∞	Dit is nog niet gebeurd. De reden is dat het project integraal uitgevoerd gaat worden (combinatie met herinrichting/herstraten).	
Niet geplande werkzaamheden				
26			In verband met gebreken is er 30 m riool vervangen in Formerum	
27			Een aantal rioolputten die waren aangetast door H ₂ S zijn vervangen	
28			Een aantal duikers zijn vervangen	

D.2 Evaluatie personele en financiële middelen in de planperiode

In het GRP 2019-2023 is beschreven dat er voor de uitvoering van de geplande activiteiten 3,7 fte nodig is in de binnendienst. De buitendienst heeft daarnaast een capaciteit van 1,5 fte voor het onderhoud van de drukriolering, kolkenzuigen en het verhelpen van storingen.

Van de benodigde 3,7 fte van de binnendienst was gemiddeld minder dan 1 fte beschikbaar (zie Tabel 16). Hierdoor zijn een groot aantal van de geplande activiteiten niet uitgevoerd. De onderbezetting is deels ingevuld door de inhuur van extern personeel.

Tabel 16 Overzicht beschikbare personele capaciteit in de periode 2019-2024

Taken	Benodigd (fte)	Beschikbaar (fte)					
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Binnendienst							
Planvorming	0,4	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
Onderzoek	0,3						
Onderhoud	1,0	0,4	0,4	0,2	0,2	0,5	0,75
Maatregelen	1,8		0,2	0,2	0,2	0,2	0,45
Facilitair	0,2						
Subtotaal	3,7	0,65	0,85	0,65	0,7	0,95	1,45
Buitendienst							
Gemaalbeheer		1	1	1	1	1	1
Reinigen		0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Herstellen kleine gebreken		0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
subtotaal	3	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Totaal	6,7	2,15	2,35	2,15	2,2	2,45	2,95

Van de geplande € 1,325 miljoen aan investeringen is € 0,205 gerealiseerd door de geplande aanschaf van een kolkenzuiger. De overige geplande investeringen zijn door een gebrek aan personele capaciteit niet uitgevoerd (zie Tabel 17).

Tabel 17 Overzicht geplande en uitgevoerde investeringen in de planperiode

	2019	2020	2021	2022	2023		Planperiode
Gepland							
Vrijvervalriolen	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000		250.000
Afkoppelen	300.000	150.000	150.000	150.000	150.000		900.000
Overige maatregelen/projecten	175.000						175.000
Totaal	525.000	200.000	200.000	200.000	200.000		1.325.000
Gerealiseerd							
Vrijvervalriolen	0						0
Afkoppelen	0						0
Overige maatregelen/projecten	0		205.000				0
Totaal	0	0	0	0	0		0
Verschil							
Vrijvervalriolen							
Afkoppelen							
Overige maatregelen/projecten							
Totaal	0	0	0	0	0		0

De begroting sluit niet een-op-een aan op de raming uit het GRP. De vergelijking (Tabel 20) tussen het beschikbare budget (Tabel 18) en de gemaakte kosten (Tabel 19) laat zien dat in de meeste jaren het verschil kleiner is dan 5%. De reden hiervoor is dat de begroting voor de riolering voor circa 2/3 deel bestaat uit vast kosten zoals de doorbelasting van de kosten van de binnendienst, buitendienst en het straatvegen (circa €285.000) de kapitaallasten (circa €220.000). De overige posten variëren meer doordat er meer personeel is ingehuurd (uitbestede werkzaamheden) en de verbruiksgoederen sommige jaren sterk beïnvloed worden door bijvoorbeeld de vervanging van pompen.

Tabel 18 overzicht beschikbare budget in de planperiode 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
specifieke kleine gebruiksgoederen	1.000	0				
specifieke verbruiksgoederen	67.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
uitbestede werkzaamheden	145.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
betaalde leges en rechten	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
overige diensten	48.000	40.000	40.000	75.000	75.000	75.000
projecten/subsidies in exploitatie				0		
overige instellingen en personen	1.000	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
voorzieningen tlv exploitatie	47.000	0	0		0	0
afschrijvingen	187.000	154.000	163.000	165.000	170.000	170.000
reele en bespaarde rente	64.000	55.000	55.000	53.000	53.000	53.000
overige verrekeningen	235.000	285.000	285.000	285.000	285.000	285.000
leges en andere rechten	0	0	0			
overige goederen en diensten	0	0	0	0		
voorzieningen tgv exploitatie	0			0		
overige goederen en diensten					0	0
overige instellingen en personen					0	0
Totaal	798.000	739.500	748.500	783.500	788.500	788.500

Tabel 19 overzicht geboekte kosten in de planperiode 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
specifieke kleine gebruiksgoederen	9.314	24.280				
specifieke verbruiksgoederen	20.066	23.583	36.886	50.344	81.834	
uitbestede werkzaamheden	60.522	24.950	102.834	189.770	302.013	
betaalde leges en rechten	350	5	0	0	0	
overige diensten	13.715	17.956	15.501	11.024	10.278	
projecten/subsidies in exploitatie				75.828		
overige instellingen en personen	995	1.893	0	0	0	
voorzieningen tlv exploitatie	-	241.639	130.085		32.556	
	349.662					
afschrijvingen	153.712	153.712	164.974	178.518	178.518	
reele en bespaarde rente	56.792	54.486	54.594	55.167	52.489	
overige verrekeningen	291.677	265.796	266.346	266.469	169.743	
leges en andere rechten	-128	-483	-3.172			
overige goederen en diensten		-20.897	1.176	-5.420		
voorzieningen tgv exploitatie				-71.571		
overige goederen en diensten					-35.000	
overige instellingen en personen					-2.650	
Totaal	257.353	786.920	769.224	750.131	789.782	

Water en rioleringsprogramma Terschelling 2025-2029

Tabel 20 overzicht verschil tussen beschikbare budget en geboekte kosten in de planperiode 2019-2023. (Een negatief bedrag betekent een overschrijding van het budget)

	2019	2020	2021	2022	2023	
specifieke kleine gebruiksgoederen	-8.314	-24.280	0	0	0	
specifieke verbruiksgoederen	46.934	76.417	63.114	49.656	18.166	
uitbestede werkzaamheden	84.478	75.050	-2.834	-89.770	-202.013	
betaalde leges en rechten	2.650	2.995	3.000	3.000	3.000	
overige diensten	34.285	22.044	24.499	63.976	64.722	
projecten/subsidies in exploitatie	0	0	0	-75.828	0	
overige instellingen en personen	5	607	2.500	2.500	2.500	
voorzieningen tlv exploitatie	396.662	-241.639	-130.085	0	-32.556	
Afschrijvingen	33.288	288	-1.974	-13.518	-8.518	
reele en bespaarde rente	7.208	514	406	-2.167	511	
overige verrekeningen	-56.677	19.204	18.654	18.531	115.257	
leges en andere rechten	128	483	3.172	0	0	
overige goederen en diensten	0	20.897	-1.176	5.420	0	
voorzieningen tgv exploitatie	0	0	0	71.571	0	
overige goederen en diensten	0	0	0	0	35.000	
overige instellingen en personen	0	0	0	0	2.650	
Totaal	540.647	-47.420	-20.724	33.369	-1.282	

Bijlage E Kostendeckingsplan

Tabel 21 Uitgaven

Jaar	Investerings	Nieuwe kapitaallasten	Onderzoek	Exploitatie	Kapitaallasten verleden	BTW	Totale lasten excl. Directe afschrijving	Directe afschrijving	Totale lasten incl. Directe afschrijving
2025	1.350.000	0	80.000	537.000	220.770	101.714	939.485	0	939.485
2026	800.000	54.000	65.000	537.000	214.280	209.672	1.079.951	500.000	1.579.951
2027	1.190.000	65.494	65.000	537.000	207.344	220.659	1.095.496	550.000	1.645.496
2028	1.190.000	90.475	35.000	537.000	172.480	224.734	1.059.689	600.000	1.659.689
2029	1.385.000	113.216	60.000	537.000	141.517	226.932	1.078.665	600.000	1.678.665
2030	1.212.537	143.536	95.000	537.000	119.082	236.177	1.130.796	600.000	1.730.796
2031	1.212.537	166.663	95.000	537.000	117.846	249.893	1.166.402	650.000	1.816.402
2032	1.212.537	187.561	95.000	537.000	116.608	263.346	1.199.515	700.000	1.899.515
2033	1.417.537	206.247	95.000	537.000	115.369	287.037	1.240.654	800.000	2.040.654
2034	1.212.537	228.941	95.000	537.000	114.133	300.779	1.275.853	850.000	2.125.853
2035	1.212.537	241.204	95.000	537.000	105.853	301.943	1.281.001	850.000	2.131.001
2036	1.212.537	253.331	95.000	537.000	104.617	303.847	1.293.794	850.000	2.143.794
2037	1.230.335	265.322	95.000	537.000	103.379	305.750	1.306.450	850.000	2.156.450
2038	1.212.537	277.888	95.000	537.000	102.141	307.747	1.319.776	850.000	2.169.776
2039	1.222.075	289.601	95.000	537.000	100.904	309.650	1.332.154	850.000	2.182.154
2040	1.212.537	301.558	95.000	537.000	99.666	322.103	1.355.328	900.000	2.255.328
2041	1.246.417	310.995	95.000	537.000	98.429	344.744	1.386.168	1.000.000	2.386.168
2042	1.212.537	317.670	95.000	537.000	97.190	356.538	1.403.398	1.050.000	2.453.398
2043	1.212.537	320.897	95.000	537.000	95.953	391.524	1.440.374	1.212.537	2.652.911
2044	1.491.989	317.562	95.000	537.000	94.716	450.209	1.494.486	1.491.989	2.986.475
2045	573.888	314.226	95.000	537.000	93.477	257.408	1.297.111	573.888	1.870.999
2046	312.325	310.891	95.000	537.000	92.239	202.479	1.237.609	312.325	1.549.934
2047	312.325	307.556	95.000	537.000	91.003	202.479	1.233.039	312.325	1.545.363
2048	312.325	304.220	95.000	537.000	89.764	202.479	1.228.464	312.325	1.540.789
2049	312.325	300.885	95.000	537.000	75.949	199.838	1.208.671	312.325	1.520.996
2050	346.240	297.550	95.000	537.000	74.898	206.960	1.211.408	346.240	1.557.648
2051	346.240	294.214	95.000	537.000	73.850	206.960	1.207.024	346.240	1.553.265
2052	366.305	290.879	95.000	537.000	42.973	204.909	1.170.762	366.305	1.537.067
2053	479.710	287.544	95.000	537.000	42.372	228.724	1.190.640	479.710	1.670.350
2054	346.240	284.208	95.000	537.000	41.770	200.696	1.158.674	346.240	1.504.914
2055	319.276	280.873	95.000	537.000	24.873	191.611	1.129.357	319.276	1.448.633

Water en rioleringsprogramma Terschelling 2025-2029

2056	319.276	277.538	95.000	537.000	24.516	191.611	1.125.664	319.276	1.444.940
2057	524.276	274.202	95.000	537.000	24.159	234.661	1.165.023	524.276	1.689.298
2058	332.325	270.867	95.000	537.000	0	189.353	1.092.220	332.325	1.424.545
2059	591.200	267.532	95.000	537.000	0	243.717	1.143.248	591.200	1.734.448
2060	507.803	264.196	95.000	537.000	0	226.203	1.122.400	507.803	1.630.202
2061	426.210	260.861	95.000	537.000	0	209.069	1.101.930	426.210	1.528.140
2062	434.293	257.526	95.000	537.000	0	210.766	1.100.292	434.293	1.534.585
2063	431.924	254.190	95.000	537.000	0	210.269	1.096.459	431.924	1.528.383
2064	837.357	250.855	95.000	537.000	0	295.409	1.178.265	837.357	2.015.621
2065	419.894	247.520	95.000	537.000	0	207.742	1.087.262	419.894	1.507.156
2066	437.495	210.434	95.000	537.000	0	204.351	1.046.785	437.495	1.484.281
2067	404.447	200.105	95.000	537.000	0	195.836	1.027.941	404.447	1.432.388
2068	384.382	181.389	95.000	537.000	0	188.262	1.001.651	384.382	1.386.033
2069	589.382	164.162	95.000	537.000	0	228.215	1.024.377	589.382	1.613.759
2070	315.612	142.282	95.000	537.000	0	166.602	940.884	315.612	1.256.496
2071	342.759	125.008	95.000	537.000	0	169.087	926.094	342.759	1.268.853
2072	315.612	109.213	95.000	537.000	0	160.433	901.646	315.612	1.217.258
2073	315.612	94.879	95.000	537.000	0	157.742	884.621	315.612	1.200.233
2074	483.253	78.113	95.000	537.000	0	189.704	899.817	483.253	1.383.070
2075	347.845	67.953	95.000	537.000	0	159.365	859.318	347.845	1.207.163
2076	180.205	57.929	95.000	537.000	0	122.258	812.186	180.205	992.391
2077	263.440	48.041	95.000	537.000	0	137.834	817.874	263.440	1.081.315
2078	180.205	37.844	95.000	537.000	0	118.357	788.201	180.205	968.406
2079	180.205	28.234	95.000	537.000	0	116.454	776.688	180.205	956.893
2080	0	18.522	95.000	537.000	0	76.658	727.180	0	727.180
2081	205.000	10.438	95.000	537.000	0	118.067	760.505	205.000	965.505
2082	0	4.124	95.000	537.000	0	73.723	709.848	0	709.848
2083	0	0	95.000	537.000	0	72.870	704.870	0	704.870
2084	0	0	95.000	537.000	0	72.870	704.870	0	704.870
2085	0	0	95.000	537.000	0	72.870	704.870	0	704.870

Tabel 22, Inkomsten

Jaar	rioolheffing voorstel	stijging %	Stijging	Inkomsten heffingsdeel vast	Overige inkomste	Toevoeging vanuit algemene middelen	Totale inkomsten	saldo voorziening 01-01	saldovoorziening 31-12
2025	196,65	3,23%	0,00	642.849	321.040	0	963.889	694.000	718.404
2026	216,65	10,17%	20,00	708.229	353.691	275.000	1.336.920	718.404	475.373
2027	236,65	9,23%	20,00	773.609	386.342	275.000	1.434.951	475.373	264.828
2028	256,65	8,45%	20,00	838.989	418.993	275.000	1.532.982	264.828	138.120
2029	276,65	7,79%	20,00	904.369	451.644	275.000	1.631.013	138.120	90.468
2030	296,65	7,23%	20,00	969.749	484.295	275.000	1.729.044	90.468	88.716
2031	316,65	6,74%	20,00	1.035.129	516.946	275.000	1.827.075	88.716	99.388
2032	336,65	6,32%	20,00	1.100.509	549.597	275.000	1.925.105	99.388	124.979
2033	356,65	5,94%	20,00	1.165.889	582.248	275.000	2.023.136	124.979	107.462
2034	376,65	5,61%	20,00	1.231.269	614.898	275.000	2.121.167	107.462	102.776
2035	396,65	5,31%	20,00	1.296.649	647.549	275.000	2.219.198	102.776	190.973
2036	416,65	5,04%	20,00	1.362.029	680.200	0	2.042.229	190.973	89.408
2037	436,65	4,80%	20,00	1.427.409	712.851	0	2.140.260	89.408	73.218
2038	456,65	4,58%	20,00	1.492.789	745.502	0	2.238.291	73.218	141.733
2039	476,65	4,38%	20,00	1.558.169	778.153	0	2.336.322	141.733	295.900
2040	496,65	4,20%	20,00	1.623.549	810.804	0	2.434.353	295.900	474.925
2041	516,65	4,03%	20,00	1.688.929	843.455	0	2.532.384	474.925	621.141
2042	516,65	0,00%	0,00	1.688.929	843.455	0	2.532.384	621.141	700.126
2043	516,65	0,00%	0,00	1.688.929	843.455	0	2.532.384	700.126	579.599
2044	516,65	0,00%	0,00	1.688.929	843.455	0	2.532.384	579.599	125.507
2045	491,65	-4,84%	-25,00	1.607.204	802.641	0	2.409.845	125.507	664.353
2046	466,65	-5,08%	-25,00	1.525.479	761.828	0	2.287.306	664.353	1.401.726
2047	441,65	-5,36%	-25,00	1.443.754	721.014	0	2.164.768	1.401.726	2.021.130
2048	416,65	-5,66%	-25,00	1.362.029	680.200	0	2.042.229	2.021.130	2.522.571
2049	391,65	-6,00%	-25,00	1.280.304	639.387	0	1.919.690	2.522.571	2.921.265
2050	366,65	-6,38%	-25,00	1.198.579	598.573	0	1.797.152	2.921.265	3.160.768
2051	341,65	-6,82%	-25,00	1.116.854	557.759	0	1.674.613	3.160.768	3.282.117
2052	316,65	-7,32%	-25,00	1.035.129	516.946	0	1.552.075	3.282.117	3.297.124
2053	291,65	-7,90%	-25,00	953.404	476.132	0	1.429.536	3.297.124	3.056.310
2054	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	3.056.310	2.980.932
2055	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	2.980.932	2.961.835
2056	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	2.961.835	2.946.431
2057	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	2.946.431	2.686.668
2058	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	2.686.668	2.691.659

Water en rioleringsprogramma Terschelling 2025-2029

2059	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	2.691.659	2.386.746
2060	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	2.386.746	2.186.080
2061	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	2.186.080	2.087.476
2062	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	2.087.476	1.982.427
2063	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	1.982.427	1.883.580
2064	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	1.883.580	1.297.495
2065	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	1.297.495	1.219.875
2066	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	1.219.875	1.165.130
2067	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	1.165.130	1.162.277
2068	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	1.162.277	1.205.780
2069	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	1.205.780	1.021.557
2070	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	1.021.557	1.194.596
2071	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	1.194.596	1.355.279
2072	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	1.355.279	1.567.557
2073	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	1.567.557	1.796.859
2074	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	1.796.859	1.843.326
2075	291,65	0,00%	0,00	953.404	476.132	0	1.429.536	1.843.326	2.065.699
2076	266,65	-8,57%	-25,00	871.679	435.318	0	1.306.997	2.065.699	2.380.305
2077	241,65	-9,38%	-25,00	789.954	394.505	0	1.184.459	2.380.305	2.483.449
2078	216,65	-10,35%	-25,00	708.229	353.691	0	1.061.920	2.483.449	2.576.963
2079	191,65	-11,54%	-25,00	626.504	312.877	0	939.381	2.576.963	2.559.452
2080	191,65	0,00%	0,00	626.504	312.877	0	939.381	2.559.452	2.771.653
2081	191,65	0,00%	0,00	626.504	312.877	0	939.381	2.771.653	2.745.529
2082	191,65	0,00%	0,00	626.504	312.877	0	939.381	2.745.529	2.975.063
2083	191,65	0,00%	0,00	626.504	312.877	0	939.381	2.975.063	3.209.574
2084	191,65	0,00%	0,00	626.504	312.877	0	939.381	3.209.574	3.444.085
2085	191,65	0,00%	0,00	626.504	312.877	0	939.381	3.444.085	3.678.596

Bijlage F Aansluitverordening

Aansluitverordening riolering Terschelling

Aansluitverordening riolering Terschelling

Hoofdstuk I. Algemene bepalingen

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

1. aansluiting: De verbinding tussen het particulier riool en de openbare riolering. Hier vallen ook tijdelijke verbindingen onder, zoals bij tijdelijke lozingen van bronneringswater en lozing vanaf een tijdelijke bouwplaatsinrichting.
2. aansluitpunt:
  - a. De erfscheidingsput, gelegen op of binnen 1,0 meter afstand van de kadastrale eigendomsgrens van het aan te sluiten perceel;
  - b. Bij het ontbreken van een erfscheidingsput op of binnen 1,0 meter afstand van de eigendomsgrens, de perceelsgrens;
  - c. Bij drukriool of IBA, gelegen binnen de perceelgrens, het punt waar het particuliere riool is aangesloten op de gemeentelijke ontvangstput of de IBA. Bij ligging van drukriool of IBA buiten de perceelsgrens, de erfscheidingsput binnen 1,0 m van de perceelsgrens of bij het ontbreken van een erfscheidingsput, de perceelsgrens (als onder punt a of b);
  - d. Bij openbaar gemeentelijk hoofdriool, gelegen binnen de perceelgrens, het punt waar de liggende particuliere afvoerleiding aansluit op de standleiding op het hoofdriool of de erfscheidingsput indien deze gelegen is op of binnen een afstand van 1,0 m vanaf de standleiding;
  - e. Bij meerdere percelen die gezamenlijk een perceel/terrein in eigen/beheer hebben waarover riolering loopt waarop de percelen zijn aangesloten de erfscheidingsput, gelegen op of binnen 1,0 meter afstand van de kadastrale eigendomsgrens van het perceel/terrein waarover de riolering loopt;
  - f. Bij bebouwing, direct grenzend aan gemeentelijk openbaar gebied, een afstand van 0,5 m uit de gevel in het geval leidingen vanuit de bebouwing of regenpijpen aan de bebouwing direct aansluiten op de perceelaansluitleiding.
    - i. Bij een in openbare grond aanwezige verzamelleiding rond de bebouwing, het punt waar de verzamelleiding aansluit op de perceelaansluitleiding.
    - ii. Bij een in openbare grond aanwezige ontlastvoorziening aan een regenpijp, het punt waar de ontlastvoorziening aansluit op de perceelaansluitleiding.
    - iii. Bij een in openbare grond aanwezige afscheider voor olie, vet of slib, het punt waar deze afscheider aansluit op de perceelaansluitleiding.
  - g. Aanwezige verzamelleidingen rond de bebouwing, ontlastvoorzieningen aan de regenpijpen en afscheiders gelegen in openbaar gebied vallen onder de particuliere riolering;
  - h. Bij hemelwaterlozing of grondwaterlozing op een watergang in openbare grond, de erfscheidingsput binnen 1,0 m van de perceelsgrens of bij het ontbreken van een erfscheidingsput, de perceelsgrens (als onder punt a of b);
  - i. Bij hemelwaterlozing of grondwaterlozing op een watergang die gedeeltelijk of geheel op de particuliere grond ligt, het punt waar de particuliere afvoerleiding uitkomt in de watergang. De uitmondingsvoorziening inclusief de eventuele bescherming van de schuine kant en de bodem van de watergang tegen uitspoeling hoort in deze situatie bij de particuliere riolering.
3. particulier riool: De binnen de kadastrale eigendomsgrenzen van het aan te sluiten perceel (en bij meerdere percelen die gezamenlijk een perceel/terrein in eigen/beheer hebben ook binnen de kadastrale eigendomsgrenzen van het gezamenlijke perceel/terrein) gelegen gebouwriolering, buitenriolering of terreinleidingen en watergangen met inbegrip van eventueel aanwezige erfscheidingsputten, ontlastvoorzieningen, drainagevoorzieningen, spuw- of uitstroomvoorzieningen, uitmondingsvoorzieningen in watergangen, waterbergingsvoorzieningen en infiltratievoorzieningen.
4. gebouwriolering: het geheel van de binnen een gebouw aanwezige afvoerleidingen en de aan de gevel bevestigde regenpijpen, met inbegrip van ontluichtingsleidingen.
5. openbare riolering: Het geheel van leidingstelsels (buisstelsel en stelsel van watergangen) dat bij de gemeente in eigendom en beheer is voor inzameling en transport van afvalwater, met inbegrip van de daartoe behorende putten, rioolgemalen, drukleidingen, duikers, stuwen, goten, kolken en voorzieningen van overeenkomstige aard.
6. openbare hoofdriolering: de openbare riolering, in beheer van de gemeente, met uitzondering van de daarop aangesloten aansluitleidingen. De inspectieputten, pompputten en ontvangstputten van drukriolering en de IBA-systemen vallen onder de hoofdriolering. Watergangen in openbaar gebied vallen ook onder de hoofdriolering.
7. drukriolering: de openbare riolering, voor de afvoer van afvalwater, exclusief hemel- en grondwater waarbij het transport door het riool plaatsvindt door middel van met pompinstallaties veroorzaakte druk.

8. IBA: afkorting van: Individuele Behandeling van Afvalwater. Een IBA-systeem is een voorziening die huishoudelijk of bedrijfsmatig afvalwater plaatselijk en kleinschalig zuivert
9. perceelaansluitleiding: De aansluitleiding, in beheer van de gemeente, vanaf de inlaat op de openbare hoofdriolering tot aan het aansluitpunt op het particuliere riool. De inlaat op het hoofdriool, de standleiding en de uitlegger zijn onderdelen van de perceelaansluitleiding. De erfscheidingsput niet, tenzij deze in openbare grond zit
10. Erfscheidingsput: Put gelegen nabij de erfgrans ten behoeve van controle van de afvoer en het verrichten van onderhoud. Indien liggend op particulier terrein is deze onderdeel van het particuliere riool. Indien liggend in gemeentelijke grond is deze onderdeel van de perceelaansluitleiding.
11. ontlastput: Voorziening onder aan de regenpijp die beoogt, tijdens onvoldoende afvoercapaciteit van de aansluitleiding en/of buitenriolering, het overtollige water zonder schade af te voeren buiten het gebouw.
12. lozingstoestel: toestel bestemd voor de rechtstreekse lozing van huishoudelijke afvalwater of de binnenriolering (NEN-3215) Voorbeelden van lozingstoestellen zijn: wc, wasbak, douchebak, bad, gootsteen, schroput, wasmachine-afvoer, etc
13. spuwer of uitstroomvoorziening: voorziening waaruit hemelwater vanuit een leidingstelsel kan uitstromen op het oppervlak, waarna het water vervolgens verder oppervlakkig kan afstromen via de verharding en/of goten. Indien liggend op particulier terrein is deze voorziening onderdeel van het particuliere riool. Indien liggend in openbaar terrein is deze voorziening onderdeel van de perceelaansluitleiding.
14. afvalwater: Verzamelnaam voor al het water dat van een perceel wordt afgevoerd. Hieronder valt huishoudelijk en bedrijfsmatig afvalwater, hemelwater en grondwater.
15. huishoudelijk of bedrijfsmatig afvalwater: Water dat vervuild is door huishoudelijk of bedrijfsmatig gebruik en afkomstig is van bijvoorbeeld toilet, douche en wasmachine.
16. bronneringswater: Grondwater, onttrokken ten behoeve van tijdelijke verlaging van de grondwaterstand.
17. drainagewater: Grondwater, ingezameld door een ingegraven doorlatend buizensysteem.
18. gemengd rioolstelsel: De openbare riolering voor de afvoer van afvalwater, inclusief hemelwater. In uitzonderlijke gevallen kan er ook grondwater op geloosd worden.
19. gescheiden rioolstelsel: De openbare riolering met een leidingstelsel (buisenstelsel of stelsel van watergangen en of goten) voor de afvoer van hemel- of drainagewater en een leidingstelsel voor de afvoer van het huishoudelijke of bedrijfsmatige afvalwater.
20. openbaar drainagestelsel: leidingstelsel in beheer bij de gemeente, bestemd voor de afvoer van overtollig grondwater.
21. waterbergingsvoorziening: voorziening waarin het hemelwater tijdelijk wordt opgevangen om de afvoer tijdens hevige neerslag te beperken en/of te vertragen om daarmee het rioolstelsel te ontlasten. Dit kan oppervlakkig zijn (bijvoorbeeld een vijver of een wadi) of in de vorm van een ondergrondse constructie (bijvoorbeeld bergingskratten, opslagtank). Hierbij kan het water uit de bergingsvoorziening eventueel ook worden hergebruikt
22. infiltratievoorziening: voorziening om hemelwater te laten infiltreren (wegzakken) in de bodem. Hiermee wordt de afvoer naar het rioolstelsel beperkt en het rioolstelsel ontlast. Een infiltratie- voorziening kan oppervlakkig zijn (geen verharding, wadi, water-passerende of waterdoorlatende verharding) of een ondergrondse voorziening eventueel in combinatie met een waterbergende voorziening (bijvoorbeeld: infiltratieriolen, infiltratieputten of infiltratiekratten).
23. wadi: afkorting van: Water Afvoer Drainage Infiltratie; voorziening (laagte in het terrein) om tijdelijk hemelwater te bergen en te laten infiltreren in de bodem en/of vertraagd af te voeren naar het rioolstelsel. Een wadi is voorzien van een constructie (overstort of slokop) die zorgt dat wanneer de wadi vol is het water snel afgevoerd kan worden naar het openbaar rioolstelsel.
24. gebruiker: De perceeleigenaar, de zakelijk gerechtigde van het perceel of de huurder die gebruik maakt van de aansluiting op de openbare riolering.
25. rechthebbende: De eigenaar, de vereniging van eigenaren of zakelijk gerechtigde van het perceel ten behoeve waarvan de aansluiting op de openbare riolering wordt gerealiseerd en in stand gehouden.

Hoofdstuk II. Vergunning

Artikel 2. Vergunningplicht

1. Het is verboden zonder een daartoe verleende aansluitvergunning een aansluiting van een particulier riool op de openbare riolering tot stand te brengen of te wijzigen.
2. De beheerder verleent alleen goedkeuring voor het tot stand brengen en in stand houden van de aansluitleiding:
  - a. voor de afvoer van gemengd water indien ter plaatse een gemengd stelsel aanwezig is en niet de mogelijkheid bestaat het hemelwater te lozen in de grond of op het oppervlaktewater;
  - b. voor de afvoer van huishoudelijk of bedrijfsmatig afvalwater naar het daarvoor bedoelde buizenstelsel, indien ter plaatse een druk- of vacuümriool dan wel een gescheiden vrijervalstelsel aanwezig is;
  - c. voor de afvoer van hemel- of drainagewater naar het daarvoor bedoelde openbare riolering inclusief watergangen en goten, indien ter plaatse een (verbeterd) gescheiden stelsel aanwezig is.

3. Als de rechthebbende voor de aansluiting van meer dan één particuliere afvoerleiding op de openbare riolering een aansluitvergunning aanvraagt, wordt voor deze aanvragen tezamen één vergunning verleend, waarin alle aansluitingen afzonderlijk worden vermeld.
4. In de vergunning kunnen voorschriften worden opgenomen met betrekking tot:
  - a. het tot stand brengen van de aansluiting;
  - b. de technische eisen aan de aansluiting;
  - c. het aantal aansluitingen en de locaties van de aansluitingen;
  - d. het onderhoud, de renovatie en de vervanging van de perceelaansluitleiding;
  - e. sloopwerkzaamheden op het perceel van de rechthebbende;
  - f. de periode waarvoor de vergunning wordt verleend als de aansluiting is bedoeld voor de afvoer van bronneringswater als het een tijdelijke aansluiting betreft;
  - g. de pompcapaciteit van de pomp in het gemaal als voor het aansluitpunt een gemaal is opgenomen om het afvalwater te kunnen lozen in de openbare riolering;
  - h. het maximale lozingsdebiet, lozingsvolume en het lozingstijdslot.
5. Als de rechthebbende binnen één jaar na verlening van de aansluitvergunning geen verzoek heeft gedaan de aansluiting of wijziging van de aansluiting waarop die aansluitingvergunning betrekking heeft, uit te voeren, kunnen burgemeester en wethouders de aansluitvergunning intrekken.

Artikel 3. Het verkrijgen van goedkeuring

1. De aanvraag om goedkeuring wordt schriftelijk met behulp van een daartoe bestemd aanvraagformulier, bij de beheerder ingediend door de rechthebbende, van het aan te sluiten dan wel aangesloten perceel.
2. Bij een aanvraag om goedkeuring dienen ten minste de volgende gegevens door de rechthebbende te worden vermeld:
  - a. de naam en het adres van de rechthebbende;
  - b. de ligging van het aan te sluiten dan wel aangesloten perceel aan de hand van straat en huisnummer of, indien nog geen huisnummer is toegekend, aan de hand van het kadastraal nummer van het betreffende perceel;
  - c. de aard en de hoeveelheid (volume en debiet) van het af te voeren afvalwater, en of er regenwater zal worden afgevoerd; In geval van afvoer van bedrijfsafvalwater dient hierbij tevens de samenstelling en temperatuur van het af te voeren water vermeld te worden;
  - d. van het aan te sluiten of te wijzigen particulier riool een situatieschets, op een schaal van 1:100 of groter, met daarop ten minste de volgende gegevens:
    - i. de ligging, het verloop en de dimensies van leidingen en (bergings)voorzieningen;
    - ii. de hoogteligging en het materiaal ter plaatse van het aansluitpunt;
    - iii. het toe te passen duidelijke verschil in materiaalkleur tussen leidingen voor verschillende soorten waterstromen. De in de gemeente uniform te hanteren kleuren zijn:
      1. Hemelwater: (midden)grijs;
      2. Vuil- of Zwartwater: roodbruin;
      3. Grijswater: (midden)grijs;
      4. Gemengd: roodbruin;
      5. Grondwater (drainage of infiltratie): groen;
  - e. in geval van een benodigde hemelwatervoorziening, een berekening van de hoeveelheid afvoerend verhard oppervlak.
3. Over goedkeuring om een aansluiting tot stand te brengen of te wijzigen wordt pas beslist nadat bij de aanvraag alle in het tweede lid vermelde gegevens in het bezit van de gemeente zijn. Bij het ontbreken van gegevens wordt de rechthebbende daarover geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld deze gegevens alsnog, binnen 8 weken na deze berichtgeving, aan te vullen.

Artikel 4. Het weigeren van goedkeuring

1. Goedkeuring tot aansluiting kan slechts worden geweigerd indien aansluiting van de aansluitleiding op het openbaar riool of wijziging van die aansluiting vanwege technische, juridische, milieutechnische of milieueconomische redenen bezwaarlijk is.
2. Aansluiting van het particulier riool op het openbaar riool of wijziging van die aansluiting is in ieder geval bezwaarlijk indien:
  - a. de hoogteligging van het aansluitpunt (binnenonderkant buis) lager ligt dan de bovenzijde van het openbaar riool, vermeerderd met 200 mm plus de benodigde hoogte voor het afschot van minimaal 1:100 van de aansluitleiding;
  - b. de bovenzijde van een lozingstoestel lager is gelegen dan 150 mm boven de kruin van de straat, tenzij maatregelen worden getroffen om terugvloeien van het water in een lozingstoestel te voorkomen zoals bijvoorbeeld een pompinstallatie voorzien van een balkeerklap wordt aangesloten;

- c. de gevraagde aansluiting een samengevoegde voorziening betreft, terwijl een gescheiden rioolstelsel aanwezig is;
  - d. de gevraagde aansluiting een lozing voor afvalwater en/of hemelwater betreft, waarvoor krachtens de geldende milieuwetgeving een vergunning benodigd is, maar niet is verleend, of niet aan de geldende algemene regels is voldaan;
  - e. het openbaar riool ter plaatse of benedenstrooms van de aansluitleiding niet over voldoende capaciteit beschikt om de hoeveelheid te lozen water af te kunnen voeren;
  - f. aansluiting wordt aangevraagd voor de permanente lozing van niet-verontreinigd drainage- of bronneringswater in een deel van de gemeente waar het openbaar riool niet is bestemd voor de afvoer van drainage- of bronneringswater;
  - g. aansluiting wordt gevraagd voor de lozing van hemelwater in een deel van de gemeente waar het openbaar riool niet is bestemd voor de afvoer van hemelwater.
  - h. een Omgevingsvergunning is geweigerd.
3. Een weigering om goedkeuring is met redenen omkleed, waarbij de beheerder de nadere eisen aangeeft waaraan moet worden voldaan om voor goedkeuring in aanmerking te komen.

Hoofdstuk III. Aansluiting

Artikel 5. Verzoek tot aanleg of wijziging perceelaansluitleiding

1. Als nog geen perceelaansluitleiding aanwezig is kan de rechthebbende aan wie ingevolge hoofdstuk II een aansluitvergunning is verleend, de gemeente verzoeken de perceelaansluitleiding aan te leggen, die nodig is voor het realiseren van de aansluiting of de wijziging daarvan, waarop de aansluitvergunning betrekking heeft. De rechthebbende moet een daartoe strekkend schriftelijk verzoek indienen bij burgemeester en wethouders.
2. Bij het verzoek tot het aanleggen van een perceelaansluitleiding moeten in ieder geval de volgende gegevens door de rechthebbende worden vermeld:
  - a. de naam en het woonadres van de rechthebbende;
  - b. het nummer van de aansluitvergunning;
  - c. de door rechthebbende gewenste datum van uitvoering.
3. Het verzoek tot aansluiting wordt slechts in behandeling genomen als deze gegevens volledig zijn vermeld.
4. Als de kosten van de aanleg van de perceelaansluitleiding reeds zijn voldaan uit hoofde van een eerder door de rechthebbende met de gemeente gesloten overeenkomst, moet de rechthebbende dit naast de in het tweede lid bedoelde gegevens bij het verzoek tot aansluiting of wijziging vermelden.
5. Zo spoedig mogelijk doch uiterlijk binnen 8 weken na de ontvangst van het verzoek stellen burgemeester en wethouders zoveel mogelijk in overleg met rechthebbende een termijn vast voor uit-voering van de aansluiting.

Artikel 6. Melding tot aansluiting

1. Als al een perceelaansluitleiding aanwezig is moet de rechthebbende aan wie ingevolge hoofdstuk II een aansluitvergunning is verleend, de datum van het realiseren van de aansluiting of de wijziging daarvan, minimaal 3 werkdagen vóór de datum van uitvoeren melden aan de gemeente. De rechthebbende moet een schriftelijke melding indienen bij burgemeester en wethouders.
2. Bij de melding tot aansluiting moeten in ieder geval de volgende gegevens door de rechthebbende worden vermeld:
  - a. de naam en het woonadres van de rechthebbende;
  - b. het nummer van de aansluitvergunning;
  - c. de datum van uitvoering.
3. De melding tot aansluiting wordt slechts in behandeling genomen als deze gegevens volledig zijn vermeld.
4. De bevoegde medewerker van de gemeente neemt naar aanleiding van de melding contact op met de rechthebbende en maakt een afspraak om de aansluiting te controleren.
5. Als de rechthebbende de aansluiting verricht, onttrekt de rechthebbende het aansluitpunt en de terreinleidingen niet aan het zicht, totdat de leidingen volgens afspraak zijn gecontroleerd en goedgekeurd door een medewerker van de gemeente.

Artikel 7. Kosten van de aansluiting

1. De uitvoering van de aanleg of wijziging van de aansluiting van het particuliere riool op een aanwezige perceelaansluitleiding met inbegrip van de plaatsing van een afscheidingsput geschiedt door of namens rechthebbende en voor rekening van de rechthebbende.
2. Indien conform artikel 6 door of namens rechthebbende een verzoek is ingediend voor de aanleg van een nog niet aanwezige of een te wijzigen perceelaansluitleiding stelt de gemeente vooraf een offerte op voor de kosten van de aanleg of wijziging van de perceelaansluitleiding.

3. De gemeente is niet gehouden tot feitelijke aanleg van de perceelaansluitleiding, voordat de rechthebbende zich door betaling van de kosten voor de perceelaansluiting akkoord heeft verklaard met de in het eerste lid genoemde kosten op basis van een offerte.
4. De kosten voor de aanleg van de perceelaansluitleiding worden niet in rekening gebracht als deze al op andere wijze op de rechthebbende zijn verhaald.
5. De werkelijke kosten van de aanleg of wijziging van de perceelaansluitleiding worden in rekening gebracht bij de rechthebbende.
6. Indien de aanvrager verzoekt om aanleg van een aansluitleiding in een gebied waar vuilwater verzameld en getransporteerd wordt middels drukriolering, dient er naast de aanleg van een aansluitleiding door de gemeente, in het openbaar gebied tevens een pompput met pomp te worden aangelegd die het vuilwater op de drukriolering loost. Deze pomp is eigendom en in beheer van de gemeente. De kosten van aanleg van de pomp en pompput en persleiding komen voor rekening van de aanvrager.

Hoofdstuk IV. Beheer en onderhoud

Artikel 8. Beheer, onderhoud, renovatie en vervanging

1. Het beheer en onderhoud, de renovatie dan wel de vervanging van de perceelaansluitleiding wordt uitgevoerd door of namens de gemeente en voor rekening van de gemeente, tenzij de betreffende werkzaamheden moeten worden uitgevoerd ten gevolge van een onjuist gebruik van het particulier riool, in welk geval de kosten voor rekening van de rechthebbende of veroorzaker komen. Na vervanging van de perceelaansluitleiding wordt het particuliere riool hier door of namens de gemeente weer op aangesloten.
2. Onder onjuist gebruik wordt in ieder geval begrepen:
  - a. het via deze aansluiting lozen van stoffen die, vanwege hun aard en samenstelling, verstoppingen in de aansluitleiding of de openbare riolering veroorzaken;
  - b. het via deze aansluiting lozen van stoffen die, door hun aard of concentratie, de constructie van de perceelaansluitleiding of de openbare riolering aantasten.
3. De kosten voor het onderhoud van het particulier riool komen voor rekening van de rechthebbende, tenzij vaststaat dat de noodzaak tot onderhoud is veroorzaakt door inspoeling vanuit de openbare riolering.
4. Onder renovatie wordt tevens begrepen het aanpassen van de perceelaansluitleiding ten gevolge van een wijziging van de openbare riolering.

Artikel 9. Calamiteiten

1. Bij een verstopping of andere storing in het riool graaft de rechthebbende het aansluitpunt op en onderzoekt of het een verstopping of een storing betreft in het particuliere riool of in de perceel- aansluitleiding. Als er ter hoogte van het aansluitpunt water in de leiding staat zit de verstopping in de openbare riolering of in de perceelaansluitleiding. Als er ter hoogte van het aansluitpunt geen water in de leiding staat zit de verstopping in het particuliere riool. De rechthebbende of de gebruiker legt de situatie vast door middel van meerdere foto's.
2. Als na het in lid 1 bedoelde onderzoek wordt vermoed dat sprake is van een verstopping of storing in de perceelaansluitleiding of van een verstopping of storing als gevolg van inspoeling vanuit de openbare riolering, neemt de rechthebbende of de gebruiker contact op met de gemeente voor het verrichten van de noodzakelijke werkzaamheden. De rechthebbende of de gebruiker verstrekt hierbij de foto's van de situatie.
3. Wanneer sprake is van een situatie als bedoeld in lid 2 en de rechthebbende heeft contact opgenomen met de gemeente, dan komt de rechthebbende in aanmerking voor een vergoeding van de in lid 1 gemaakte onderzoekskosten. De vergoeding bedraagt maximaal €300,- en kan alleen betrekking hebben op verricht graaf- of grondwerk. De vergoeding wordt alleen toegekend indien, binnen 8 weken na uitvoering, een gespecificeerde factuur van de gemaakte kosten kan worden overgelegd.
4. Als na het in lid 1 bedoelde onderzoek blijkt dat er sprake is van een verstopping of storing in het particuliere riool moet de rechthebbende deze verstopping of storing zelf verhelpen.
5. Als bij of na het verrichten van de in lid 2 bedoelde werkzaamheden door de gemeente blijkt dat de kosten van deze werkzaamheden op grond van artikel 9 voor rekening van de rechthebbende of gebruiker behoren te zijn, worden de door de gemeente gemaakte kosten bij de rechthebbende of gebruiker in rekening gebracht.

Hoofdstuk V. Verwijdering aansluiting, sloop

Artikel 10. Zorgplicht

1. Bij sloopwerkzaamheden of andere werkzaamheden op een op de openbare riolering aangesloten perceel, moeten door de rechthebbende zodanige voorzieningen aan het particulier riool worden getroffen dat (bijvoorbeeld) verzanding van de openbare riolering en de perceelaansluitleiding wordt voorkomen.

2. Als de rechthebbende bij sloopwerkzaamheden niet voldoet aan de in het eerste lid omschreven zorgplicht, heeft de gemeente de bevoegdheid de aansluiting op de openbare riolering af te sluiten en de hieraan verbonden kosten te verhalen op de rechthebbende.
3. Als het gebruik van een aansluitleiding definitief wordt beëindigd is de rechthebbende verplicht de gemeente hiervan in kennis te stellen.
4. Als het gebruik van een aansluitleiding definitief wordt beëindigd, wordt de op de aansluitleiding betrekking hebbende vergunning ingetrokken.
5. Als het gebruik van een aansluitleiding definitief wordt beëindigd, is de rechthebbende verplicht om de particuliere aansluiting te verwijderen tot het aansluitpunt. De rechthebbende is verplicht om de perceelaansluitleiding af te doppen, zodat niets vanaf het terrein in de perceelaansluitleiding en de openbare riolering kan komen.
6. Als de rechthebbende de particuliere aansluiting verwijdert, onttrekt de rechthebbende het aansluitpunt niet aan het zicht, totdat de werkzaamheden volgens afspraak zijn gecontroleerd door een medewerker van de gemeente.

Hoofdstuk VI. Handhaving

Artikel 11. Stilleggen van de werkzaamheden

1. Burgemeester en wethouders zijn bevoegd het aansluitwerk stil te leggen als er wordt aangesloten:
  - a. zonder aansluitvergunning;
  - b. in afwijking van de aansluitvergunning;
  - c. in afwijking van de voorschriften van deze verordening.
2. Met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze verordening zijn belast de in dienst van de gemeente zijnde toezichthouders.
3. Voorts zijn met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze verordening belast de door het college dan wel de burgemeester aangewezen personen.
4. Als het toezicht constateert, dat in afwijking van het bepaalde in artikel 6 de aansluiting in gebruik is genomen, kunnen burgemeester en wethouders de eigenaar of degene, die het in zijn macht heeft aan de verboden toestand een einde te maken, aanschrijven tot het staken van het gebruik of tot het alsnog voldoen aan alle voorwaarden van de aansluitvergunning.

Hoofdstuk VII. Straf-, overgangs- en slotbepalingen

Artikel 12. Strafbepaling

1. Het is verboden bronneringswater, drainagewater of hemelwater te lozen op de voor afvalwater bestemde afvoerbuis van een gescheiden stelsel.
2. Het is verboden om andere stoffen dan niet-verontreinigd hemelwater of niet-verontreinigd grondwater te lozen op de voor hemelwater bestemde afvoerbuis van een gescheiden stelsel.
3. Overtreding van het bepaalde bij of krachtens deze verordening wordt gestraft met een geldboete van de tweede categorie of hechtenis van ten hoogste drie maanden.

Artikel 13. Hardheidsclausule

Burgemeester en wethouders kunnen van de bepalingen in deze verordening afwijken voor zover toepassing gelet op het belang dat deze regeling beoogt te beschermen, zal leiden tot een onbillijkheid van overwegende aard.

Artikel 14. Inwerkingtreding en intrekking

Deze verordening treedt in werking op de eerste dag na die van de bekendmaking.
De Aansluitverordening riolering gemeente Terschelling d.d. @@@@, wordt ingetrokken.

Artikel 15. Overgangsrecht

1. De aanvragen tot aansluiting of wijziging van een aansluiting die voor de datum van inwerkingtreding van deze verordening zijn ingediend vallen onder de bepalingen van deze verordening.
2. Op aansluitingen die op het moment van de inwerkingtreding van deze verordening krachtens de tot dan geldende wetgeving en voorschriften tot stand zijn gebracht, zijn de bepalingen van hoofdstuk IV en hoofdstuk V van deze verordening rechtstreeks van toepassing.
3. Bij strijdig zijn van bepalingen in deze verordening met bepalingen in overeenkomsten, gesloten tussen de gemeente en de rechthebbende, prevaleert het bepaalde in de overeenkomsten.
4. Vergunningen verleend krachtens de verordening bedoeld in artikel 14 blijven voor zover zij niet eerder zijn vervallen of ingetrokken na de inwerkingtreding van deze verordening van kracht.

Artikel 16.Citeertitel

Deze verordening kan worden aangehaald als "Aansluitverordening Terschelling 2025".

Aldus besloten in de openbare raadsvergadering van de gemeente Terschelling op @@@@

TOELICHTING

1. Opzet van de verordening

Uitgangspunt van deze verordening is dat voor een nieuwe aansluiting op de openbare riolering of een wijziging van de bestaande aansluiting, een vergunning is vereist. In de vergunning worden voorwaarden gesteld waaraan de aansluiting moet voldoen. Deze voorwaarden betreffen allereerst de technische eisen waaraan de aansluiting moet voldoen. De technische eisen betreffen het leidingverloop en de dimensionering, de hoogteligging van de aansluitleiding en het materiaal ter plaatse van het aansluitpunt.

Ook worden nadere voorwaarden gesteld voor het geval er een gescheiden rioolstelsel is. Dat wil zeggen dat er dan een aparte aansluiting voor een hemelwaterriool en een aparte aansluiting voor een vuilwaterriool worden aangelegd. Hierbij moet rekening worden gehouden met de in het Besluit bouwwerken leefomgeving en de bouwverordening Terschelling opgenomen bouwtechnische eisen. Tenslotte zijn er voorwaarden opgenomen over onderhoud, renovatie en vervanging van de aansluiting en beëindiging van het gebruik van de aansluiting.

De openbare riolering wordt op een drietal plaatsen begrensd: het punt waar afvalwater wordt overgenomen van de producent (doorgaans daar waar het particulier riool overgaat in gemeentelijk eigendom), het punt waar afvalwater wordt overgedragen aan de beheerder van de zuiveringstechnische werken en het punt waar overstortingen op het oppervlaktewater plaatsvinden.

Deze verordening heeft alleen betrekking op de begrenzing van het eerstgenoemde punt. Deze begrenzing, de plaats waar het particulier riool is aangesloten op de perceelaansluitleiding (de uitlegger) naar een hoofdriool of een watergang, wordt het aansluitpunt genoemd. Het aansluitpunt, welke de verbinding vormt tussen de perceelaansluitleiding en de particuliere aansluiting, wordt in de verordening gesitueerd op de kadastrale eigendomsgrens van het aan te sluiten perceel, of vanuit praktische overweging niet meer dan een meter daar vandaan, indien er binnen deze afstand een erfscheidingsput aanwezig is.

Het eigendom en beheer van de erfscheidingsput ligt in alle gevallen bij de eigenaar van het perceel waarop de erfscheidingsput staat. Dit ongeacht door wie de erfscheidingsput is geplaatst. Voor het eigendom van een spuwer of uitstroomvoorziening of een uitmondingsconstructie in een watergang geldt hetzelfde.

Bij bebouwing die direct aansluitend aan het openbaar gebied is gelegen, ligt het beheer en eigendom van de riolering net even anders. Bij een leiding die rechtstreeks uit het gebouw komt of een regenpijp aan het gebouw die rechtstreeks aansluit op de perceelaansluitleiding is het aansluitpunt bepaald op 0,5 m uit de gevel. Maar wanneer er rond de bebouwing een verzamelleiding ligt, die deels in openbaar gebied ligt, dan is het aansluitpunt bepaald op het punt waar deze verzamelleiding aansluit op de perceelaansluitleiding. Vaak zal op deze plaats een erfscheidingsput of een inspectieput zijn geplaatst. Deze put, gelegen in openbaar gebied, valt in dat geval onder de openbare riolering. Bij een op de regenpijp aangesloten ontlastvoorziening valt deze ontlastvoorziening nog onder de particuliere riolering. Wanneer een voorziening voor het afscheiden van olie, vet of slib in openbaar gebied is geplaatst, omdat hiervoor op particulier terrein geen ruimte was, dan valt deze voorziening en ook de riolering tussen de bebouwing en deze voorziening nog onder de particuliere riolering.

De aansluitleiding bestaat dus vanaf het hoofdriool achtereenvolgens uit de perceelaansluitleiding, het aansluitpunt en het particuliere riool (ook wel particuliere afvoerleiding genoemd). Het deel van de aansluitleiding vanaf het aansluitpunt naar het hoofdriool van het gemeentelijk rioolstelsel (de perceel- aansluitleiding) wordt beheerd door de gemeente. Dit deel van de aansluiting ligt onder openbaar gebied.

Als er nu bijvoorbeeld een verstopping is ontstaan in het particuliere riool, dan moet de rechthebbende zelf en voor eigen rekening zorgdragen voor het verhelpen van het probleem. Dit kan bijvoorbeeld door het inschakelen van een installateur. Is er een verstopping ontstaan in de perceelaansluitleiding, bijvoorbeeld door ingroeivende boomwortels of door verzakking, dan draagt de gemeente zorg voor de reparatie. De kosten van onderhoud, renovatie en vervanging van de perceelaansluitleiding zijn voor de gemeente. Hierop is echter wel een uitzondering gemaakt. Als het aannemelijk is dat de betreffende onderhouds- of herstelwerkzaamheden moeten worden uitgevoerd als gevolg van een onjuist gebruik van het riool, dan zijn de kosten voor rekening van de rechthebbende of de veroorzaker van de schade.

De aanleg van de perceelaansluitleiding geschiedt door de gemeente of door een namens de gemeente in te schakelen aannemer. Deze legt de perceelaansluitleiding aan voor rekening van de eigenaar. De kosten die de eigenaar moet betalen zijn in beginsel de daadwerkelijke kosten van de aanleg.

De verlening van de vergunning kan door de gemeente worden geweigerd als aansluiting van het particulier riool op de openbare riolering of wijziging van die aansluiting vanwege technische, juridische of milieuhygiënische redenen bezwaarlijk is. In de verordening is geen uitputtende regeling opgenomen met betrekking tot weigeringsgronden voor het verlenen van de vergunning. Wel zijn situaties opgenomen die in ieder geval worden aangemerkt als bezwaarlijk voor het verlenen van een vergunning voor de

aansluiting. Een van deze weigeringsgronden is de aansluiting van drainage water hetgeen in de lijn ligt van het beleid van de vierde Nota waterhuishouding.

Als een vergunningaanvraag wordt geweigerd moet deze weigering voorzien zijn van een goede motivering.

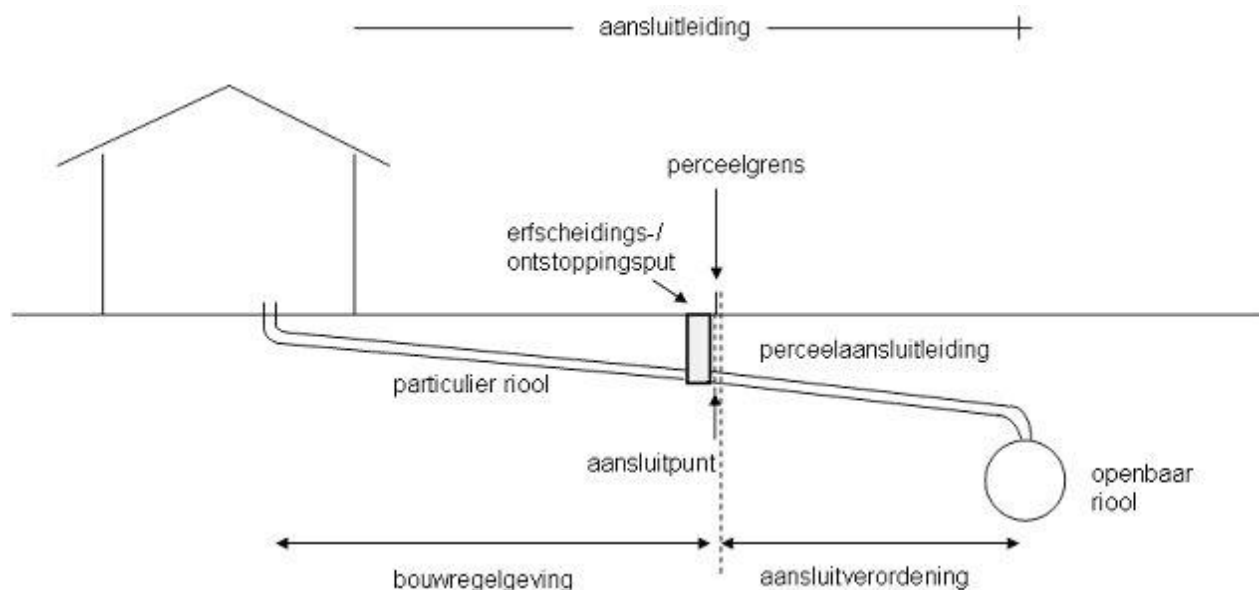
Deze verordening is opgebouwd uit 16 artikelen, die zijn ondergebracht in zeven hoofdstukken. In hoofdstuk I worden de begripsbepalingen gegeven. Hoofdstuk II regelt de vergunning: een omschrijving van de vergunningsplicht, de aanvraag, de verlening en tot slot de gronden tot weigering. Tevens worden een aanhoudingsplicht en eventueel een hardheidsclausule geregeld.

In hoofdstuk III komt het tot stand brengen van de aansluiting aan de orde. Hierin worden het verzoek tot aanleg of wijziging, de kosten en de uitvoering geregeld. Het onderhoud komt in hoofdstuk IV aan de orde, de verwijdering en sloop van de aansluiting in hoofdstuk V. In hoofdstuk VI staat vermeld welke mogelijkheden de gemeente heeft om deze verordening te handhaven. De laatste hoofdstuk tenslotte, hoofdstuk VII, betreft de straf-, overgangs- en slotbepalingen.

2. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1: Begripsbepalingen

In artikel 1 worden de begripsbepalingen gegeven. De begrippenlijst is nogal uitgebreid om te voorkomen dat onnodige discussie kan ontstaan over de betekenis van bepaalde begrippen. Voor de uitleg van de bepalingen in de Aansluitverordening en de voorschriften in een aansluitvergunning, gelden de definities van artikel 1. Voor een visuele verduidelijking van de rioleringsonderdelen zie figuur 1.

Figuur 10 visuele verduidelijking van de rioleringsonderdelen

Artikel 1 geeft ook een omschrijving van bronneringswater en drainage water omdat ook verzoeken aan de gemeente voor (tijdelijke) lozingen van dit water onder het regime van de Aansluitverordening vallen. De rechthebbende is degene die een aansluitvergunning kan aanvragen. Verder wordt een vereniging van eigenaren als rechthebbende aangemerkt omdat bij verticale bebouwing vaak maar één aansluiting aanwezig is voor de verschillende lagen. De vereniging van eigenaren wordt dan de vergunninghouder voor de betreffende aansluiting en zal vervolgens met de leden moeten regelen hoe binnen het gebouw met verstoppingen en storingen wordt omgegaan. Dit geldt ook voor een rechthebbende die zijn eigendom verhuurt. Hij moet er zelf voor zorgen dat de huurder de voorschriften van de aansluitvergunning naleeft. Dit laatste geldt ook, als de verhuurder (rechthebbende in de zin van de Aansluitverordening) een woningbouwvereniging is. De woningbouwvereniging is degene die een aansluitvergunning kan aanvragen. Zij zal dan met haar huurders onderling afspraken kunnen maken omtrent het gebruik van de aansluiting, maar de woningbouwvereniging is als rechthebbende het aanspreekpunt in de relatie tot de gemeente. De huurders van de woningbouwvereniging zijn gebruikers in de zin van de Aansluitverordening. Als rechthebbende wordt niet alleen aangemerkt de (perceel)eigenaar maar ook de zakelijke gerechtigde van een aan te sluiten perceel. Ook de rechtsopvolgers van deze eigenaren of zakelijk gerechtigden worden aangemerkt als rechthebbende, zodat de vergunning geldig blijft in geval het perceel bijvoorbeeld wordt verkocht.

Artikel 2: Vergunningplicht

Water en rioleringsprogramma Terschelling 2025-2029

In artikel 2 wordt bepaald dat aansluiting van een particulier riool op de openbare riolering of wijziging van een dergelijke aansluiting, verboden is zonder vergunning. Deze vergunningsplicht voor het verkrijgen van een aansluiting op de openbare riolering is een belangrijk uitgangspunt van de Aansluitverordening. In de vergunning kunnen voorschriften worden opgenomen omtrent het particulier riool zoals dat aanwezig moet zijn op het moment dat de aansluiting tot stand gebracht wordt. Daarnaast is het raadzaam de voor de rechthebbende geldende regels uit de verordening met betrekking tot het onderhoud, de renovatie, vervanging en sloop, expliciet in de vergunning te vermelden.

Zolang de betreffende aansluiting bestaat, blijven deze voorschriften gelden. Bij wijziging van de aansluiting moet een nieuwe vergunning worden aangevraagd.

In lid 2 wordt aangegeven dat burgemeester en wethouders alleen aansluitvergunningen verlenen voor aansluitingen die overeenstemmen met de openbare riolering ter plaatse. Dit betekent dat er bijvoorbeeld bij een nieuwe of gewijzigde aansluiting geen vergunning kan worden verkregen voor de gemengde afvoer van hemelwater en het overige afvalwater als ter plaatse een gescheiden afwateringssysteem aanwezig is.

Lid 3 geeft nog een toevoeging aan lid 2 door te stellen dat voor elke aansluiting afzonderlijk, bijvoorbeeld bij een gescheiden stelsel voor de afvoer van vuilwater en de afvoer van hemelwater een vergunning moet worden aangevraagd. Bij het aansluiten van een perceel op een gescheiden stelsel zullen deze aansluitingen doorgaans tegelijk worden gerealiseerd zodat in dat geval de voorwaarden voor dat perceel in één vergunning kunnen worden opgenomen.

Als de vergunning is verleend kan de rechthebbende een verzoek doen aan burgemeester en wethouders om de aansluiting tot stand te brengen (zie artikel 5). Om te voorkomen dat de gemeente aansluitvergunningen verleend voor percelen waar uiteindelijk geen aansluiting tot stand wordt gebracht, kunnen burgemeester en wethouders als een jaar na de vergunningverlening nog geen verzoek is gedaan tot aansluiting, de vergunning intrekken. Omdat net als een vergunningverlening de intrekking is aan te merken als een beschikking in de zin van de Algemene wet bestuursrecht, moet de rechthebbende in de gelegenheid worden gesteld toe te lichten waarom nog niet is verzocht tot aansluiting en moet de intrekking worden voorzien van een deugdelijke motivering.

Artikel 3: Het verkrijgen van goedkeuring

Artikel 3 van deze verordening bepaalt dat de goedkeuring moet worden aangevraagd door de rechthebbende. Om dit te vereenvoudigen, moet de aanvraag worden gedaan met een daartoe bestemd formulier. In het tweede lid is vastgelegd waaraan de aanvraag moet voldoen.

De aanvrager dient gelijktijdig bij de aanvraag alle gegevens aan te leveren. Voorgaande geldt ook indien de gevraagde gegevens reeds zijn vastgelegd in een bouwvergunning of een vergunning op grond van de Wet milieubeheer.

Op grond van lid 4 krijgt de aanvrager na daarover geïnformeerd te zijn nog acht weken de tijd om de gegevens aan te vullen indien de overlegde gegevens incompleet zijn. Als na het verstrijken van die periode de gegevens nog steeds onvolledig zijn of opnieuw een onvolledige aanvraag wordt ingediend, kunnen burgemeester en wethouders op basis van artikel 4:5 lid 1 van de Algemene wet bestuursrecht besluiten de aanvraag buiten behandeling te laten.

Artikel 4: Weigering van de goedkeuring

In artikel 4 van deze verordening is vastgelegd op welke gronden de goedkeuring geweigerd kan worden. In lid 1 is aangegeven dat het moet gaan om technische, juridische of milieuhygiënische weigeringsgronden. In lid 2 worden voorbeelden gegeven van mogelijke weigeringsgronden. Sub a over de hoogteligging is bijvoorbeeld een technische weigeringsgrond, die per gemeente en per lokale situatie kan verschillen.

De in lid 2 genoemde weigeringsgronden zijn niet uitputtend bedoeld en moeten worden gezien als ondersteuning van de motivering om een goedkeuring te weigeren. Bij een weigering wordt altijd aangegeven aan welke eisen moet worden voldaan om alsnog voor de goedkeuring in aanmerking te komen.

Artikel 5: Verzoek tot aanleg of wijziging perceelaansluitleiding

Verzoek kan worden gedaan tot het realiseren van een perceelaansluitleiding, indien deze nog niet aanwezig is. Binnen acht weken moet een termijn worden afgesproken met betrekking tot de aanleg of wijziging van de perceelaansluitleiding.

Artikel 6: Melding tot aansluiting

In artikel 6 is vastgelegd hoe de rechthebbende na het verkrijgen van de vergunning een melding moet doen van het realiseren van de aansluiting op de openbare riolering. Na het indienen van de melding maakt de gemeente een afspraak voor het controleren van de aansluiting. Daarbij mag de particuliere riolering met inbegrip van het aansluitpunt niet aan het zicht worden onttrokken tot deze is goedgekeurd door een daartoe bevoegde toezichthouder van de gemeente. Bij de controle moet vastgesteld kunnen worden dat op de juiste wijze (gescheiden) is aangesloten. Tevens moet het mogelijk zijn om het aansluitpunt (erfscheidingsput) in te meten ten opzichte van een gevelhoek van het aan te sluiten pand.

Artikel 7: Kosten van de aansluiting

Artikel 7 beschrijft hoe met de kosten van de aansluiting wordt omgegaan. De algemene regel luidt dat rechthebbende zelf alle kosten voor zijn rekening moet nemen. In de meeste gevallen is er al een perceelaansluitleiding aanwezig. (dit geldt met name in uitbreidingsplannen) Daarbij zijn dan de kosten van de perceelaansluitleiding vaak al verwerkt in de grondprijs, of er is bij aankoop van de grond een aparte vergoeding betaald voor perceelaansluitleiding. Er zijn ook situaties waarbij er bij aanvraag van de vergunning nog een perceelaansluitleiding aangelegd moet worden. Dit is vaak het geval bij binnenstedelijke ontwikkelingen of aanpassingen van bestaande panden.

In dit geval vraagt de gemeente vooraf een offerte voor de aanleg aan geselecteerde aannemers en legt deze schriftelijk voor aan de rechthebbende van de vergunning Dit kan per brief of per e-mail. De perceelaansluitleiding wordt niet eerder aangelegd dan dat de rechthebbende van de vergunning schriftelijk akkoord is gegaan met betaling van de kosten. Hiermee wordt tussen gemeente en rechthebbende een privaatrechtelijke overeenkomst aangegaan.

De werkelijke kosten van de aanleg van de perceelaansluitleiding worden verrekend. Wanneer zich tijdens de uitvoering afwijkingen voordoen die financiële gevolgen hebben en die vooraf niet te waren voorzien dan wordt de rechthebbende hiervan direct in kennis gesteld.

Artikel 8: Beheer, onderhoud, renovatie en vervanging

Artikel 8 geeft nadere regels over het beheer en onderhoud, de renovatie en vervanging van de perceelaansluitleiding. Bij reconstructiewerken of rioolvervangingen worden perceelaansluitleidingen vervangen en laat de gemeente erfscheidingsputten plaatsen als deze nog niet aanwezig zijn. Direct achter de erfscheidingsput wordt het bestaande particuliere riool hierop aangesloten. Dit alles voor kosten van de gemeente, tenzij het aannemelijk is dat de betreffende werkzaamheden moeten worden uitgevoerd ten gevolge van een onjuist gebruik van het particulier riool. In dat geval komen de kosten voor rekening van de rechthebbende. Erfscheidingsputten worden geplaatst om eenvoudiger onderhoud te kunnen uitvoeren en bij calamiteiten te kunnen vaststellen of een probleem in de particuliere afvoerleiding zit of in het gemeentelijke deel. Erfscheidingsputten worden op een afstand van 0,5 m tot 1,0 m achter de erfgrens op particulier terrein geplaatst zodat bij het opgraven van de put, door de particulier, niet direct naast de weg of het trottoir hoeft te worden gegraven. Dit beperkt bij het opgraven de kans op schade aan de weg of het trottoir en aan de onder de weg of het trottoir liggende kabels en leidingen. In principe ligt de beheergrens (het aansluitpunt) bij de perceelgrens. Uit praktische overweging wordt hiervoor de erfscheidingsput aangehouden indien deze niet verder dan 1,0 m van de erfgrens ligt.

De rechthebbende moet zorgen dat de door hem gebruikte aansluiting vrij blijft van aanslag, slib en dergelijke, waardoor op den duur de leiding verstopt kan raken. De rechthebbende is zelf verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van het particulier riool, tenzij aannemelijk is dat de noodzaak tot onderhoud is veroorzaakt door terugstroming van afvalwater uit de openbare riolering.

Artikel 9: Calamiteiten

In artikel 9 is een calamiteitenregeling opgenomen om te voorkomen dat voor elk probleem de gemeente erbij wordt geroepen. Om te voorkomen dat de rechthebbende of de gebruiker voor elke storing of verstopping meteen de gemeente belt, is in lid 1 de regel opgenomen dat in geval van storing of verstopping de rechthebbende eerst moet vaststellen waar de storing zich in de aansluitleiding bevindt. Hiervoor moet hij de erfscheidingsput, of bij het ontbreken daarvan de particuliere riolering binnen 1,0 meter van de erfgrens, opgraven en bepalen of hier water in de leiding blijft staan of niet. Als hij geconstateerd heeft, dat de storing in de gemeentelijke perceelaansluitleiding zit, kan hij de gemeente laten komen om de storing of verstopping op te heffen.

In lid 3 wordt nadrukkelijk gesteld dat de rechthebbende zelf verantwoordelijk is voor het verhelpen van verstoppingen in het particulier riool. Dit betekent dat de rechthebbende, als hij het pand bijvoorbeeld verhuurt, bij calamiteiten voor de gebruiker van het particuliere riool het aanspreekpunt is.

Verder geeft het artikel een regeling voor het geval toch de hulp wordt ingeroepen van de gemeente, omdat wordt vermoed dat het een storing betreft waarvoor de gemeente verantwoordelijk is.

Artikel 10: Zorgplicht

In artikel 10 zijn bepalingen opgenomen over de zorg die betracht moet worden bij werkzaamheden die schade kunnen veroorzaken aan de openbare riolering. In lid 3 en lid 4 is vastgelegd dat bij definitieve beëindiging van het gebruik van een aansluitleiding, de aansluitvergunning wordt ingetrokken en de leiding wordt verwijderd.

Artikel 11: Stilleggen van de werkzaamheden

Om te zorgen dat de aansluiting op de goede manier en volgens de juiste procedure tot stand wordt gebracht is in artikel 6 de mogelijkheid opgenomen om de werkzaamheden stil te leggen als dit niet gebeurt.

Artikel 12: Strafbepaling

Dit artikel spreekt voor zich.

Water en rioleringsprogramma Terschelling 2025-2029

Artikel 13: Hardheidsclausule

Om te voorkomen dat toepassing van de bepalingen van deze verordening in een concreet geval zou leiden tot een beslissing in strijd met de redelijkheid en billijkheid, is in artikel 13 een hardheidsclausule opgenomen.

Artikel 14: Inwerkingtreding en intrekken oude verordening

Artikel 14 over de inwerkingtreding van de nieuwe verordening en het intrekken van de oude verordening spreekt voor zich.

Artikel 15: Overgangsrecht

Omdat met het van kracht worden van de Aansluitverordening juridisch een nieuwe situatie ontstaat, is in artikel 15 een aantal overgangsbepalingen opgenomen.

Aanvragen tot aansluiting of wijziging van een aansluiting die na de inwerkingtreding van de verordening nog in behandeling moeten worden genomen, worden behandeld volgens de regeling in de verordening. In lid 2 zijn op alle reeds bestaande aansluitingen de bepalingen met betrekking tot het beheer en onderhoud en de zorgplicht bij verwijdering en sloop van toepassing verklaard.

Uiteraard mag deze toepassing geen strijd opleveren met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Bij wijziging van een bestaande aansluiting bestaat uiteraard de plicht om daarvoor een aansluitvergunning aan te vragen.

Omdat het denkbaar is dat voor het tot stand brengen van rioolaansluitingen in het verleden met perceeleigenaren overeenkomsten zijn gesloten waarin afspraken zijn gemaakt die strijd opleveren met de Aansluitverordening, is in lid 3 vastgelegd dat in dergelijke situaties de bepalingen van de overeenkomst prevaleren. Het zou immers in strijd zijn met het rechtszekerheidsbeginsel als deze afspraken zomaar opzij worden gezet. Vergunningen die zijn verleend op basis van eerdere verordeningen blijven van kracht, tenzij ze al eerder zijn vervallen of ingetrokken.

Artikel 16: Citeertitel

Dit artikel spreekt voor zich.